

Interuniversitaire Masteropleiding

ALTERNATIEVE WOONVORMEN VOOR NIET-BEGELEIDE JONGVOLWASSEN VLUCHTELINGEN IN GENT

*Hoe kunnen alternatieve woonvormen voor studenten en vluchtelingen
bijdragen tot een betere integratie voor jongvolwassen vluchtelingen in
Gent? Een ontwerpend onderzoek.*

22.796 woorden

Joke Sonjeau

01606747

Promotor: Prof. Dr. Piet Van Avermaet

Klassieke Masterproef voorgedragen tot het behalen van de graad van

Master in Gender en Diversiteit

9 augustus 2018

Deze masterproef is een examendocument dat niet werd gecorrigeerd voor eventueel vastgestelde fouten. In publicaties mag naar dit werk worden gerefereerd, mits schriftelijke toelating van de promotor die met naam op de titelpagina is vermeld.

VOORWOORD

Beste lezer,

Wat u nu leest, is voor u het begin van de masterproef over alternatieve woonvormen voor niet-begeleide jongvolwassen vluchtelingen in Gent. Voor mij, is dit het einde. De laatste hand die ik leg aan mijn eindwerk, maar eveneens het einde van een tijdperk. Na een driejarige bacheloropleiding in de orthopedagogie, besloot ik om mij te verdiepen in een specifieke tak binnen het werkveld. Mijn keuze ging uit naar de Master Gender en Diversiteit. Ik begon aan deze opleiding met het oog op migratiestudies, en mijn passie voor deze thematiek blijkt doorheen de jaren alleen maar gegroeid te zijn.

Het was een evidente keuze om mijn masterproef toe te wijden aan deze doelgroep. Geïnspireerd door de hopeloze huizenjacht van een Afghaanse NBJV in Gent, informeerde ik mij rond het thema huisvesting voor vluchtelingen. Ik kwam uit bij het project CURANT in Antwerpen en voerde samen met enkele medestudenten een onderzoek uit naar het potentiële draagvlak voor een soortgelijk project in Gent. Dankzij de stimulans van mijn promotor zette ik het onderzoek verder in mijn masterthesis.

Bij deze wil ik mijn promotor Piet Van Avermaet bedanken om te blijven geloven in dit onderwerp en voor de ondersteuning doorheen mijn schrijfproces. Mijn oprechte dank gaat ook uit Renaat Philips, die bereid was om mijn thesis zorgvuldig na te lezen. Verder wil ik mijn vrienden uit de opleiding bedanken. Zij vormden een grote steun, niet alleen bij het schrijven van mijn thesis, maar ook gedurende de twee intensiefste academiejaren van mijn academische carrière. Een bijzondere vermelding gaat ook uit naar de bibliothecarissen van de Rozier. Terwijl wij gezamenlijk zwoegden binnen de vier muren van de faculteitsbibliotheek, zochten onze naasten verkoeling in zwembaden en op terrassen tijdens de zomerse hittegolf. Dat brengt mij bij de laatste eervolle vermelding. Die ken ik graag toe aan mijn dierbaarste naasten: mijn gezin en mijn lief. Dankzij hen bleef ik doorzetten om mijn thesis af te werken binnen het modeltraject. Zonder hun geloof en steun had ik er wellicht zelf niet in geloofd.

Er rest mij verder niets anders meer dan u veel leesplezier toe te wensen.

Joke Sonjeau

8 augustus 2018

ABSTRACT

This study is an initial attempt to investigate how alternative housing can contribute to a better integration of Unaccompanied Young Adult Refugees (UYAR) in Ghent. It recognizes the vulnerability of the target group and tries to meet their social, cultural and practical needs. Respondents, both stakeholders and UYAR, took part in qualitative research by participation in in-depth interviews and focus discussion. The results show that UYAR suffer from socio-cultural isolation and experience difficulty establishing an inter-ethnic network. Furthermore, they experience obstacles in their search for a house. Discrimination, high rental prices and difficulties with domicile are some of the most common problems. This study claims that alternative housing such as cohousing between UYAR and native-born Belgian students would both solve the housing problems and the social segregation of UYAR. It will stimulate positive integration by 'social learning' and benefits the native students as well in finding proper housing and experience a multicultural way of living. The results suggest that a similar model would be beneficial for all stakeholders, but hard to reach because of legal and budgetary restrictions. Therefore, profound research should be set up to investigate the possibilities to adapt the legal frame. Also, a detailed financial plan is required to discover the feasibility and to adapt the plan if necessary. These recommendations are reserved for experts.

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD	i
ABSTRACT	ii
LIJST GEBRUIKTE AFKORTINGEN	iv
1. INLEIDING	2
2. PROBLEEMSTELLING	4
2.1 Aanleiding	4
2.2 Maatschappelijke relevantie	6
3. “HOE KUNNEN ALTERNATIEVE WOONVORMEN BIJDRAGEN TOT EEN BETERE INTEGRATIE VAN NBJV IN GENT?”	8
4. THEORETISCH KADER	11
4.1 Concepten	11
4.1.1 Vluchteling	11
4.1.2 Niet-Begeleide Jongvolwassen Vluchteling (NBJV)	13
4.1.3 Multiculturalisme	14
4.1.4 Integratie en inburgering	15
4.1.5 Samenhuizen, cohousing en gemeenschappelijk wonen	17
4.2 Huisvesting: de sleutel tot een betere integratie?	19
4.2.1 Hoe integratief werkt het Vlaams integratiebeleid?	19
4.2.1.1 Decreet inzake inburgering en integratie (7 juni 2013)	21
4.2.1.2 ‘Harde’ vs. ‘zachte’ integratie	22
4.2.2 Wonen in stedelijk Vlaanderen: pijnpunten van de huizenmarkt	23
4.2.2.1 Discriminatie op de huizenmarkt	24
4.2.2.2 Etnische segregatie en isolatie	25
4.3 Thinking outside the box: Innovatieve woonvormen voor een betere integratie	27
4.3.1 Afstappen van klassieke structuren	27
4.3.2 Relevante initiatieven wereldwijd	29
4.3.2.1 CURANT (België)	29
4.3.2.2 ARSIS (Griekenland)	31
4.3.2.3 Minor Ndako (België)	31
4.3.2.4 Containerwoning Riekerhaven (Nederland)	32

5. ONDERZOEKSOPZET	33
5.1 Onderzoeksmethode.....	33
5.2 Respondenten	36
6. ONDERZOEKSRESULTATEN	39
6.1 Betrokken actoren.....	39
6.1.1 Afbakening van de doelgroep NBJV tussen 18 en 25 jaar	39
6.1.2 Afbakening van de doelgroep studenten tussen 18 en 25 jaar	41
6.1.3 Welke Gentse organisaties lijken geschikte partners?	43
6.2 Samenhuizen voor een betere integratie.....	44
6.3 Structurele problemen.....	47
6.3.1 Praktische en juridische belemmeringen	47
6.3.2 Financiële kostenplaatje	50
7. DISCUSSIE.....	52
7.1 Welke problemen stellen zich en hoe kan met hieraan tegemoetkomen door middel van huisvesting?.....	52
7.2 Welke actoren zijn betrokken bij het project?	55
7.3 Welke structurele en juridische belemmeringen vinden plaats en hoe kan hierop geanticipeerd worden?.....	59
8. CONCLUSIE	61
BIBLIOGRAFIE	65
BIJLAGEN	77

LIJST GEBRUIKTE AFKORTINGEN

AMIF	Europees Fonds voor Asiel, Migratie en Integratie
Atlas	Stedelijk agentschap integratie & inburgering Antwerpen
BZW	Begeleid Zelfstandig Wonen
CAW	Centrum Algemeen Welzijnswerk
CBAW	Contextbegeleiding in functie van Autonoom Wonen
CURANT	Cohousing and Case management for Unaccompanied young adult Refugees in ANTwerp
ECHO	Europese Unie voor civiele bescherming en humanitaire hulp
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EPIM	European Programme for Integration and Migration
ESF	Europees Sociaal Fonds
ESTIA	Emergency Support to Integration & Accommodation
EPB	Energieprestatie en Binnenklimaat
GDPR	General Data Protection Regulation
IC	Informed Consent
IN-Gent	Stedelijk agentschap integratie en inburgering Gent vzw
IVO	Internationale Vluchtelingenorganisatie
MO	Maatschappelijke Oriëntatie
NBJV	Niet-begeleide jongvolwassen vluchtelingen
NBMV	Niet-begeleide minderjarige vluchtelingen
NT2	Nederlands als Tweede Taal
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
UIA	Urban Innovative Actions
UYAR	Unaccompanied Young Adult Refugee
vzw	Vereniging Zonder Winstoogmerk

1. INLEIDING

Wanneer minderjarige vluchtelingen op eigen gezag asiel aanvragen in een welbepaald Europees land, krijgen zij gehele bescherming onder het statuut van 'niet-begeleide minderjarige vluchteling' (Agentschap Binnenlands Bestuur, 2018). De beschermingsmaatregel werd een tiental jaren geleden amper toegepast, maar wordt steeds vaker ingezet sinds de opkomst van de 'vluchtelingencrisis' in 2013 (Eurostat, 2018). Zo piekte het aantal niet-begeleide minderjarigen in 2015. In dat jaar vroegen 3.099 minderjarigen asiel aan in België. Het aantal daalde tot 1.076 in 2016 omwille van de vluchtelingendeal tussen de EU en Turkije en de sluiting van de grenzen aan de Balkanroute, maar het aantal NBMV blijft aanhoudend hoog (CGVS, 2016). De vraag die zich hier opdringt is wat er gebeurt met deze minderjarigen wanneer zij de leeftijd van 18 jaar bereiken en niet langer immunitet genieten in het gastland.

In deze masterproef wordt achterhaald waar de hiaten zitten in de ondersteuning van niet-begeleide jongvolwassen vluchtelingen (NBJV) en welke moeilijkheden zij ervaren m.b.t. integratie. Het onderzoek tracht uit de lineaire logica van het Vlaamse integratiebeleid te stappen en wil integratie benaderen vanuit een ander oogpunt. De focus van deze masterproef ligt op huisvesting, en hoe alternatieve woonvormen kunnen bijdragen tot een betere integratie van NBJV.

Het eerste hoofdstuk biedt een verdiepend inzicht in de probleemstelling. Er wordt een nadere beschrijving van de aanleidingen gegeven die aan de basis liggen van deze problematiek. Gezien het thema een zekere maatschappelijke relevantie uitdraagt, wordt uitgebreid beschreven in welke mate het onderzoek een meerwaarde kan betekenen voor jongvolwassen vluchtelingen, studenten, belanghebbenden uit het werkveld en de gehele samenleving.

Vervolgens worden de kernvraag en het eigenlijke doel van de masterthesis toegelicht. De centrale vraag luidt: *'Hoe kunnen alternatieve woonvormen voor studenten en vluchtelingen bijdragen tot een betere integratie voor jongvolwassen vluchtelingen in Gent?'*. Hierbij wordt een onderverdeling gemaakt in belangrijke deelvragen en worden hypothesen opgesteld die de rode draad vormen doorheen het onderzoek.

Na de verheldering van het probleem, wordt de *status quaestionis* toegelicht en afgewogen aan bestaande theoretische kaders. De eminente concepten 'vluchteling', 'NBJV', 'multiculturalisme', 'integratie', 'inburgering' en 'cohousing', die ruimschoots aan bod komen in de masterthesis, worden uitgebreid besproken aan de hand van

gerenommeerde theoretische kaders. Nadien wordt de huidige situatie van de Gentse huizenmarkt besproken en afgetoetst aan kritische theorieën, om zo te komen tot alternatieve visies op huisvesting en integratie. Om deze inzichten kracht bij te zetten wordt eveneens verwezen naar reeds bestaande samenhuizingsprojecten wereldwijd, die inspiratie kunnen bieden voor het projectplan waar dit onderzoek op doelt.

Een uitgebreide literatuurstudie en de afweging van theoretische kaders volstaan niet om tot nieuwe inzichten te komen. Om tot resultaten te komen wordt kwalitatief onderzoek gevoerd aan de hand van diepte-interviews met belanghebbenden uit het werkveld en focusgesprekken met NBJV. Het gehele proces wordt beschreven in het methodologische hoofdstuk 'onderzoeksopzet'. In een volgend hoofdstuk worden relevante resultaten van het onderzoek uiteengezet.

In de discussie worden de resultaten uit het kwalitatief onderzoek afgetoetst aan de theoretische kaders die reeds eerder aan bod kwamen. Er wordt nagegaan in hoeverre de vooropgestelde hypotheses overeenkomen en waar ze ontkracht kunnen worden. Ook nieuwe inzichten worden verduidelijkt en gekoppeld aan academische literatuur.

Tot slot wordt in de conclusie een finaal antwoord gegeven op de kernvraag en deelvragen waar deze thesis zich op richt. Aanbevelingen voor verder onderzoek worden benadrukt, en een adviesrapport wordt bijgevoegd in de bijlagen om belanghebbenden te informeren over de vorderingen die in dit onderzoek werden gemaakt (zie bijlage 7). De masterproef heeft tot doel om *awareness* te bereiken omtrent de doelgroep NBJV, en het onderzoek zou als opstap kunnen fungeren voor verder onderzoek naar maatschappelijk relevant samenhuizingsprojecten.

2. PROBLEEMSTELLING

2.1 Aanleiding

Huisvesting voor jongvolwassen vluchtelingen in Gent is een multifactorieel, gelaagd probleem. De zoektocht naar een geschikte, betaalbare woning blijkt moeilijk en ook de potentiële kansen die huisvesting kan bieden op gebied van integratie, worden niet benut. Drie oorzaken liggen aan de basis van dit probleem.

Ten eerste is er de delicate positie waarin **niet-begeleide jongvolwassen vluchtelingen** (NBJV) zich bevinden. De unieke kwetsbaarheid van deze doelgroep werd voornamelijk in Zweedse studies onderzocht (Gauffin, et al., 2017; Wallin & Ahlström, 2006; Manhica, Almquist, Rostila, & Hjern, 2017), het academisch en maatschappelijk onderzoek uit andere Europese landen hinkt echter achterop. Ook België voerde nog geen verregaand onderzoek naar de situatie van NBJV. Het Vlaamse beleid en het algemene welzijnswerk heeft doorgaans oog voor de specifieke situatie van jongeren en jongvolwassenen die zich bevinden op het kantelpunt van minderjarigheid naar volwassenheid, maar binnen de doelgroep vluchtelingen wordt deze nuance niet gemaakt (Stein, 2006). Gebrek aan een intersectionele benadering zorgt ervoor dat er vanuit de zorg onvoldoende aandacht is voor de specifieke noden van deze doelgroep.

Ten tweede is er het **Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid**. De Vlaamse overheid claimt de integratie van nieuwkomers te optimaliseren (Homans L. , 2017, pp. 9-16) maar blijkt in de praktijk niet opgewassen te zijn tegen de huidige vluchtelingensituatie. Met betrekking tot het thema 'wonen' krijgen vluchtelingen te weinig tijd om een eigen woonst te vinden en wordt onvoldoende in rekening gebracht hoe 'huisvesting' kan bijdragen tot een betere integratie (Beeckmans, De Maeyer, De Vos, Hauquier, & Van Den Driessche, 2017). Stad Gent trachtte reeds tegemoet te komen aan deze tekortkomingen door middel van de Taskforce Vluchtelingen (Stad Gent, 2018), maar ook op stedelijk niveau lijkt men niet door te stoten tot de secundaire functies van huisvesting, namelijk **integratie** en **sociale participatie** in de samenleving.

Een derde aanleiding zijn de verschillende uitdagingen die zich stellen op de **Gentse huizenmarkt**. Gaande van discriminatie ten opzichte van vluchtelingen op de huizenmarkt, tot woekerprijzen en wetgeving omtrent **cohousing**, dat zich momenteel op een kantelpunt bevindt. Dit is een probleem dat niet enkel vluchtelingen raakt, maar ook studenten, jonge starters en jonge gezinnen, die allen zoeken naar alternatieve woonvormen in Gent.

Het is de samenloop van bovenstaande factoren die leidt tot het huisvestingsprobleem voor NBVJ. Bijkomend zijn er de **financiële en juridische aspecten**, die verhinderen dat bovenstaande problemen effectief kunnen worden aangepakt. In een kleinschalige pilootstudie over het mogelijk draagvlak voor cohousing tussen studenten en NBVJ in Gent, kwam reeds naar voor dat een initiatief voor samenhuizen tussen vluchtelingen en studenten wel wenselijk zou zijn. Echter ontbreken de nodige financiële middelen om dergelijk project te realiseren (Sonjeau, Maazouzi, De Waele, Van Bladel, & Gaudissabois, 2017). Deze masterproef zet het onderzoek verder en tracht tegemoet te komen aan voorgenoemde probleemstellingen door een antwoord te zoeken op de vraag:

“Hoe kunnen alternatieve woonvormen voor studenten en NBVJ bijdragen tot een betere integratie voor NBVJ in Gent?”

Om tot een onderbouwd antwoord te komen op deze vraag, wordt dieper ingegaan op de status questionis van de drie oorzaken. Vervolgens moet een kritische theoretische benadering en kwalitatief onderzoek meer duidelijkheid scheppen over hoe de huidige situatie kan verbeterd worden.

2.2 Maatschappelijke relevantie

NBJV vormen een zeer kwetsbare groep met specifieke noden. Zij worden echter niet erkend als specifieke doelgroep, terwijl gepaste en intensieve ondersteuning vereist is. In het merendeel van de gevallen werden deze jongeren gedwongen om, al dan niet alleen, uit te wijken naar een ander land. Ze dragen vaak een diepgaand trauma met zich mee, gecreëerd in het thuisland of op de vluchtroute zelf (Derluyn, 2011). Het vluchtproces verloopt in verschillende fasen, die elk andere stressoren en gevaren met zich meebrengen. Doordat de NBJV zich in een cruciale fase van zijn of haar ontwikkelingsproces bevindt, kan zowel het proces van ontworteling alsook het acculturatieproces in het gastland zeer overweldigend zijn voor de jonge nieuwkomer (Stein, 2006; Caestecker & Derluyn, 2017). De confrontatie met oorlog, verlies, trafficking, (seksuele) uitbuiting, aanhoudende angst en discriminatie op jonge leeftijd, kunnen leiden tot permanente psychologische en fysieke schade zoals depressieve en psychosomatische klachten, angststoornissen of posttraumatische stresservaringen (De Haene & Derluyn, 2017) p. Bovendien krijgen deze jongeren grote verantwoordelijkheden toebedeeld die niet eigen zijn aan hun leeftijd. Velen onder hen willen zich inzetten op de arbeidsmarkt om geld op te sturen naar hun achtergebleven familie in het land van herkomst. Anderen staan in voor de zorg van familieleden zoals jongere broers, zussen, neven of nichten die meereisden naar Europa en onder de verantwoordelijkheid staan van de gerelateerde NBJV. Bijkomend heerst ook de onzekerheid over de toekomst en het gebrek aan duidelijke communicatie over het verdere verloop van hun migratieproces. Dit alles veroorzaakt een angstig en onzeker klimaat waarin deze jonge vluchtelingen zich verder ontwikkelen (Derluyn, 2011, p. 220). De combinatie van bovenstaande risicofactoren toont aan dat er nood is aan ondersteuning op maat voor deze doelgroep. Een samenhuizingsproject zou hieraan tegemoet kunnen komen door meer veiligheid en omkadering te bieden aan de NBJV die op dit moment in Gent verblijven. De persoonlijke begeleiding hoort niet te stoppen op de leeftijd van 18, maar zou nog enkele jaren moeten kunnen doorlopen, zodat de overgang naar het zelfstandig leven in België niet abrupt plaatsvindt (Decrom, 2016; Mahieu & Ravn, 2017; Minor Ndako, 2018).

Het voornaamste onderliggende doel van alternatieve woonvormen in Gent die zowel jongvolwassen vluchtelingen als studenten wil betrekken, is de bevordering van de maatschappelijke integratie van jongvolwassen vluchtelingen. Veiligheid en begeleiding naar een autonome leefvorm zijn van primair belang, maar deze waarden kunnen evenzeer bereikt worden door bestaande CBAW -projecten of Begeleid Zelfstandig Wonen (BZW) (Meys, Pleysier, & Hermans, 2015). Wat bij bestaande CBAW en BZW onvoldoende

gestimuleerd wordt, is de inburgering en integratie van de vluchteling door middel van contact en netwerking met Belgische jongeren. In deze studie wordt nagegaan welke factoren aan de basis liggen van dit tekort en hoe organisaties hierop kunnen anticiperen. Het is m.a.w. relevant om te achterhalen hoe huisvesting kan bijdragen tot een efficiëntere integratie en welke maatregelen hiervoor in praktijk kunnen genomen worden (Stein, 2006; Mahieu & Ravn, 2017).

Een nieuwe samenlevingsvorm met vluchtelingen en studenten heeft eveneens een maatschappelijke meerwaarde voor studenten, en heeft indirect effect op de huizenmarkt in Gent. Daar waar zowel studenten als NBJV specifieke huisvestingsnoden hebben, kunnen alternatieve woonvormen met aantrekkelijke huurprijzen voor zowel nieuwkomers als studenten een potentiële, voordelige oplossing bieden. In de kleinschalige pilootstudie 'cohousing met niet-begeleide jongvolwassen vluchtelingen: naar een model in gent' kwam reeds naar voor dat een cohousing-project dat overeenstemt met CURANT (cf. infra) niet implementeerbaar is in Gent, gezien het beperkte budget van de stad en het gebrek aan subsidies vanuit Europa (Sonjeau, Maazouzi, De Waele, Van Bladel, & Gaudissabois, 2017). Het is dan ook relevanter om op zoek te gaan naar alternatieven die wel duurzaam en budgetvriendelijk zijn en die op lange termijn minder kosten dan de huidige voorzieningen voor NBJV.

Samengevat is deze studie relevant voor alle bovenvermelde betrokken actoren. NBJV worden erkend als specifieke doelgroep. Ze worden ondersteund in de transitiefase en er wordt op een intensievere en spontanere manier gewerkt aan integratie in de Vlaamse samenleving. Studenten hebben baat bij een dergelijk project, omdat ook zij de kans krijgen om zich te verdiepen in een multicultureel samenlevingsproject. Tevens kunnen ze genieten van goedkopere accommodatie in Gent, onder de vorm van een cohousing-initiatief of alternatieve samenlevingsvormen. Verder is samenhuizen of cohousen een populaire woonvorm die aan een opmars bezig is in Gent, maar die amper binnen een wettelijk legaal kader voltrokken wordt (Van den Houte, Ryckwaert, Delbeke, & Oosterlynck, 2015, p. 69). Overigens zijn er heel wat belangenorganisaties actief bezig met de begeleiding van vluchtelingen in Gent, waardoor er ruimte ontstaat om verschillende samenwerkingsverbanden te onderzoeken. Tot slot is er Stad Gent als actor, die naar eigen zeggen niet over de financiële middelen beschikt om een draagvlak te bieden voor een cohousingproject (Stad Gent, 2014; Sonjeau, Maazouzi, De Waele, Van Bladel, & Gaudissabois, 2017). Hierdoor lijkt het van groot belang om te zoeken naar betaalbare en wettelijk verantwoorde samenlevingsvormen die de integratie van NBJV bevorderen en zo ook een meerwaarde bieden voor alle betrokken actoren.

3. “HOE KUNNEN ALTERNATIEVE WOONVORMEN BIJDAGEN TOT EEN BETERE INTEGRATIE VAN NBJV IN GENT?”

De kernvraag ‘Hoe kunnen alternatieve woonvormen voor studenten en vluchtelingen bijdragen tot een betere integratie voor jongvolwassen vluchtelingen in Gent?’ kan niet eenduidig beantwoord worden. Om te komen tot een ontwerpvoorstel voor alternatieve woonvormen voor NBJV in Gent, moet gekeken worden naar de verschillende deelaspecten die een invloed hebben op de verwezenlijking van dergelijk project. Verschillende deelaspecten moeten bestudeerd en bevraagd worden om tot een diepgaande analyse te komen.

Ten eerste gaat deze studie op zoek naar een antwoord op de ‘wat’-vraag, door dieper in te gaan op de problemen die zich stellen binnen het werkveld en voor de jongvolwassen vluchtelingen en NBJV zelf. *“Welke problemen stellen zich en hoe kan men hieraan tegemoetkomen door middel van huisvesting?”* vormt de kernvraag. Antwoorden worden verworven a.d.h.v. focusgesprekken en diepte-interviews met medewerkers en respondenten uit de doelgroep. Hierbij moet worden opgemerkt dat de respondenten slechts een deel van de doelgroep representeren. De resultaten vormen dus een indicatie die niet gegeneraliseerd kan worden. In de hypothese wordt gesteld dat een gebrekkig sociaal netwerk en de moeilijkheid om aansluiting te vinden bij Belgische leeftijdsgenoten, de grootste drempel vormt voor NBJV om zich te kunnen integreren. Een cohousingsproject zou hier gunstig op inspelen en kan bijdragen tot een betere sociaal-culturele integratie. Bovendien zal de overgang naar zelfstandigheid minder abrupt plaatsvinden doordat de NBJV beroep kan doen op een woonbuddy. Toch kan samenhuizen ook negatieve gevolgen hebben voor de integratie. Vermoedelijk zullen cultuurverschillen en barrière vormen in het samenhuizen. Niet enkel de verschillen in gebruiken, maar ook waarden- en normenverschillen, bijvoorbeeld met betrekking tot geloof, alcoholgebruik, seksualiteit of gastvrijheid, kunnen in de weg staan van een positieve uitkomst. Dit moet in acht worden genomen bij de inrichting van de gemeenschappelijke ruimtes en afspraken.

Ten tweede moet gekeken worden naar welke partijen mogelijk betrokken zijn bij dergelijk project. Bij de vraag *‘Welke actoren zijn betrokken bij het project?’* wordt afgewogen welke specifieke doelgroep in aanmerking komt voor deelname. Hierbij wordt gekeken naar de specifieke noden van NBJV en naar die van de controlegroep (cf. infra).

De resultaten van beide groepen worden aan elkaar getoetst om in het uiteindelijke ontwerp te komen tot specifieke voorwaarden voor deelname aan dergelijk project. Er wordt eveneens bekeken welke Gentse belangenorganisaties een mogelijke meerwaarde kunnen hebben binnen dergelijk project. Hierbij worden organisaties bevraagd die zich reeds richten op NBMV en jongvolwassen vluchtelingen, huisvesting, maatschappelijke oriëntatie (MO) en/of integratie en wordt gekeken naar mogelijke samenwerkingsverbanden. Verder wordt de rol van Stad Gent onderzocht, die doorslaggevend zal zijn voor de realisatie van dergelijk project. In de hypothese wordt voorspeld dat de doelgroep van 'NBJV' een belangrijke nieuwe doelgroep zal vormen die extra ondersteuning kan gebruiken. Zowel medewerkers uit het werkveld als de doelgroep zelf zullen aangeven dat bijkomende ondersteuning bij het vinden van een woning wenselijk is. Verder zullen screenings nodig zijn om geschikte kandidaten te selecteren, zowel aan de zijde van de NBJV als aan de zijde van de studenten, omdat ook de woonbuddy's aan een bepaald profiel moeten voldoen. Stad Gent, OCMW Gent en de IN-Gent zouden belangrijke betrokken instanties zijn, wellicht aangevuld met organisaties die zich ontfermen over de selectie en opvolging van de buddy's en een organisatie die werkt met NBMV om de overgang naar volwassenheid in goede banen te begeleiden.

Ten derde kan het huidige juridische kader niet genegeerd worden. Via de vraag *'Welke structurele en juridische belemmeringen vinden plaats en hoe kan hierop geanticipeerd worden?'*, wordt achterhaald wat wettelijk gezien mogelijk is en welke wetten in de weg kunnen staan van een samenhuizingsproject. De informatie van Stad Gent en OCMW Gent speelt hierbij een cruciale rol. Wellicht zal de wetgeving omtrent domicilie een probleem vormen om op legale wijze te kunnen samenhuizen. Ook de inrichting van de gebouwen moet voldoen aan de strikte voorwaarden die worden vooropgesteld om een woning te mogen delen met andere huurders die samen geen gezin vormen. Verder is er het probleem van 'huisjesmelkerij' waar Stad Gent al jaren mee worstelt (Balthazar, 2014). Een extra onderzoek zou noodzakelijk zijn om het juridische kader van het project te kunnen ontwerpen. Dit zal vervolgens moeten passen binnen de Gentse wetgeving omtrent huisvesting en cohousing, of Stad Gent zou dergelijk project moeten erkennen en uitzonderingen laten optekenen om de uitbouw ervan mogelijk te maken.

Tot slot is er het financiële kostenplaatje dat het grootste struikelblok vormt om het project in de praktijk om te zetten. Wil het kans hebben op slagen, dan dient een financieel plan opgemaakt te worden om de haalbaarheid ervan te achterhalen. A.d.h.v. het vraagstuk *'Welke duurzame en goedkope alternatieven kunnen aangereikt worden om het project rendabel te maken?'*, kan de weg geopend worden om verder onderzoek uit te voeren naar de financiële opzet van dergelijk project. Onoverkomelijke kosten die gemaakt moeten worden zijn personeelskosten, kosten voor juridische aanpassingen en kosten voor de gebouwen. Dat laatste kan variëren naar gelang de gebouwen die ter beschikking worden gesteld. Door uitwisseling met CURANT in Antwerpen kunnen echter kosten voor expertiseverwerving en onderzoek minimaal gehouden worden en gezien de NBJV en studenten nog steeds huur betalen, heeft dergelijk project ook een zekere inkomstbron. Indien het project als VZW wordt opgericht, kunnen donaties en eventuele subsidies ook bijdragen tot de realisatie. Een uitgebreid financieel plan valt echter buiten de scope van deze studie. De onderzoeksresultaten zullen enkel een indicatie geven van welke kosten men verwacht te maken.

4. THEORETISCH KADER

4.1 Concepten

Om meer inzicht te krijgen in het thema is er nood aan een theoretisch kader om een kritisch licht te werpen op de huidige benadering van de uitdagingen op de huizenmarkt voor NBJV. Ook om de mogelijkheden tot bevordering van integratie aan te tonen, is er nood aan verdieping in de academische literatuur om de effecten van huisvesting op integratie te achterhalen. Voorafgaand aan de theoretische verdieping, worden enkele cruciale kernbegrippen toegelicht, waarvan de definitie noodzakelijk is om betrokken theorieën te begrijpen.

4.1.1 Vluchteling

Eenmaal mensen hun woonplaats verlaten en migreren, zijn er verschillende factoren die bepalen welk statuut ze krijgen. Land van herkomst, motieven voor de vlucht, eventuele dwang om te vluchten, duur van het verblijf op een andere locatie, plaats van aankomst en fase in de asielaanvraag spelen een rol in het statuut dat deze persoon zal krijgen (Zetter, 1991, p. 44). Het begrip ‘vluchteling’ wordt in deze context vaak verkeerdelijk in de mond genomen. Er worden immers zoveel verschillende statuten toegekend¹, maar de term wordt steeds vaker als paraplueterm gehanteerd, terwijl er wel degelijk een duidelijke afbakening bestaat tussen verschillende statuten (UNHCR, 2016).

Een asielzoeker die asiel aanvraagt in een ander land, en erkent wordt als vluchteling volgens de definitie van Genève, wordt een ‘erkend vluchteling’ (Vluchtelingenwerk Vlaanderen, 2018). De conventie van Genève definieert een vluchteling als *“Elke persoon die ...”*

¹ *Kandidaat-vluchteling of asielzoeker, emigrant, (im)migrant, erkende vluchteling of statushouder, politieke vluchteling, economische vluchteling, staatloze, uitgeprocedeerde, illegaal of ontheemde.* Allen zijn het verschillende statuten die een persoon die vlucht of zijn land uit reist kan toegekend krijgen (Heylighen, Bonamini, Houben, Keytsman, & De Valck, 2015).

“... krachtens de Regelingen van 12 mei 1926 en 30 juni 1928 of krachtens de Overeenkomsten van 28 oktober 1933 en 10 februari 1938, het Protocol van 14 september 1939 of het Statuut van de Internationale Vluchtelingenorganisatie (IVO) als vluchteling werd beschouwd. De door IVO gedurende haar mandaat genomen beslissingen waarbij personen niet in aanmerking werden gebracht voor de bescherming en de hulp van die organisatie, vormen geen belemmering voor het verlenen van de status van vluchteling aan personen die aan de voorwaarden van lid 2 van deze afdeling voldoen;”

“... uit gegronde vrees voor vervolging wegens zijn ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of zijn politieke overtuiging, zich bevindt buiten het land waarvan hij de nationaliteit bezit, en die de bescherming van dat land niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil inroepen, of die, indien hij geen nationaliteit bezit en verblijft buiten het land waar hij vroeger zijn gewone verblijfplaats had, daarheen niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil terugkeren. Indien een persoon meer dan één nationaliteit bezit, betekent de term “het land waarvan hij de nationaliteit bezit” elk van de landen waarvan hij de nationaliteit bezit. Een persoon wordt niet geacht van de bescherming van het land waarvan hij de nationaliteit bezit, verstoken te zijn, indien hij, zonder geldige redenen ingegeven door gegronde vrees, de bescherming van één van de landen waarvan hij de nationaliteit bezit, niet inroept” (Verenigde Naties, 1953).

Eenmaal de aanvraag van een asielzoeker wordt goedgekeurd, krijgt hij of zij een statuut van erkend vluchteling. Deze categorie kan nog verder worden opgedeeld in verschillende types vluchtelingen. De niet-begeleide minderjarige vluchtelingen (NBMV) verkrijgen een statuut op basis van hun kwetsbare situatie als minderjarige en blijven onder deze bescherming tot zij de volwassen leeftijd van 18 jaar hebben bereikt. Politieke vluchtelingen zijn personen die vluchten naar aanleiding van één van de voorwaarden die opgesteld zijn in de conventie van Genève. Economische vluchtelingen vluchten niet om politieke redenen, maar om een betere levensstandaard op te bouwen in een ander land. In de praktijk blijkt het moeilijk om een onderscheid te maken tussen politieke en economische vluchtelingen, omdat vluchtmotieven vaak overlappen (Amnesty International, 2016).

Het statuut is echter wel allesbepalend voor de toekomst van de persoon in kwestie. Indien een persoon die zijn land ontvlucht wordt aangeduid als ‘illegaal’ (bijvoorbeeld doordat diens asielaanvraag werd afgekeurd of in de eerste plaats nooit werd ingediend), dan heeft deze geen toestemming om te verblijven op het grondgebied van een bepaald land. Ook wanneer een asielaanvraag nog in behandeling is, krijgt de persoon (in dit geval een ‘kandidaat-vluchteling’ of ‘asielzoeker’ genoemd) niet dezelfde rechten als een erkend

vluchteling. Gedurende de periode van de verwerking van de aanvraag, krijgt de asielzoeker geen materiële en financiële steun, daar waar vluchtelingen dit wel verkrijgen. Bovendien krijgt hij enkel onderdak in een opvangcentrum of lokaal opvanginitiatief (LOI), daar waar erkende vluchtelingen op zoek moeten naar een eigen woonst (Ciré, 2008, pp. 56-58).

4.1.2 Niet-Begeleide Jongvolwassen Vluchteling (NBJV)

Gezien de diverse en ruime invulling van het begrip 'vluchteling', spitst het onderzoek zich toe op jongvolwassen erkende vluchtelingen, in het bijzonder vluchtelingen die als niet-begeleide minderjarigen een statuut verkregen in België, maar die in tussentijd de volwassen leeftijd van 18 jaar bereikten, waardoor hun juridische en maatschappelijke situatie grotendeels gewijzigd wordt. De doelgroep wordt in de masterproef benoemd als *Niet-Begeleide Jongvolwassen Vluchtelingen* (NBJV) en omvat vluchtelingen die voldoen aan onderstaande criteria:

- De persoon is een vluchteling en voldoet aan de definitie van een vluchteling volgens het verdrag van Genève (Verenigde Naties, 1953)
- de persoon werd bij aankomst in België erkend als NBMV
- de volwassen leeftijd van 18 jaar werd bereikt tijdens zijn/haar verblijf in België
- de leeftijd van de NBJV ligt tussen 18 en 25 jaar
- de NBJV verkreeg reeds het statuut van erkend vluchteling of diens aanvraag is nog in behandeling
- de NBJV heeft de intentie om de komende jaren in België te verblijven

Deze afgebakende groep vormt de targetgroep voor het onderzoek. De term 'niet-begeleide jongvolwassen vluchtelingen' is geen erkende term. Ook binnen het welzijnswerk wordt deze groep amper benaderd als aparte categorie, maar wordt de lijn steeds getrokken tussen minderjarigen en meerderjarigen. De overgangperiode van jongvolwassenheid is dus een blinde vlek in het welzijnswerk voor vluchtelingen (Mahieu & Ravn, 2017, p. 33). Nochtans ervaart deze specifieke groep unieke, meervoudige problematieken, eigen aan de levensfase (Stein, 2006, p. 278).

Omwille van deze reden worden de noden geanalyseerd in deze masterproef. Om tot concretere resultaten te komen die uitsluitend de situatie van NBJV beschrijven, wordt beroep gedaan op een controlegroep. Deze groep bestaat uit minderjarige en jongvolwassen vluchtelingen die met hun ouders of andere familieleden naar België kwamen en die, in tegenstelling tot de doelgroep- (nog) niet geconfronteerd worden met

de moeilijkheden voor alleenstaanden op de huizenmarkt. De controlegroep wordt ingezet als indicator om te onderscheiden welke noden kenmerkend zijn voor de doelgroep NBJV en welke algemeen geldend zijn voor minderjarige of jongvolwassen vluchtelingen.

Zowel bij de doelgroep als de controlegroep ligt het accent op de leeftijd en het statuut van de vluchtelingen. Doorheen het onderzoek wordt rekening gehouden met de intersectionaliteit die de respondenten van elkaar onderscheidt. Andere factoren zoals origine, religie, sekse, psychologisch welbevinden en volwassen leeftijd in het land van herkomst, kunnen eveneens een invloed hebben op de resultaten. Deze factoren worden dus ook in acht genomen waar mogelijk. Toch blijft de grootste nadruk liggen op het leeftijdsaspect. Daar waar het algemeen welzijnswerk inzet op een specifiek luik voor kwetsbare jongeren en jongvolwassenen in Vlaanderen, is dit nog niet aanwezig voor jongvolwassen vluchtelingen. Uit cijfers van CAW blijkt 25% van de hulpvragers jongvolwassen te zijn, en hun specifieke kwetsbaarheid omwille van hun leeftijd wordt hierbij erkend (cf. infra) (Stas, Serrien, & Van Menxel, 2008, pp. 12-13). Bij jongvolwassen vluchtelingen ontbreekt vaak een soortgelijke intersectionele benadering in de hulpverlening. Het accent ligt op het vluchtelingenstatuut, leeftijd vormt een bijkomend gegeven (Verloo, 2006, p. 213).

4.1.3 Multiculturalisme

Onze samenleving wordt steeds meer divers: sinds een aantal decennia kunnen we er niet meer om heen dat we leven in een multiculturele samenleving (Geldof, 2015; Green & Staerklé, 2013). Het begrip multiculturalisme refereert aan een diverse etnisch-culturele compositie van een welbepaalde samenleving (Green & Staerklé, 2013). Volgens Will Kymlicka (1995) is multiculturalisme een model waarnaar de samenleving en haar diversiteit zich moet organiseren. Hij ziet het behouden van de eigen, culturele identiteit als een positief gegeven, omwille van het feit dat een culturele diversiteit positieve effecten kan hebben op de samenleving. Kymlicka gelooft dat de culturele diversiteit an sich een open klimaat creëert waarin het 'luisteren naar' en 'respect voor de ander' centraal staat en ook ruimte geeft voor progressie en nieuwe perspectieven. Daarnaast werkt dergelijk open klimaat en het bestaan van een rijke variatie aan etnisch-culturele identiteiten ook preventief wanneer het gaat over discriminatie (Kymlicka, 1995).

Deze masterproef bouwt voort op enkele uitgangspunten van de filosofie van Kymlicka om alternatieve woonvormen voor NBJV en lokale burgers te promoten. Toch worden eveneens kritieken opgenomen om tot een genuanceerd model te komen. Verschillende academici, politicologen en filosofen leveren kritische argumenten aan voor

het falen van een multiculturele samenleving (Taylor, 1994; Parekh, 2000; Nye, 2007; Tanghe, 2010). Voornamelijk de kritieken van Bikhu Parekh (2000) komen aan bod. In zijn boek 'Rethinking multiculturalism' wijst politiek theoreticus Parekh op de naïviteit en de vaak te simplistische uitgangspunten van Kymlicka over de inrichting van de multiculturele samenleving (Parekh, 2000). Beide visies dagen elkaar uit in het vraagstuk van deze masterproef.

De filosofie die de overheid en de dominante groep in de samenleving volgt, zal allesbepalend zijn voor de plaats die vluchtelingen kunnen innemen in de maatschappij (Musterd & Van Kempen, 2009). Over het algemeen worden vier posities ingenomen: marginalisatie, segregatie, assimilatie en integratie (Rudmin, 2003). Marginalisatie komt voor wanneer de vluchteling zich volledig los maakt van de eigen cultuur, maar geen aansluiting vindt bij de nieuwe cultuur waar hij of zij in terecht komt (Dahlstedt & Neergaard, 2015, p. 203). Bij segregatie behoudt de vluchteling de identificatie met de eigen cultuur, zonder zich aan te passen aan de nieuwe cultuur (Bobo, 2001). Assimilatie is afstand nemen van de eigen cultuur en zich volledig onderdompelen in de cultuur van het land waarin de vluchteling nu woont (Schildkraut, 2007). Integratie biedt een middenweg tussen segregatie en assimilatie, en wordt, in theorie, in het Vlaamse beleid naar voor geschoven als de meeste ideale uitingsvorm die in onze 'multiculturele samenleving' moet nagestreefd worden (Homans, 2017). Hierbij de opmerkelijke kanttekening dat naties veelal assimilatie nastreven maar dit foutief benoemen als integratie. België zou volgens Geldof één van deze naties zijn (Geldof, 2015).

4.1.4 Integratie en inburgering

Wie de positie van vluchtelingen in een multiculturele samenleving bespreekt, kan niet om de begrippen *inburgering* en *integratie* heen. Deze begrippen worden vaak in één adem genoemd en worden samen geplaatst binnen het beleid, hoewel ze in betekenis verschillen.

Net zoals het begrip *vluchteling* dreigt ook de term *integratie* een hol begrip te worden, dat soms foutief gebruikt wordt. In de context van migratie, vertelt integratie iets meer over het socialisatieproces van migranten. Odé en Walraven (2013) omschrijven integratie als de positie van migranten en etnische minderheden in de samenleving en benadrukken voornamelijk de mate waarin deze groepen deelnemen aan de samenleving zoals deze wordt ingericht door de dominante groep van deze maatschappij. Deze omschrijving 'meet' integratie aan de hand van de deelname aan de kerninstituties, met name het onderwijs en de arbeidsmarkt (Odé & Walraven, 2013). Hoewel dit perspectief

meer inzicht kan geven over gelijkwaardigheid en evenredigheid, is het te eenzijdig om het begrip integratie te dekken. Deze definitie toont enkel de 'harde' kant van integratie terwijl er ook een 'zachte' kant is die veel moeilijker te reduceren valt tot een meetbaar gegeven. De zachte integratie verwijst naar de sociale interactie tussen bevolkingsgroepen, de identificatie en de culturele oriëntatie van migranten en etnische minderheden (Pulinx, 2016, p. 5).

De dubbele invulling die gegeven wordt aan het begrip 'integratie' wijst op de inherente zwakte ervan. Willem Schinkel (2008) haalt de term 'integratie' onderuit, vooral door de manier waarop de samenleving het begrip inzet en de connotatie die aan het woord wordt gegeven. Binnen de sociale wetenschappen bestaat geen eenduidige definitie voor 'integratie'. Sociaalwetenschappelijk onderzoek zet in op het meten van de harde kant van integratie, ook wel 'sociaal-structurele integratie' genoemd. De zachte kant, of 'sociaal-culturele integratie' is echter veel moeilijker af te meten. De meettechnieken die hierbij gehanteerd worden, definiëren de 'norm', die dient om vast te stellen wat hiervan afwijkt. Het afwijkende is volgens het onderzoek 'niet geïntegreerd'. Deze technieken fixeren de 'normen van de samenleving', wat resulteert in legitimatie van beleid, dat geen verdere aandacht heeft voor de achterliggende processen van de zachte integratie. Omgekeerd krijgt dit beleid juist vorm door de resultaten uit datzelfde sociaalwetenschappelijk onderzoek naar integratie. Beide houden elkaar dus in stand (Schinkel, 2008, pp. 36-39).

Inburgering kan omschreven worden als de 'tool' die wordt ingezet om een -voor de samenleving- wenselijke integratie te bekomen. Het relatief jonge begrip kent zijn oorsprong in de wetgeving van naties die doelgericht maatschappelijke integratie willen aansturen bij migranten en etnische groepen binnen de samenleving (Amnesty International, 2015). Zo wordt *inburgering* in het Vlaams inburgeringsdecreet gedefinieerd als:

"Een interactief proces waarbij de overheid aan vreemdelingen een specifiek programma aanbiedt, dat hun enerzijds de mogelijkheid biedt om ze eigen te maken met hun nieuwe sociale omgeving en er anderzijds toe bijdraagt dat de samenleving de personen van de doelgroep als volwaardige burgers gaat erkennen, met als doel een volwaardige participatie van die personen in de samenleving (Vlaamse Regering, 2016)."

In een verder hoofdstuk wordt verduidelijkt hoe ook het Vlaamse Integratie en Inburgeringsbeleid zich vooral baseert op de 'harde' kant van integratie, om na te gaan in hoeverre vluchtelingen maatschappelijk geïntegreerd zijn. Het eigen maken van de Nederlandse taal en toeleiding tot het onderwijs of de arbeidsmarkt vormen volgens het

beleid twee van de drie belangrijkste pijlers van inburgering. Verder tracht het beleid tegemoet te komen aan de ‘zachte’ of sociaal-culturele integratie d.m.v. een obligatoire inburgeringscursus (Homans L. , 2014). Deze cursus behandelt sociaal-culturele kwesties, maar de methode die hierbij wordt toegepast stuit op kritiek. Niet enkel de inburgeringscursus, maar ook het inburgeringsattest (het te behalen doel van de cursus) wordt kritisch onthaald. Dit wordt verder uitgelicht in het hoofdstuk “Hoe integratief werkt het Vlaamse integratiebeleid?”.

4.1.5 Samenhuizen, cohousing en gemeenschappelijk wonen

Samenhuizen (meer bekend onder de Engelse term cohousing) wordt steeds populairder in België. Cohousing is een hybride woonvorm waar gemeenschappelijke ruimtes gedeeld worden door verschillende individuen en gezinnen. Hoewel de woonvorm een modern imago draagt, is het reeds decennialang een alternatieve vorm van samenwonen. De term ontstond eind jaren 60 in Denemarken en verspreide zich richting Europa vanaf de jaren 70. De originele vorm van cohousing, waarbij de keuken, eetruimte en ontspanningsruimtes gemeenschappelijk zijn, is nog steeds de meest gebruikelijke manier van gemeenschappelijk wonen in Denemarken, Zweden en de Verenigde Staten. In andere landen ontstonden varianten op cohousing zoals een ‘gemeenschapshuis’, ‘woongroep’ of ‘co-wonen’. Deze waaier aan woonvormen wordt onder de verzamelterm ‘gemeenschappelijk wonen’ geplaatst (Van den Houte, Ryckwaert, Delbeke, & Oosterlynck, 2015). Het belangrijkste verschil tussen de verschillende vormen van gemeenschappelijk wonen zit in de mate van gemeenschappelijkheid van ruimtes. Daar waar bij cohousing ruimte is om samen te koken, eten, klussen en ontspannen, beperkt dit zich bij co-wonen enkel tot gemeenschappelijke ontspanningsruimtes (Agentschap Informatie Vlaanderen, 2017). In Artikel 3 van het decreet van 24 februari 2017 houdende instelling van een proefomgeving voor experimentele woonvormen en tot machtiging van een coördinatie van de regelgeving betreffende de woninghuurwetgeving, wordt “gemeenschappelijk wonen” beschreven als:

“Een woonvorm in een gebouw of gebouwencomplex dat wonen als hoofdfunctie heeft en uit verschillende woongelegenheden bestaat, waarbij minimaal twee huishoudens op vrijwillige basis minimaal één leefruimte delen en daarnaast elk over minimaal één private leefruimte beschikken en waarbij de bewoners samen instaan voor het beheer (Vlaamse Overheid, 2017).”

In Vlaanderen is gemeenschappelijk wonen aan een opmars bezig. Organisaties als *Samenhuizen VZW* zetten zich in om alternatieve woonvormen te promoten door informatie aan te bieden, ervaringsuitwisselingen mogelijk te maken en door naambekendheid te verwerven via ontmoetingsmomenten en media (Agentschap Informatie Vlaanderen, 2017). Toch is het eerder uitzonderlijk dat gezinnen de keuze maken om samen te huizen met onbekenden. De voornaamste doelgroepen waarbij gemeenschappelijk wonen als de norm wordt aanzien zijn studenten en schoolverlaters. Zowel het sociale als het budgettaire aspect liggen aan de basis van deze wooncultuur bij studenten en bij jongvolwassenen die net actief zijn op de arbeidsmarkt (Emmery, Luyten, & Jennes, 2010).

4.2 Huisvesting: de sleutel tot een betere integratie?

Na de uiteenzetting van enkele kernconcepten, wordt in deze masterproef nagegaan wat in de academische literatuur wordt geschreven over integratie en de rol die huisvesting hierbij speelt. Gezien het onderzoek zich toespitst op de afgebakende context van de stad Gent, is het van belang om de Gentse en Vlaamse beleidscontext te analyseren en af te toetsen aan wetenschappelijke theorieën. Er wordt nagegaan welke rol huisvesting al dan niet speelt in de integratie van vluchtelingen in gastlanden. Vervolgens worden enkele praktijkmodellen van samenlevingsvormen met vluchtelingen bestudeert en afgetoetst aan de situatie in Gent.

4.2.1 Hoe integratief werkt het Vlaams integratiebeleid?

De Vlaamse Overheid zet zich in voor de inburgering van nieuwkomers. De acties die getroffen worden om 'burgerschap' te bereiken, staan beschreven in het Vlaamse integratiebeleid (Decreet betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid, 2013). Een opvallende tendens in voornamelijk West-Europese landen, is de shift van het begrip 'burgerschap' en de verwachtingen die hiermee gepaard gaan (Pulinx & Van Avermaet, 2015, p. 341). Schinkel (2008) onderscheidt twee lagen in het burgerschap, die hij respectievelijk formeel en de moreel burgerschap noemt. Formeel burgerschap omvat economische en politieke rechten en plichten zoals het bezitten van een paspoort, recht op bescherming en bepaalde rechten op de arbeidsmarkt. Dit idee van burgerschap stond enkele decennia geleden voorop, maar recentelijk wordt steeds meer waarde gehecht aan morele burgerschap, dat verwijst naar een set van normen, waarden en gebruiken die gehanteerd worden in de gastmaatschappij. In het inburgeringsbeleid van zowel Nederland als België wordt de meetbaarheid van moreel burgerschap steeds meer nagestreefd. De overgang van formeel naar moreel burgerschap gaat zelfs zo ver, dat de Nederlandse en Belgische overheid verwachten dat de morele inburgering plaatsvindt vooraleer het formeel burgerschap verkregen kan worden (Pulinx & Van Avermaet, 2015, pp. 341-342).

De Vlaamse Overheid tracht moreel burgerschap bij nieuwkomers te bekomen via rechtstreekse samenwerking met tal van vluchtelingenorganisaties, waarbij de focus steeds meer verschuift van 'opvang voor vluchtelingen' naar 'integratie en inburgering'. De Vlaamse Overheid volgt de integratie van nieuwkomers op via overkoepelende organisaties, zoals het Vlaamse Agentschap Integratie en Inburgering in Brussel en de stedelijke agentschappen IN-Gent in Gent en Atlas in Antwerpen (Vlaamse Overheid, 2018).

In theorie is het Vlaamse integratiebeleid inclusief en beantwoordt het aan de inburgeringsnoden op verschillende levensdomeinen². Het integratie- en inburgeringsdecreet van 7 juni 2013 spreekt dan ook van een 'inclusief, horizontaal integratiebeleid' dat doelstellingen vooropstelt om de herkomstkloof in verschillende domeinen van onze samenleving om te keren (Homans, 2014). In realiteit eist de hervestiging veeleisende culturele en psychologische aanpassingen die de integratie tot een stresserend en uitdagend proces maken. Hulpbronnen voor sociale ondersteuning zijn cruciaal om vluchtelingen te helpen omgaan met deze migratie- en acculturatiestress (Mels et al., 2008). Als we kijken naar het beleid van Homans, lijkt hier weinig ruimte voor deze sociale hulpbronnen te zijn. Het succes van de inburgering van nieuwkomers wordt gemeten aan de hand van beperkte indicatoren, die onmogelijk uitspraak kunnen doen over de integratie op al deze levensdomeinen. Hierbij kan de vraag gesteld worden hoe 'integratief' het Vlaamse integratiebeleid werkelijk is (Geldof, 2015; Agentschap Integratie en Inburgering, 2018).

² De beleidsdomeinen waarnaar verwezen wordt in het decreet zijn: Kanselarij en Bestuur; Internationaal Vlaanderen; Economie, Wetenschap en Innovatie; Onderwijs en Vorming; Welzijn, Volksgezondheid en Gezin; Cultuur, Jeugd, Sport en Media; Werk en Sociale Economie; Ruimtelijke ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed (Besluit van de Vlaamse Regering houdende de uitvoering van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid, 2016, Art.3, Hoofdstuk 2).

4.2.1.1 Decreet inzake inburgering en integratie (7 juni 2013)

Op voorstel van de Vlaamse ministers van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding, werd in 2016 het Decreet van 7 juni 2013 inzake integratie en inburgering ten uitvoer gelegd (Vlaamse Regering, 2016). Dit decreet spreekt zich uit over de integratie en inburgering van personen van buitenlandse afkomst³ die het inburgeringstraject moeten afleggen als 'inburgeraar'⁴. Binnen dit decreet staat een vormingsprogramma centraal dat de basis vormt voor de integratie van 'inburgeraars' (Agentschap Binnenlands Bestuur, 2018). De implementatie van integratieprogramma's is overigens een Europees fenomeen dat sinds 2000 zijn weg vond richting de meeste Europese landen (Extra, Spotti, & Van Avermaet, 2009).

Het vormingsprogramma kan opgedeeld worden in drie onderdelen: vormingspakket 'maatschappelijke oriëntatie', 'loopbaanoriëntatie' en vormingspakket 'opleiding Nederlands als tweede taal (NT2)' (Meeus & De Cuyper, 2015, p. 204). Het verwerven van de Nederlandse taal wordt door de Vlaamse Overheid gezien als de voornaamste centrale indicator voor de inburgering in Vlaanderen (Van Avermaet, 2009). Hierdoor vormen de Nederlandse taallessen een apart luik in het vormingsprogramma. De maatschappelijke oriëntatie (MO) is gericht op het verwerven van zelfstandigheid binnen de Belgische samenleving. De MO-ontwikkelingsdoelen worden naar eigen zeggen geconcretiseerd in vaardigheden, kennis en attitudes (Besluit van de Vlaamse Regering houdende de uitvoering van het decreet van 7 juni

³ Onder "personen van buitenlandse afkomst" verstaat het Agentschap Binnenlands bestuur:

"Personen die legaal en langdurig in België verblijven en die bij hun geboorte niet de Belgische nationaliteit bezaten of van wie minstens een van de ouders bij geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat, in het bijzonder diegenen die zich in een vaststelbare achterstandspositie bevinden. Daarbij is een langdurig verblijf elk legaal verblijf dat niet beperkt is tot maximaal drie maanden als vermeld in titel I, hoofdstuk II, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. Personen van buitenlandse herkomst zijn personen die legaal en langdurig in België verblijven en die eveneens voldoen aan een van de onderstaande criteria:

1° de huidige nationaliteit van de persoon is niet de Belgische nationaliteit;

2° de geboortenationaliteit van de persoon is niet de Belgische nationaliteit;

3° de geboortenationaliteit van de vader is niet de Belgische nationaliteit;

4° de geboortenationaliteit van de moeder is niet de Belgische nationaliteit (Agentschap Binnenlands Bestuur, 2018)."

⁴ Het begrip 'inburgeraar' verwijst naar alle personen van buitenlandse afkomst die in een gemeente in het Vlaams of Brussels Gewest ingeschreven zijn in het Rijksregister. Hetzij als vreemdeling met een wettig verblijf in België of als Belg die in het buitenland geboren is en van wie minimaal één ouder ook in het buitenland geboren is (Homans L., 2017, p. 16).

2013 betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid, 2016, Art.23, Afdeling 3, Hoofdstuk 4). Het vormingsprogramma wordt door Vlaams minister voor Inburgering Liesbeth Homans naar voor geschoven als een meetbaar instrument om uitspraken te doen over de integratie van vluchtelingen in de praktijk (Homans L. , 2017, p. 19) maar deze meetgeldigheid wordt echter door verschillende binnenlandse academici en politicologen betwist (Balci & Piqueray, 2014; Beeckmans, De Maeyer, De Vos, Hauquier, & Van Den Driessche, 2017; Caestecker & Derluyn, 2017).

4.2.1.2 *‘Harde’ vs. ‘zachte’ integratie*

De invulling die gegeven wordt aan het begrip ‘integratie’ in het decreet, verwijst voornamelijk naar de ‘harde’ kant van integratie. Hierbij wordt de integratie afgemeten aan de hand van participatie in het onderwijs en de arbeidsmarkt, terwijl integratie in realiteit veel verder rijkt (Pulinx R. , 2016). Dirk Geldof (2015) haalt enkele pijnpunten aan van het Vlaamse integratiebeleid. Zo zijn de integratielessen opgesteld vanuit een etnocentrisch oogpunt, waarbij waarden als vrijheid en gelijkwaardigheid als typisch Vlaams worden voorgesteld (Khannoussi, 2015; Geldof, 2015), wordt het wij/zij-denken versterkt, en problematiseert men het ‘onvoldoende geïntegreerd zijn’ van vluchtelingen (Geldof, 2015). In realiteit wijzen studies op de contraproductiviteit van het beleid. Door vast te pinnen op een lineaire logica, gaat de kwaliteit van de integratiebeweging achteruit (Balci & Piqueray, 2014; Gonzalez Garibay & De Cuyper, 2013). Met lineaire logica wordt bedoeld dat het inburgeringstraject in een vast stramien verloopt, waarbij weinig ruimte is om van dit gefixeerde traject af te wijken (Meeus & De Cuyper, 2015, p. 216). Het traject is opgebouwd rond de drie vormingsprogramma’s, met een absolute prioriteit voor de lessen Nederlands (Homans, 2014). Het valt niet te ontkennen dat taalontwikkeling een belangrijke factor is om integratie te stimuleren. De manier waarop deze taalontwikkeling wordt nagestreefd echter, kan allesbepalend zijn voor het verdere verloop van de integratie (Van Avermaet & Sierens, Diversiteit is de norm. Er mee omgaan de uitdaging. Een referentiekader voor omgaan met diversiteit in onderwijs, 2010).

Criticasters omschrijven de opvattingen in het Vlaamse beleid als te eng. Door taalontwikkeling als absolute prioriteit te beschouwen, en de ontwikkeling van het Nederlands quasi uitsluitend te stimuleren via de NT2-opleiding in plaats van informele wegen om taalontwikkeling te stimuleren, gaat heel wat kostbare tijd verloren aan de zogenaamde ‘harde’ integratie of ‘basisintegratie’. Zo worden andere belangrijke

aspecten van integratie onterecht naar de achtergrond geschoven (Meeus & De Cuyper, 2015, p. 217). Gonzalez Garibay en De Cuyper (2013) wezen in een rapport over de evoluties in het integratiebeleid van de OESO-landen⁵ op de nood aan niet-lineaire inburgeringstrajecten. In tegenstelling tot het huidige Vlaamse beleid, wordt de volgorde van de verschillende stappen in het inburgeringstraject geflexibiliseerd. Een voorbeeld hiervan is de investering in een betere toeleiding tot de arbeidsmarkt en intensievere begeleiding op de huizenmarkt, alvorens het NT2-traject wordt afgerond. In deze situatie is taal niet langer een voorwaarde om zich te kunnen integreren op andere domeinen in de samenleving, maar fungeert taal als een secundaire tool, die verder ontwikkelt door middel van een informele manier van leren op de arbeidsmarkt of via sociale contacten (Van Avermaet & Sierens, Diversiteit is de norm. Er mee omgaan de uitdaging. Een referentiekader voor omgaan met diversiteit in onderwijs, 2010, pp. 4-5). Deze flexibelere, niet-lineaire aanpak zou leiden tot beter maatwerk en stapt af van het modeltraject waarbinnen vluchtelingen gereduceerd worden tot één heterogene categorie (Meeus & De Cuyper, 2015, p. 218). In de aanpak van het Vlaamse beleid wordt de integratie te oppervlakkig nagestreefd, waardoor het risico op uitval veel groter is. De houding die de vluchteling aanneemt om zich in de maatschappij te integreren hangt voor een groot deel af van het individu. Een nalatig beleid kan echter nefast zijn voor de integratieve houding van de vluchtelingen (Gonzalez Garibay & De Cuyper, 2013).

4.2.2 Wonen in stedelijk Vlaanderen: pijnpunten van de huizenmarkt

Ook het Vlaamse woonbeleid voor vluchtelingen volgt een lineaire aanpak en is quasi uitsluitend gericht op sociaal-structurele integratie (Beeckmans, De Maeyer, De Vos, Hauquier, & Van Den Driessche, 2017, p. 9). Erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden mogen tot twee maanden na het verkrijgen van het verblijfsstatuut verblijven in een opvangvoorziening. Gedurende die tijd krijgen ze de kans om -al dan niet onder begeleiding- een woonst te vinden (Vluchtelingenwerk Vlaanderen vzw, 2018). Hoewel er

⁵ OESO staat voor Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling. Het is een samenwerkingsverband tussen 36 landen en handelt over de samenwerking m.b.t. sociaal en economisch beleid. De deelnemende landen, waaronder ook België, worden OESO-landen genoemd (FOD Buitenlandse zaken, buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking, 2016).

een ondersteuningsaanbod ⁶ bestaat om de zoektocht naar een woonst te vereenvoudigen, blijkt het vinden van een woning binnen de periode van twee maanden geen evidentie. Vooral alleenstaande jongvolwassen vluchtelingen bevinden zich in een lastige situatie, vermits zij veelal nog schoollopen en dus niet meteen op zoek kunnen naar werk. Ze moeten rondkomen met een leefloon van gemiddeld 892,70 euro netto per maand (Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, 2017, p. 52; POB Maatschappelijke Integratie, 2017, p. 1). Met dergelijk budget kiest de nieuwkomer er vrijwel altijd voor om een sociale woning te huren. De wachtlijsten voor deze woningen zijn lang, en er worden geen uitzonderingen gemaakt voor een versnelde procedure voor vluchtelingen (Samenhuizen Vzw, 2016). Hierdoor moeten ook NBJV zich op de private huurmarkt begeven, waar verschillende problemen de kop op steken.

4.2.2.1 Discriminatie op de huizenmarkt

Een gekend probleem dat zich niet enkel in België, maar ook in andere Westerse landen manifesteert (Bervoets & Loopmans, 2010, pp. 27-38; Galster, 2007, pp. 523-542) is dat van discriminatie op de (private) huizenmarkt. België beschikt over een beperkt sociaal huuraanbod met slecht 6,3% sociale huurwoningen. De vraag overstijgt het aanbod, waardoor meer en meer sociale huurders zich moeten richten op de private huizenmarkt (Bervoets & Loopmans, 2010, p. 19). Personen die aan de bodem van de inkomstenverdeling zitten, gaan op zoek naar betaalbare private huurhuizen (Van den Broeck, Heylen, & Winters, 2013). De aanbieders nemen echter een dominante positie in op de markt, daar de vraag hoger ligt dan het aanbod. De verhuurder kan hierdoor winstbejag na te streven door middel van negatieve selectie (UNIA, 2014, p. 155). Selectie is niet strafbaar in België en het is logisch dat de verhuurder het recht heeft om te bepalen wie in zijn of haar huis komt te wonen. Selectie mag echter niet gebeuren op grond van beschermde criteria⁷ die bij wet verboden zijn. Gebeurt dit toch, dan is er sprake van discriminatie (Van den Broeck, Heylen, & Winters, 2013, p. 7).

⁶ De woonwinkels, Dienst wonen van het OCMW en het online woonplatform van Fedasil zijn enkele van de voornaamste diensten bij het zoeken naar een woonst (Vluchtelingenwerk Vlaanderen vzw, 2018).

⁷ Onder deze criteria wordt verstaan: vermeend ras, nationaliteit, huidskleur, etnische afkomst, geslacht, leeftijd, seksuele geaardheid, handicap, geloof of levensbeschouwing, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, politieke overtuiging, filosofische overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, handicap, lichamelijke kenmerken, genetische kenmerken, en sociale afkomst (Van den Broeck, Heylen, & Winters, 2013).

Recent onderzoek wijst uit dat discriminatie op raciale of etnische grond realiteit is in België. Meer specifiek in Gent werden enkele praktijktesten uitgevoerd m.b.t. discriminatie op de huizenmarkt. Een telefonische praktijktest van het Minderhedenforum uit 2012 signaleerde dat in 30% van de gevallen een vermoeden van discriminatie kon vastgesteld worden. Testpersonen gebruikten een 'vreemd klinkende naam' en werden, in tegenstelling tot personen met een Vlaams klinkende naam, geweigerd om het huis te bezichtigen (Lahlali, Andino, & Spaas, 2012). Een veldexperiment naar discriminatie van eerste en tweede generatie migranten bij 581 huurwoningen in Gent en Antwerpen, bracht aan het licht dat één op zes huurders uit de categorie 'eerste generatie migranten' uitgesloten werd. Bij tweede generatie migranten was dit nog één op acht. Beide groepen werden afgetoetst aan een controlegroep van etnische Belgen om na te gaan of er werkelijk sprake was van discriminatie op basis van etniciteit. Het onderzoek wees ook uit dat etnische discriminatie vaker voorvalt bij goedkopere huurhuizen (Van der Bracht & Van de Putte, 2013, pp. 9-11). Dit maakt NBJV, die door hun financiële situatie automatisch naar goedkopere huizen geleid worden, rechtstreeks tot kwetsbare groep op de private huizenmarkt.

4.2.2.2 Etnische segregatie en isolatie

Niet enkel discriminatie op de huizenmarkt vormt een obstakel. Eenmaal de vluchteling onderdak heeft gevonden, kunnen verschillende sociaaleconomische factoren een negatieve impact hebben op de integratie. Ruwweg drie socio-economische factoren hebben effect op de huisvesting van vluchtelingen. Een combinatie van deze socio-economische factoren kan leiden tot etnische segregatie of isolatie in de samenleving (Verhaeghe, Van der Bracht, & Van de Putte, 2012, p. 54).

Ten eerste is er het fenomeen van zogenaamde 'aankomstwijken'. In Engelstalige studies prefereert men de term 'residential segregation' (Iceland, 2014). Kenmerkend voor deze wijken is de reeds hoge concentratie aan personen van allochtone afkomst. De huizen verkeren niet altijd in de beste staat, maar zijn relatief goedkoop in vergelijking met andere stadswoningen en zijn gelegen aan de buitenrand van de stad (Beeckmans, De Maeyer, De Vos, Hauquier, & Van Den Driessche, 2017, p. 23). Een voorbeeld van dergelijke stadswijken is de Turkse 'enclavebuurt' in het noorden van Gent. Deze buurt ontstond in de buurt van de Gentse haven waar eind jaren zestig veel Turkse gastarbeiders tewerkgesteld werden (Verhaeghe, Van der Bracht, & Van de Putte, 2012, pp. 54-55). Vandaag trekt de buurt nog steeds vluchtelingen aan door de kenmerkende aankomststructuur.

Ten tweede is er de achtergestelde positie op de arbeidsmarkt die vluchtelingen, vooral bij het begin van hun verblijf in België, innemen (Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, 2012, pp. 72-98). Zo raken zij minder snel aan werk en raken ze moeilijker ingewerkt en aanvaard eenmaal ze aan de slag gaan. Hier heeft de mentaliteit van collega's een aandeel in. 40% van de Belgische bevolking dat de aanwezigheid van "minderheidsgroepen" een negatieve impact heeft op de arbeidsmarkt. Twee derden van de Belgen kant zich tegen het gebruik van een andere taal dan het Nederlands op de werkvloer, zelfs tijdens de pauzes zou de helft van de Belgen een andere taal niet tolereren. Bijgevolg geeft één op de drie personen van vreemde origine aan dat Belgische collega's het moeilijk aanvaarden dat een werknemer van andere herkomst zich settelt op het werk of carrière maakt in de onderneming (Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, 2012, p. 76). Deze minderwaardige positie binnen het werkveld heeft rechtstreekse gevolgen voor hun financiële slagkracht en huisvesting. Een opvallend fenomeen dat hiermee gepaard gaat is de 'etnische economie', die eveneens de etnische segregatie bestendigt (Logan, Zhang, & Alba, 2002, pp. 299-300). Nieuwe vluchtelingen vinden zelf moeilijk de weg naar de reguliere arbeidsmarkt en vormen een makkelijke prooi voor de 'etnische economie' die informele werkgelegenheid aanbiedt en zich ook vestigt in de aankomstwijken (Verhaeghe, Van der Bracht, & Van de Putte, 2012, p. 57).

Ten derde kan de vraag gesteld worden hoe deze vluchtelingen in deze contreien terecht komen. Vluchtelingen hebben vaak een zeer beperkt sociaal netwerk. Hun eerste opvangnet beperkt zich veelal tot medewerkers en vrijwilligers uit sociale organisaties en eventueel sociale netwerken gebaseerd op gedeelde etniciteit of nationaliteit (Musterd & Van Kempen, 2009, pp. 563-564). Een groot deel van de vluchtelingen ervaart dit als een sociale beperking. Dit is niet verwonderlijk, want door sociaal en economisch geconcentreerd te leven met personen van allochtone afkomst, wordt de barrière steeds groter om te integreren in de Belgische samenleving (Herz & Lalander, 2017). Omwille van bovenstaande redenen zijn beleidsmakers geen voorstander van aankomstwijken, en zien ze het als een uitdaging voor de steden om deze concentratiebuurten aan te pakken (Schillebeeckx, Oosterlynck, & De Decker, 2016). Bieden alternatieve woonvormen hier een antwoord?

4.3 Thinking outside the box: Innovatieve woonvormen voor een betere integratie

4.3.1 Afstappen van klassieke structuren

Migratie, multiculturalisme, diversiteit, integratie, ... zijn begrippen die gevoelig zijn voor waardeoordelen. Het zijn politiek en maatschappelijk beladen thema's, onderhevig aan verschillende culturele invalshoeken. Hoe de samenleving omgaat met deze begrippen, zal allesbepalend zijn voor de investeringen die gedaan worden om migranten te ondersteunen. Binnen de dominante cultuur in België worden initiatieven voor integratie voornamelijk vanuit economisch standpunt gevormd (Kantola & Nousiainen, 2009). Verder worden vluchtelingen bij aankomst voorzien in primaire behoeften, en later, na goedkeuring van de verblijfsvergunning, geraakt de hulpverlening vaak niet verder dan ondersteuning in taallessen en zo snel mogelijke toeleiding naar de arbeidsmarkt (Wets, Rea, & Herman, 2014). Binnen de vooropgestelde trajecten die deze harde integratie nastreeft, is beperkte ruimte voor de individuele situatie van vluchtelingen. De overheid zet eerder in op snelle resultaten in plaats van duurzame projecten die op lange termijn ook kunnen doordringen tot de zachte integratie. Ook op gebied van huisvesting wordt deze klassieke aanpak gehanteerd in plaats van op creatieve wijze invulling te geven aan wonen in diversiteit (Beeckmans, De Maeyer, De Vos, Hauquier, & Van Den Driessche, 2017). Wereldwijd zijn projecten aan een opmars bezig die vanuit een ander perspectief de diversiteit van wonen benaderen, en creatieve methoden hanteren om zachte integratie na te streven aan de hand van huisvesting. De hervestigingsfase, en dan vooral het moment waarop vluchtelingen een vaste woonst vinden, wordt door vluchtelingen als 'levensreddende fase' aanzien, omdat ze hierbij een einde maken aan hun 'vlucht', en klaar zijn voor de volgende fase van inburgering en *settlement* (Caestecker & Derluyn, 2017, pp. 8-9). Het huidige Vlaamse beleid zet echter onvoldoende in op deze overgang:

"De hervestigde vluchtelingen bevinden zich, zeker op het vlak van arbeid, inkomen en huisvesting en op sociaal vlak (sociaal netwerk), in relatief precaire situaties, punten waarop het resettlementprogramma en de algehele ondersteuning voor vluchtelingen kan worden verbeterd. Niettemin biedt een dergelijke hervestiging voor veel mensen een veilige, legale manier om een lang vluchtelingenbestaan in zekere mate te beëindigen en de mogelijkheden te openen om een nieuwe, menswaardige toekomst op te bouwen. Dit duidt op het belang van het hervestigingsprogramma in België en daarmee ook op de noodzaak om dit programma verder uit te breiden en te onderbouwen (Caestecker & Derluyn, 2017, p. 9).

Dit ontwerpend onderzoek tracht buiten het gangbare denkkader te stappen en in lijn te denken met deze innovatieve projecten om ook in Gent nieuwe recepten te implementeren die wonen in diversiteit mogelijk maken. Een complete mentaliteitswijziging is realistisch gezien niet mogelijk, maar een samenlevingsmodel aanbieden voor zij die geloven in slagen van een multiculturele samenleving, kan er voor zorgen dat het “kiemzaadje” alvast geplant wordt. Naarmate de socio-economische meerwaarde kan aangetoond worden van dergelijk project, zouden bepaalde elementen kunnen opgenomen worden in de gangbare trajecten. In het volgende onderdeel worden enkele innovatieve woonvormen voorgesteld in zowel binnen- als buitenland die een hefboom vormen voor integratie en die aantoonbaar gunstig zijn voor de vluchtelingen en voor de stad waar zij gestationeerd zijn. Onderstaande alternatieven kunnen een inspiratiebron vormen voor een Gents model.

4.3.2 Relevante initiatieven wereldwijd

Globaal gezien bestaan er reeds projecten die zich richten op de integratie van NBJV en jongvolwassen vluchtelingen aan de hand van huisvesting. Een verbeterde integratie en de cruciale leeftijdsfase waarin NBJV zich bevinden vormen belangrijke pijlers binnen de initiatieven. In dit hoofdstuk worden vier projecten uitgelicht die inspiratie kunnen bieden voor een Gents samenhuizingsmodel. Het project CURANT wordt uitgebreid besproken aangezien dit project gestationeerd is in Antwerpen en dus net zoals Gent gedeeltelijk onder de bevoegdheid van de Vlaamse overheid valt (Mahieu & Ravn, 2017). Het grote verschil tussen de draagkracht van Antwerpen en Gent, schuilt in het ruime budget dat vanuit Europa ter beschikking werd gesteld voor het Antwerpse project (Sonjeau, Maazouzi, De Waele, Van Bladel, & Gaudissabois, 2017). Omwille van deze reden worden ook ander projecten aangehaald die beperktere subsidies ontvingen op stedelijk en/of Europees niveau.

4.3.2.1 CURANT (België)

“Cohousing and Casemanagement for Unaccompanied young adult Refugees in ANTwerp” (kortweg CURANT) is een Antwerps project dat samenwonen tussen NBJV en Antwerpse jongvolwassenen mogelijk wil maken. Het project wil tegemoetkomen bij het verlies aan omkadering bij NBMV die meerderjarig worden, alsook een oplossing bieden voor de moeilijke zoektocht naar goede huisvesting voor jongvolwassen studenten en pas afgestudeerden in Antwerpen (CURANT, 2017).

OCMW Antwerpen neemt het bestuurlijke voortouw voor de uiteenzetting van het project, maar werkt hiervoor nauw samen met Vormingsplus, Stad Antwerpen en verschillende partnerorganisaties ⁸ die gespecialiseerde ondersteuning bieden op verschillende domeinen. Een opvallende partner binnen dit project is CeMIS, het Centrum voor Migratie en Interculturele Studies van de Universiteit Antwerpen. Zij fungeren als verbindend orgaan tussen CURANT en UAI (cf. infra) en meten de impact van het project op het vlak van integratie en zelfredzaamheid van de vluchtelingen. De meetbaarheid van

⁸ Vormingplus staat in voor de buddywerking, Solentra voor traumabegeleiding, psychologische ondersteuning en cultuur-sensitieve hulpverlening en ATLAS voor de Nederlandse taallessen, inburgeringscursussen en toeleiding naar vrijetijdsbesteding. Indien de NBJV niet langer school loopt wordt hij of zij doorverwezen naar VDAB voor arbeidstoeleiding en ook VZW Jes voorziet trajectbegeleiding voor opleiding of werk (CURANT, 2017).

de resultaten is van groot belang voor de Europese Unie, gezien de grote investering die de EU leverde voor dit project (Decrom, 2016). Een tweede doel van CeMIS is om na te gaan of het project in andere steden kan geïmplementeerd worden. De overdraagbaarheid is eveneens van belang voor de Europese Unie (European Union, 2014). Deze knowhow zou een grote meerwaarde kunnen betekenen voor Stad Gent, gezien de context waarin het project is ontwikkeld, gelijkend is aan de situatie in Gent (Balthazar, 2014).

CURANT wordt grotendeels gesubsidieerd door het Europese subsidiekanaal Urban Innovative Actions (UIA)⁹. Het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) besteedt een subsidiebudget van 4.894.303,32 euro aan CURANT Antwerpen, voornamelijk voor harde of fysieke investeringen (European Regional Development Fund, 2016). De investering van Europa komt overeen met 80% van de subsidiëring, de overige 20% dient OCMW Antwerpen zelf te investeren. De totale kostenraming wordt geschat op 6.117.879 euro (Decrom, 2016). Dankzij deze subsidie is het mogelijk om de kosten voor de Vlaamse buddy's en de NBJV laag te houden en hen tegelijk te voorzien van kwaliteitsvolle, bemeubelde woningen. Ook een intensieve begeleiding op maat wordt medemogelijk gemaakt dankzij het ruime budget, daar waar anders geen ruimte is voor individualisering van de begeleiding. De Antwerpse buddy en de vluchteling betalen voor de woning samen een huurwaarborg van 500 euro en elk een maandelijkse huur van 250 euro, exclusief een gezamenlijke maandelijkse kost van 85 euro voor elektriciteit, gas en water. De bedoeling is dat de nieuwkomers die deelnemen aan het project één jaar deelnemen en vervolgens doorstromen en integreren in de reguliere huizenmarkt. De buddy's dienen zich minimaal voor één jaar te engageren (Infoavond CURANT, bijlage 2). Zowel de buddy als de NBJV kunnen als alleenstaande gedomicilieerd staan op het adres. Dit is wellicht één van de belangrijkste (juridische) innovaties die het project heeft teweeggebracht. In combinatie met de ruimte voor sociale integratie en de intensieve begeleiding, krijgt de NBJV de kans om zich in dit jaar te focussen op andere belangrijke aspecten van zijn of haar integratie, in plaats van zich te moeten bekommeren om huisvesting en grote financiële uitdagingen (Mahieu & Ravn, 2017, pp. 47-49).

⁹ Urban Innovative Actions (UIA) is een Initiatief van de Europese Unie dat middelen biedt aan stedelijke gebieden in Europa om stedelijke uitdagingen aan te pakken. UIA heeft een totaalbudget van 372 miljoen euro uitgetrokken voor alle projecten tussen 2014 tot 2020 (European Regional Development Fund, 2016).

4.3.2.2 ARSIS (Griekenland)

In Griekenland, het land dat de hoogste concentratie vluchtelingen opvangt in Europa, staat het ESTIA-programma¹⁰ in voor de (tijdelijke) huisvesting van vluchtelingen die uit de opvangkampen komen. Hiervoor ontvangt het land subsidies van de Europese Unie voor civiele bescherming en humanitaire hulp (ECHO) (European Commission, 2018). ARSIS neemt deel aan het ESTIA-programma en bood in 2017 alleen al onderdak aan 3797 mensen (478 in Thessaloniki, 706 in Athene, 2.528 op de eilanden). Dit werd mogelijk door tijdelijke woningen aan te bieden aan lage huurprijzen. Opvallend is dat ARSIS ook 35 sociale appartementen voorziet die specifiek onderdak bieden aan jonge mannelijke asielzoekers van 18 tot 25 jaar oud, die voorheen gehuisvest waren in opvangcentra voor NBMV. Het doel van deze appartementen is om de vluchtelingen te begeleiden in de overgangsperiode naar totale autonomie. Via recreatieve activiteiten met het oog op inclusie, komen de NBJV in contact met lokale jongeren. Gedurende 2017 werden in totaal 478 NBJV ondergebracht in deze sociale appartementen (ARSIS, 2018).

4.3.2.3 Minor Ndako (België)

Een Belgische organisatie met een soortgelijke werking als ARSIS is Minor Ndako. Ook zij hebben projecten lopen in verschillende Belgische steden die specifiek gericht zijn op jongvolwassen vluchtelingen (Minor Ndako, 2018).

Het project “CBAW Eligo” is o.a. actief in Gent en volgt de CBAW-module¹¹. Deze module biedt woonbegeleiding voor 17-jarige vluchtelingen, die de overstap maken naar de volwassen leeftijd en die begeleiding kunnen gebruiken om de drempel naar volwassenheid te verlagen. Het is uitzonderlijk dat een Belgische organisatie focust op de transitiefase die NBMV meemaken. Er is eveneens oog voor het inclusie-aspect door het additionele project “Eligo Plus”¹² waarbij de NBJV kunnen terugvallen op een ‘vrijtijdsbuddy’ Dit is een student van de Odisee Hogeschool die zich engageert om wekelijks één à twee uur te spenderen aan recreatie of hobby’s in de stad waar de vluchteling woonachtig is. Verder worden er ook ‘hulpverleningsbuddy’s’ ingeschakeld

¹⁰ ESTIA staat voor 'Emergency Support to Integration & Accommodation' en betekent eveneens “huis” in het Grieks (Greek Council for Refugees, 2018).

¹¹ CBAW is de module “Contextbegeleiding bij autonoom wonen”, binnen het Algemeen Welzijnswerk, waarbij de jongere zelfstandig woont maar onder strikte begeleiding staat (Meys, Pleysier, & Hermans, 2015).

¹² Een samenwerking tussen Minor Ndako, Odisee, Koning Boudewijnstichting en EPIM (European Programme for Integration and Migration) (Minor Ndako, 2018).

(eveneens studenten van Odisee) die de vluchteling ondersteunen in hun weg naar zelfstandigheid. Dit additionele project blijkt zeer effectief te zijn en slaat bruggen tussen leefwerelden, maar wordt enkel aangeboden in Brussel (Minor Ndako, 2018).

Studie 54, een andere dochterorganisatie van Minor Ndako, staat in voor de huisvesting van 16- tot 25-jarige vluchtelingen met een erkend vluchtelingenstatuut of subsidiaire bescherming. In tegenstelling tot Eligo worden de jongeren niet getraind om alleen te wonen, maar worden zij ondergebracht in kleine wooneenheden. De jongeren wonen samen in één wooneenheid met individuele kamers en een aantal gedeelde faciliteiten. Er is geen permanent toezicht van begeleiders, maar de jongvolwassen vluchtelingen worden wel bijgestaan in budgetbeheer en zelfstandigheidstraining. Het project steunt op een uitgesproken pedagogische visie, waarbij zowel autonoom wonen als de verbinding met netwerken en de sociale samenleving centraal staan (Minor Ndako, 2018). Enige kritische bemerking is dat de uitsluitend vluchtelingen worden ondergebracht in de wooneenheden, wat de socialisatie met de lokale bevolking niet bevordert. Dit is waar het project 'Startblok Riekerhaven' zich onderscheidt (Socius, 2016).

4.3.2.4 *Containerwoning Riekerhaven (Nederland)*

In juli 2016 ging het project "Startblok Riekerhaven" van start in Amsterdam. In de containerwoningen is ruimte voor 585 jongeren die tijdelijk kunnen wonen onder het beheer van de organisatie *Socius Wonen*. De groep jongeren tussen 18 en 27 jaar bestaat uit 50% Nederlandse jongeren die studeren of net afgestudeerd zijn en 50% jonge erkende vluchtelingen die een nieuw leven willen starten in Nederland. Het project heeft als doel om jongeren een springplank bieden naar een betere toekomst. Hierbij staat de opbouw van een community centraal waar veel ruimte is voor sociaal contact maar evenzeer voor eigen initiatief en zelfbeheer van de bewoners. Het project kwam tot stand dankzij de bijdrage van Stad Amsterdam die meer ruimtewoning tracht te creëren voor jongeren. Startblok Riekerhaven bestaat uit 463 zelfstandige studio's en 102 gedeelde woningen met gemeenschappelijk ruimtes waar vier à vijf personen kunnen samenwonen. De huur bedraagt maximaal 510 euro per maand inclusief bijkomende kosten (Socius, 2016). OP het eerste zicht leunt dit project zowel qua budget als doelstelling het dichtste aan bij het hypothetische model waar dit onderzoek naartoe wil werken. Het project laat ruimte voor eigenheid en autonomie maar stimuleert integratie en de uitbouw van multiculturele netwerken. Bovendien wordt het project louter gesubsidieerd op stedelijk niveau, wat, in tegenstelling tot de afweging met CURANT, een gunstige prognose oplevert voor de haalbaarheid van een Gents model.

5. ONDERZOEKSOPZET

5.1 Onderzoeksmethode

Om een antwoord te bieden op de vraag *“Hoe kunnen alternatieve woonvormen voor jongvolwassen vluchtelingen bijdragen tot een betere integratie in Gent?”*, wordt een **ontwerpgericht of ontwerpend onderzoek** uitgevoerd. Het onderzoek richt zich hierbij op het vaststellen van huidige tendensen in het Vlaamse en nationale beleid, en hoe de hedendaagse praktijk verbeterd kan worden. Om tot nieuwe, relevante inzichten te komen, werd beroep gedaan op kwalitatieve onderzoeksmethoden.

Voorafgaand aan het onderzoek werd een uitgebreide literatuurstudie uitgevoerd. Digitale bronnen werden verworven via de academische databanken Web Of Science, Google Scholar, Project MUSE, JSTOR en via de wetenschappelijke databank EPRS van het Europese Parlement. Geschreven bronnen die niet online te raadplegen zijn, worden verkregen via de bibliotheek van Universiteit Gent. Nationale en regionale beleidsdocumenten zijn verkregen via de betrokken instanties IN-Gent, Stad Gent, OCMW Gent, Werkplek Vluchtelingen Gent en Minor Ndako. De bronnen werden geanalyseerd en beoordeeld op kwaliteit, relevantie en geldigheid, waarna de informatie verwerkt werd in de probleemanalyse en het theoretisch kader.

Na de uiteenzetting van de status quaestionis en het theoretisch kader, werd ontbrekende informatie bekomen aan de hand van focusgesprekken en semi-gestructureerde diepte-interviews. De focusgesprekken werden gevoerd met enerzijds NBJV die een MO-cursus volgen en die net de overstap maakten van minderjarigheid naar meerderjarigheid en anderzijds met een controlegroep van minderjarige en jongvolwassen vluchtelingen die eveneens de inburgeringscursus volgen maar die niet als alleenstaande in België verblijven. De semigestructureerde diepte-interviews worden afgenomen bij medewerkers uit de Gentse middenveldorganisaties IN-Gent, Constructiv, OCMW Gent en Werkplek Vluchtelingen en bij medewerkers van het Antwerpse cohousing-project voor vluchtelingen: CURANT. Zowel de methode van homogene focusgesprekken als diepte-interviews bieden een meerwaarde voor het onderzoek.

In het onderzoek wordt geopteerd voor semigestructureerde diepte-interviews, ook wel kwalitatieve interviews genoemd. Er wordt vooraf een vast topiclijst en een interviewschema vastgesteld met algemeen geformuleerde vragen. Bij een ongestructureerd interview zijn er onvoldoende richtlijnen aanwezig in het gesprek, terwijl

bij een gestructureerd of gestandaardiseerd interview geen ruimte is om dieper in te gaan op de antwoorden van de respondenten in het geval van onduidelijkheden of relevante denkpistes die aangehaald worden. Een semigestructureerd interview biedt de gepaste middenweg: er wordt een zekere structuur behouden aan de hand van een topiclijst die gevolgd wordt doorheen de interviews maar er is evenzeer ruimte voor ‘probing’, het dieper ingaan op de motivaties van de respondenten. Van ieder interview wordt een geluidsopname gemaakt, die na afloop woordelijk getranscribeerd¹³ wordt vooraleer er wordt overgaan op verdere analyse (Roose & Meuleman, 2017, pp. 315-326).

Ook de focusgesprekken zijn semigestructureerd en de vragen worden opgesteld in samenspraak met een begeleidster en taalcoach bij het AMIF-project van IN-Gent, zodat de vragen afgesteld zijn op het taalniveau van de respondenten. De gesprekken bieden een meerwaarde voor het onderzoek omdat het thema ‘huisvesting van jongvolwassen vluchtelingen in Gent’ uitvoerig bediscussieerd wordt met een groep van acht 17- tot 19-jarige NBJV en anderzijds een controlegroep van negen minderjarige en jongvolwassen vluchtelingen tussen 15 en 18 jaar. Deze laatste controlegroep verhuisde recentelijk met hun familie naar België. De deelnemers krijgen gelegenheid om hun mening te delen in een vertrouwde omgeving en stimuleren elkaar om deel te nemen aan het debat. Ze worden gestimuleerd om mee te denken aan mogelijke alternatieven a.d.h.v. open vraagstelling. Een document met vragen en afbeeldingen (zie bijlage 4) maakt het gesprek interactiever en gemakkelijker te volgen. Aan het eind van het focusgesprek vond een informatief moment plaats waar ruimte was voor vragen. Hierbij kregen de respondenten een bijhorende informatieve brochure (zie bijlage 5).

De meerwaarde van de focusgroep zit in de interactie tussen de verschillende respondenten. In tegenstelling tot het diepte-interview beperkt het gesprek zich niet tot vragen en antwoorden, maar gaan de bevrageerden ook spontaan over tot anekdotes, stimuleren ze elkaar om aan het woord te komen of stellen ze zelf vragen ter verduidelijking (Roose & Meuleman, 2017, p. 330). In kader van het onderzoek levert dit een grote meerwaarde voor de resultaten. De focusgesprekken worden -in tegenstelling tot de

¹³ Transcriberen is het uittypen of uitschrijven van gesproken tekst. Er worden doorgaans drie types transcripties gehanteerd: letterlijke, woordelijke en samenvattende transcripties. Bij woordelijk transcriberen ligt de focus op de inhoud van de antwoorden en worden de diepte-interviews uitgeschreven als een vlot, gedetailleerd verhaal. De handelingen, emoties en pauzes worden niet genoteerd. Hier onderscheidt woordelijk zich van letterlijk transcriberen, waarbij elke pauze, verspreking of stopwoorden als “euh” ook worden opgenomen in de transcriptie (Roose & Meuleman, 2017, p. 331).

diepte-interviews- niet opgenomen met een geluidsrecorder en dus niet woordelijk getranscribeerd, omwille van de nieuwe GDPR-richtlijnen¹⁴. Ze worden bijgevolg genoteerd en er wordt rechtstreeks narratief getranscribeerd. Zowel de transcripties van de diepte-interviews als die van de focusgesprekken worden gecodeerd aan de hand van een boomstructuur ¹⁵ (Braun & Clarke, 2006).

Aanvullende informatie die verwerkt wordt in de resultaten, is afkomstig uit het pilootonderzoek 'Cohousing met niet-begeleide jongvolwassen vluchtelingen: naar een model in Gent' (Sonjeau, Maazouzi, De Waele, Van Bladel, & Gaudissaboïs, 2017) (zie bijlage 1), de info-avond van CURANT (zie bijlage 2), de 'Lost in Migration II'-conferentie, waar huisvesting voor migranten in Europa één van de centrale thema's vormde (zie Bijlage 3) en de infonamiddag van *Werkplek Vluchtelingen Gent* over duurzame tewerkstelling voor vluchtelingen, waar de moeilijkheden van integratie ook aan bod kwamen.

Tot slot worden deze inzichten geanalyseerd en samengevoegd, om zo tot een ontwerp te komen dat een antwoord biedt op de vooropgestelde probleemstelling. Gezien het een kwalitatief onderzoek betreft waarbij slecht een klein percentage van de doelgroep wordt bevraagd, kunnen de resultaten niet gegeneraliseerd worden. Omdat het een ontwerpend onderzoek betreft dat vooral *awareness* en interesse wil teweegbrengen, is er geen sprake van bindende plannen (Smaling, 2009). Deze masterproef heeft tot doel om alternatieve ideeën aan te reiken en de dialoog omtrent het onderwerp op gang te brengen binnen de lokale Gentse politiek en de sector van het algemeen welzijnswerk in Gent.

¹⁴ GDPR-richtlijn staat voor "General Data Protection Regulation". Het is de nieuwe richtlijn opgesteld in de Europese commissie, die waakt over de bescherming van datagegevens van Europese burgers. De richtlijn legt restricties op met betrekking tot digitale uitwisseling van persoonsgegevens. De wetgeving ging op 25 mei 2018 van kracht en zorgt voor beperkingen in het vrije verkeer van gegevens (Europese Commissie, 2018).

¹⁵ Een boomstructuur is een hiërarchische structuur waarbij informatie schematisch wordt gestructureerd in een figuur dat doet denken aan een boom. Informatie uit de interviews wordt eerst onderverdeeld in ruime thema's. Vervolgens wordt de informatie in specifiekere categorieën verdeeld tot je bepaalde patronen kan herkennen in de verschillende interviews (Braun & Clarke, 2006).

5.2 Respondenten

Het vooronderzoek (Sonjeau, Maazouzi, De Waele, Van Bladel, & Gaudissabois, 2017) peilde naar een mogelijk draagvlak en eventuele drempels die Gentse studenten zouden ervaren bij een cohousing-project naar de idee van het Antwerpse CURANT. De kwantitatieve onderzoeksmethode uitte zich in de vorm van een survey die zich richtte tot een groep van studenten in Gent die al dan niet op kot zitten en tussen de 18 en 25 jaar oud zijn. De heterogeniteit van de bevroagde groep respondenten werd gewaarborgd door de diversiteit in de studierichtingen van de deelnemende respondenten. Er werd bewust voor deze leeftijdscategorie gekozen vermits deze het best aansluit bij de leeftijd van de niet-begeleide jongvolwassen vluchteling. Deze studie bouwt hierop verder en beroept zich op drie categorieën respondenten: NBJV, een controlegroep bijhorend aan de NBJV en medewerkers uit Vlaamse middenveldorganisaties.

De focusgesprekken vonden plaats bij enerzijds de doelgroep van NBJV en anderzijds de controlegroep (zie supra). De targetgroep die bevroagd werd bevatte acht jongeren die in de overgangsfase zitten van minderjarigheid naar volwassenheid. Eén deelnemer heeft reeds de leeftijd van 19 jaar bereikt, vier deelnemers zijn 18 jaar oud en de overige drie deelnemers zijn 17 jaar oud. Twee van hen wonen in een opvangcentrum, één persoon werd geplaatst door pleegzorg, één iemand woont alleen en de overige vier zijn, al dan niet onder begeleiding, op zoek naar een woonst in regio Gent. Een vierde van de groep waren vrouwen, de meerderheid waren dus mannen. Dit levert echter geen bias op voor het onderzoek, aangezien de meeste NBJV in België jonge mannen zijn (Eurostat, 2018).

In het focusgesprek met de controlegroep werd beroep gedaan op negen respondenten tussen 15 en 18 jaar die de afgelopen jaren migreerden naar België. Zij onderscheiden zich van de NBJV doordat zij allen samenwonen met hun familie. Zij krijgen in eerste instantie niet te maken met dezelfde huisvestingsproblematiek als NBJV. De controlegroep heeft een evenwichtigere genderbalans met respectievelijk vier meisjes en vijf jongens. De diversiteit op vlak van afkomst was in beide groepen onmiskenbaar. De 17 deelnemende respondenten waren afkomstig uit Ghana (3), Sierra Leone (1), Bolivia (2), Oekraïne (1), Afghanistan (5), Irak (2), Syrië (2) en Somalië (1).

Verder werd ook het werkveld bevroagd. A.d.h.v. diepte-interviews deelden medewerkers en beleidsmakers uit verschillende organisaties binnen de sector hun ervaringen en bedenkingen. Ze gaven allen goedkeuring om de resultaten te verwerken in

het onderzoek via een *informed consent*¹⁶ (Zie bijlage 6). In totaal namen negen medewerkers deel aan individuele, semigestructureerde diepte-interviews. Eén respondent is mede-oprichtster van het project CURANT in Antwerpen, een tweede respondent is tewerkgesteld bij OCMW Antwerpen en eveneens betrokken bij de dienstverlening voor vluchtelingen. Zij kunnen inzichten verlenen in een reeds verder gevorderd model van samenhuizen tussen NBJV en jongvolwassen etnische Belgen in Antwerpen. Overige respondenten zijn allen actief betrokken bij de werking met vluchtelingen in Gent. De zeven bevroagden uit het Gentse bekleden elk een unieke positie binnen het werkdomein vluchtelingen. Volgende respondenten namen deel aan de interviews:

- Taalcoach en MO-begeleider bij het AMIF-project van IN-Gent
- projectleider Werkplek Vluchtelingen van het OCMW Gent
- procesbegeleider bij IN-Gent
- consulent bij de dienst vluchtelingen aan Stad Gent
- dubbelinterview met een medewerker van dienst Wonen OCMW Gent en een medewerker van dienst studentenhuisvesting
- consultant bij Constructiv.

Zeven van de negen bevroagden zijn vrouwelijk, twee respondenten zijn mannen. Dit is te wijten aan de overwegend vrouwelijke personeelsleden die werken binnen de sociale sector voor vluchtelingenbegeleiding (Draulans, 2017). Omwille van privacy-redenen wordt de anonimiteit van alle respondenten gewaarborgd en wordt geen enkele naam weergegeven in de resultaten.

¹⁶ Een informed consent (IC) is het toestemmingsverklaringsformulier dat respondenten dienen te lezen en handtekenen vooraleer ze kunnen deelnemen aan het onderzoek. Het is een etnische en legale vereiste om de respondent te informeren over zijn of haar rechten en over het onderzoek. Via het IC kan de onderzoeker aantonen dat de respondent heeft ingestemd met deelname aan het onderzoek (Nijhawan, et al., 2013). Om privacy-redenen kunnen de gehandtekende IC's niet bijgevoegd worden bij de masterproef. Een blanco formulier wordt bijgevoegd ter illustratie (Zie bijlage 6).

6. ONDERZOEKSRESULTATEN

6.1 Betrokken actoren

Zowel in de diepte-interviews met stakeholders uit het werkveld, als in de focusgesprekken met de doelgroep en controlegroep, werd bevraagd welke actoren een cruciale rol zouden spelen in dergelijk samenhuizingsproject. De actoren worden opgedeeld in drie categorieën: de doelgroep vluchtelingen, doelgroep studenten en de betrokken (middenveld)organisaties die een aandeel zouden kunnen hebben in het project.

6.1.1 Afbakening van de doelgroep NBJV tussen 18 en 25 jaar

De afbakening van de doelgroep wordt voornamelijk gezien als positief. De bevroagde medewerkers van CURANT en van OCMW Antwerpen gaven beiden te kennen dat de werking met deze doelgroep een knelpunt was in Antwerpen en dat de keuze van CURANT om te focussen op NBJV wellicht één van de belangrijkste redenen was waarom het project subsidies verkreeg vanuit de Europese Unie.

De procesbegeleider bij IN-Gent bevestigde dat de scharnierpositie waarin deze jongeren zich bevinden, te vaak onzichtbaar blijft in het Gentse welzijnswerk. Omwille van deze reden ging de dienst inburgering van start met het AMIF-project, een project dat zich richt op de maatschappelijke oriëntatie (MO) van jongeren tussen 15 en 19 jaar. Dit omwille van de te grote barrière die 18- en 19-jarigen ervaren bij de MO voor volwassenen. De leefwerelden en de thema's die behandeld worden in de volwassen opleiding, waren vaak (nog) irrelevant voor de jongvolwassenen. Door een project op te zetten dat de overgangsfase van minderjarigheid naar volwassenheid opneemt, is er ruimte om specifieke problemen en moeilijkheden voor deze doelgroep bespreekbaar te maken. Bij OCMW Gent wordt het probleem eveneens erkend, maar wordt een personeelstekort als reden gegeven waarom een aparte focus binnen de dienstverlening niet haalbaar is.

De medewerker van de dienst vluchtelingen van Stad Gent zag de meerwaarde in de doorschuifmogelijkheden dat dergelijk project zou hebben. NBMV doorlopen drie fasen in opvang. In een eerste fase arriveren ze in een observatiecentrum en krijgen ze een voogd toegewezen, later worden ze overgebracht in grotere opvangcentra tot- dat er een uitspraak wordt gedaan over hun asielaanvraag. Tot slot komen ze terecht in kleine opvanginitiatieven, waar ze worden voorbereid op autonoom wonen. De Gentse dienst vluchtelingen is actief in deze laatste fase en tracht via een individualistische benadering

op zoek te gaan naar de meest geschikte woonvorm voor de NBMV. Meestal leven deze jongeren zelfstandig vanaf de leeftijd van 17 jaar, maar in praktijk kan dit ook vroeger (Lost in Migration conference II, Bijlage 3). Nadat de jongeren de leeftijd van 18 jaar bereikt hebben is er geen manier om hen verder op te volgen en wordt deze bevoegdheid uit handen gegeven. Doordat Dienst Vluchtelingen zeer gefocust is op het individu en op dit moment slechts 15 NBMV begeleidt, ziet de medewerker dergelijk project voor NBJV als een ideale verderzetting van het werk dat zij leveren. De beperkte omvang van de doelgroep die zij begeleiden, maakt het makkelijker om de jongeren op te volgen en op kleinschalige basis te werken. Afhankelijk van de vorderingen die gemaakt worden zou een project op termijn kunnen uitbreiden naar een ruimere doelgroep. (Bijvoorbeeld op lange termijn overgaan op huisvesting voor een ruimere groep jongvolwassen vluchtelingen.)

Bij de jongeren waren het de NBJV zelf die de meest uitgesproken positieve respons gaven. Zij merkten een verschil in begeleiding eenmaal ze 18 jaar werden. Het is moeilijker om bepaalde informatie te verkrijgen over verdere studietrajecten, wonen of werkgelegenheid, omdat ze veel meer op zichzelf zijn aangewezen. Eén respondent gaf aan dat het wegvallen van de voogd voor grote onduidelijkheid zorgde bij het regelen van praktische zaken. Verder in het gesprek werd duidelijk dat het idee van samenhuizen voornamelijk door de doelgroep positief werd onthaald, en dat het merendeel van de respondenten uit de controlegroep zich niet aangesproken voelde tot het idee. Zij verkozen voornamelijk om bij familie te wonen (omdat zij die optie nog hebben) of alleen te gaan wonen op volwassen leeftijd. Dit kan een indicatie zijn dat het de meest gepaste keuze is om het concept te richten op de afgebakende doelgroep van NBJV.

Enige kritiek was afkomstig van de respondent van het AMIF-project. Een vaak voorkomend fenomeen bij NBJV is dat zij vaak aanspraak maken op de familiehereniging. Wanneer de familie goedkeuring krijgt om naar België te komen, of wanneer de procedure nog lopende is, wordt het vaak al moeilijk voor de NBJV om de familie op te vangen in zijn of haar woonst. Indien dergelijk project gerealiseerd zou worden, moeten hieromtrent duidelijke richtlijnen ingevoerd worden die voorkomen dat familieleden of vrienden langdurig verblijven in de woning die gedeeld wordt met een student. De medewerker voegde hier aan toe:

“Dat hoeft daarom niet moeilijk te zijn hé. Ik denk maar eventjes verder, dat je dan duidelijke richtlijnen voorop moet stellen waarin staat dat familie niet kan inwonen. Want dat is wel iets waar je anders problemen mee kan krijgen. Dat ze plots een familielid of vriend laten inwonen voor een aantal weken. Dus ik denk; als je hier van bij het begin duidelijke regels rond maakt dat je al heel wat miserie kan vermijden

(...) Dat is een beetje zoals op een kot hé. Daar mag je soms ook geen logés te slapen leggen tenzij dat je op voorhand een aanvraag indient, en dat blijft dan ook beperkt tot één of twee nachties.” – Respondent AMIF-Project

6.1.2 Afbakening van de doelgroep studenten tussen 18 en 25 jaar

De meningen over de buddy's zijn verdeeld. Hoewel uit het kleinschalige pilootonderzoek blijkt dat er vanuit de doelgroep studenten tussen 18 en 25 jaar voldoende interesse is om samen te wonen met vluchtelingen (zie bijlage 1), staan medewerkers uit het werkveld hier sceptischer tegenover.

Bij de medewerkers van IN-Gent, Werkplek Vluchtelingen en Dienst Vluchtelingen klonk de bezorgdheid dat het verschil in levenswijze een struikelblok zou kunnen vormen om tot een goede samenwerking te komen. Zo wijst de medewerkster van IN-Gent op de hoge maturiteit die de meeste NBJV bezitten. Zij hebben heel wat meegemaakt voor hun leeftijd en zijn absoluut niet vertrouwd met het 'studentenleven' van de Gentse studenten. Ook normen rond alcoholgebruik en uitgaan kunnen botsen met de culturele waarden van sommige vluchtelingen. De medewerker van Werkplek Vluchtelingen erkent dezelfde risico's en vindt de ondergrens van 18 jaar te jong. Door deze op te trekken naar 20 jaar, zou het project een merkelijk aantal kandidaten kunnen uitsluiten die wellicht nog niet genoeg maturiteit hebben en die niet verantwoordelijk genoeg zijn om dergelijk engagement aan te gaan.

Bij de respondent van Dienst Vluchtelingen klinkt het dat buddy's met dezelfde leeftijd een meerwaarde kunnen betekenen voor de NBJV, maar dat er wel nood is aan een strenge screening. Trauma's waarmee de vluchtelingen te maken kregen in het verleden en cultuurverschillen, kunnen immers opduiken tijdens het samenleven. De respondent van CURANT beaamt dit. Nog belangrijker dan het leeftijdsaspect is de motivatie van de buddy's. Wie voor het project zou kiezen omwille van de goedkopere huurprijs, maar verder weinig open staat voor het aspect van samenleven en de drang om cultureel geprikkeld te worden, wordt er bij CURANT uitgefilterd. Om die reden heeft CURANT een aparte partnerorganisatie (Vormingsplus) die volledig gericht is op de selectie van buddy's:

“Ze (Vormingsplus) zijn hier heel streng in. Bij aanvang van het project hadden we te weinig buddy’s, maar dan moest het project maar verschuiven in tijd. Liever goede buddy’s die voldoen aan de eisen dan zomaar iedereen toelaten, want dan loopt het mis.” – Respondent CURANT

De respondent van OCMW Antwerpen voegt hier nog aan toe dat naast leeftijd nog andere factoren (zoals opleiding, sekse, religie en seksuele geaardheid) een rol kunnen spelen in het al dan niet slagen van een samenhuizingsproject:

“Bij de buddy’s stellen veel meisjes zich kandidaat. In de intakegesprekken van zowel de buddy’s als de vluchtelingen wordt goed bevraagd of ze met een jongen of een meisje willen samenwonen. Ze gaan ook vragen wat ze er van vinden om met iemand samen te wonen die homoseksueel is, om hier op voorhand duidelijkheid over te hebben en problemen te voorkomen die ze hadden kunnen vermijden door goed te matchen. Als er vluchtelingen zijn die duidelijk aangeven dat ze niet met een holebi willen samenleven, wat bijvoorbeeld vaak het geval is bij Afghanen, dan wordt hier rekening mee gehouden. Ze willen hier ook rond werken in vormingen en dit thema open trekken om er een andere visie over te doen ontstaan.” –Respondent OCMW Antwerpen

De reactie bij de NBJV en de controlegroep varieerden. Opvallend was de evolutie die plaatsvond naarmate de jongeren langer discussieerden over de voor- en nadelen van samenwonen. Aanvankelijk zag de meerderheid weinig voordelen in samenhuizen met Belgische jongeren. De NBJV willen vooral zo snel mogelijk zelfstandig zijn en autonoom leven. De meeste onder hen lopen nog school, hetzij in OKAN-onderwijs of in het reguliere onderwijs. Studies afwerken blijkt prioriteit voor de overgrote meerderheid. Argumenten als “rustig kunnen studeren” en “een eigen plek om voor school te werken” vormden aanvankelijk de hoofdredenen waarom de jongeren eerder afkerig stonden t.o.v. cohousing. Dit veranderde gaandeweg wanneer de respondenten uitgedaagd werden om verder te denken over samenhuizen. Opvallend was dat de controlegroep na afloop nog steeds matig enthousiasme vertoonde voor het idee en bleef opteren om samen te wonen met familie. Bij NBJV daarentegen die op dit moment niet de optie hebben om bij familie in te wonen, bleken zes van de acht respondenten open te staan om samen te wonen met een Belgische student. De voorkeur ging uit naar leeftijdsgenoten. Gezien de leerachterstand die de meeste NBJV oplopen, komen zij quasi uitsluitend in contact met adolescenten die drie à vier jaar jonger zijn dan hen. Een netwerk uitbouwen met leeftijdgenoten werd vernoemd als één van de voornaamste redenen om een huis te delen met iemand.

6.1.3 Welke Gentse organisaties lijken geschikte partners?

Bij de bevraging naar de bevoegdheid van organisaties kwam een aanzienlijk probleem bloot te liggen. Uit de diepte-interviews kwam naar voor dat de zoektocht naar geschikte huisvesting de achilleshiel is van het Vluchtelingenwerk. Geen enkele organisatie volgt het gehele traject op en de vluchtelingen die hulp inroepen worden van de ene organisatie naar de andere doorverwezen. De respondent van IN-Gent verwoordt het als volgt:

“We zien dat huisvesting echt wel de ‘hot potato’ is van de hulpverlening hier in Gent. Heel veel organisaties komen er mee in aanraking maar uiteindelijk wordt die verantwoordelijkheid doorgeschoven omdat de trajectbegeleiders bijvoorbeeld hun handen al te vol hebben met zoveel andere taken. Het is eigenlijk een werk van iedereen en niemand, en uiteindelijk komt dit bij vrijwilligers terecht.” – Respondent IN-Gent

Enerzijds kan dit wijzen op de nood aan een samenwerkingsverband dat huisvesting voor vluchtelingen in Gent opvolgt. Anderzijds is dit juist een moeilijkheid om te bepalen aan wie deze bevoegdheid moet worden toegekend. Afgaande op het Antwerpse model van CURANT, zouden Stad Gent en de Dienst Wonen van OCMW Gent het voortouw kunnen nemen. Ook Vormingsplus heeft een Gentse tegenhanger en zou volgens de respondenten uit Antwerpen de expertise uit Antwerpen kunnen overnemen wat betreft de selectie van woonbuddy's. Verder worden VZW Jes, VZW Jong, IN-Gent en het CAW in de interviews naar voor geschoven als geschikte partners. Het merendeel van deze organisaties staat reeds in verbinding met elkaar. De respondenten uit het werkveld zijn het er unaniem over eens dat hiervoor extra werkkrachten moeten voorzien worden. Het probleem van de grote dossierlast binnen een zeer bureaucratisch systeem, staat voor velen in de weg om nog extra werk aan te nemen.

Bij de focusgesprekken viel vooral de onwetendheid bij de jongeren op. Ze kenden allen de Dienst Wonen van OCMW Gent. Slechts één respondent werd al eens eerder geïnformeerd over de woonwinkels. Een andere respondent verbleef vier maanden in een woning van Minor Ndako en kreeg daar ondersteuning in de verdere zoektocht naar een zelfstandige woning. Verder bleef de begeleiding beperkt en waren het de trajectbegeleiders die voornamelijk deze taak op zich namen. Drie van de acht NBJV woonde op het moment van bevraging alleen, allen vonden ze een woning met behulp van hun trajectbegeleider en hun sociale netwerk.

6.2 Samenhuizen voor een betere integratie

Het integratieve aspect dat voorop gezet wordt bij het idee van cohousing met NBJV, kan op veel bijstand rekenen van alle geïnterviewde respondenten uit het werkveld. De medewerker van Werkplek Vluchtelingen bekritiseert het lineaire beleid voor vluchtelingen en tracht hiervan af te stappen. In de toeleiding naar de arbeidsmarkt zet Werkplek Vluchtelingen in op informeel leren. Dit vanuit de filosofie dat taal, sociale vaardigheden en kwaliteiten kunnen ontwikkelen aan de hand van arbeidsopleidingen of werk an sich, in plaats van deze vaardigheden in een schoolse omgeving aan te leren en zo het verdere verloop van de integratie af te remmen. De visie in het ontwerpend onderzoek van de masterproef strookt met de visie van Werkplek Vluchtelingen, maar wordt volgens de respondent nog te weinig nagestreefd binnen het Gentse beleid.

De respondent van werkplek vluchtelingen zegt nu al de positieve effecten te ervaren van de integratieve aanpak die zij hanteren binnen de werking met vluchtelingen. De respondent motiveert eveneens waarom deze focus niet enkel nodig is in de toeleiding naar de arbeidsmarkt, maar ook binnen het domein van wonen noodzakelijk is. Het ontwikkelen van een “thuissfeer” draagt niet enkel bij tot de uitbreiding van een sociaal netwerk, maar ook tot het welzijn van de NBJV en de stabiliteit die noodzakelijk is om de inburgering tot een goed eind te brengen. Volgens de respondent moet deze stabiliteit eerst op punt staan vooraleer de vluchtelingen intensieve taal- en inburgeringscursussen kunnen volgen. Deze komen vaak te vroeg in het integratieproces en schieten zo volledig hun doel voorbij. Het mentale welzijn moet dus op andere manieren gestimuleerd worden. Het idee van een samenhuizingsproject ziet de respondent als een goede methode om dit te bereiken:

“Heel vaak zien we dat jongvolwassen vluchtelingen zich snel door het integratietraject heen werken. De zoektocht naar werk en een woning is vaak moeilijk, maar het houdt de vluchteling wel bezig. Het is pas als men een huis heeft gevonden, en als alles begint te lopen “zoals het hoort”, dat de mentale bom valt. De mensen vallen stil en langzaamaan slijpelen de trauma’s door. Een versnelde activering kan wel werken, maar zeker niet voor iedereen. Als je dus eerst inzet om het mentale welzijn van de mensen, dan kan dit voor velen een wereld van verschil betekenen in hun proces van integratie.” – Respondent Werkplek Vluchtelingen

Ook de consulent van Constructiv merkt in de dagelijkse omgang met vluchtelingen dat sociale netwerken een belangrijke rol spelen voor hun welbevinden. Het probleem is vaak dat ze moeilijk aansluiting vinden bij autochtonen en ze niet vaak de gelegenheid krijgen om diepgaande sociale relaties op te bouwen. De jongeren zelf gaan unaniem akkoord met deze stelling. Zowel bij de doelgroep als bij de controlegroep is er nood aan betere contacten met Belgische jongeren. De NBMV komen in contact met Belgische peers eens ze in het reguliere onderwijs instromen. In praktijk komen ze vaak terecht in klassen met leerlingen die jonger zijn dan zichzelf en vinden ze vaak geen aansluiting door het leeftijds- en/of mentaliteitsverschil. Het idee van samenwonen met een student was onbekend terrein voor de jongeren, maar bleek de interesse te wekken bij een aantal respondenten uit de focusgroep. In de focusgroep werden voor- en nadelen besproken van samenwonen met anderen. Onderstaande reacties gaven blijk van de sociaal-culturele meerwaarde die men zag in samenhuizen:

“Je kan praten met andere mensen als je van school komt” – Respondent targetgroep (17) – Bolivia

“Als je alleen woont, dat is niet leuk en jij gaat hele tijd vervelen of niets kunnen zeggen” – Respondent targetgroep (18) – Afghanistan

“Je kan elkaar leren van elkaars taal, sporten, muziek, eten enzo” – Respondent targetgroep (18) – Afghanistan

“Je kan cultuur leren van elkaar” – Respondent targetgroep (19) – Afghanistan

“Als jij ziek bent kan niemand voor jou helpen als jij alleen woont. Als je samenwoont wel.” – Respondent controlegroep (16) – Irak

“Jij mist thuis en dan is alleen wonen niet, zo ja, niet leuk. Want jij bent altijd alleen en kan niet praten of leuke dingen doen. En dan denk je bij je familie” – Respondent targetgroep (18) – Irak

“Je kan vertellen wat jij hebt gedaan die dag.” Respondent targetgroep (17) - Afghanistan

“Je kan samen studeren, elkaar helpen” Respondent controlegroep (16) – Syrië

Sommigen zouden enkel willen samenwonen met familie of vrienden en niet met onbekende studenten, anderen hebben een voorkeur om alleen te gaan wonen. De interesse ligt het hoogst bij de targetgroep van NBJV. Aan het einde van het focusgesprek

zagen vier van de negen NBJV zichzelf deelnemen aan een samenhuizingsproject. Bij de overige vijf NBJV waren er twee personen zeker dat ze alleen willen wonen, de andere drie zouden samenhuizen overwegen indien er voldaan wordt aan enkele voorwaarden. Een rustige plek om te kunnen studeren is voor bijna alle respondenten een vereiste. Ook voldoende privacy en een eigen badkamer was voor de meesten aangewezen. Eén respondent liet uitdrukkelijk verstaan dat hij enkel zo willen samenwonen als er nog andere NBJV aanwezig zouden zijn. Het idee van samenhuizen kon op veel bijval rekenen, maar samenhuizen met een 'vreemde' is voor de meerderheid een drempel. De respondent van CURANT zegt dat dit geen ongewone reactie is. Bij de deelnemers in Antwerpen is er namelijk een opvallende tendens waarbij NBJV aanvankelijk liever alleen willen wonen, maar eens ze enkele maanden samenleven met Belgische studenten geven ze de voorkeur aan cohousing. Voldoende contactmomenten voorafgaand aan deelname aan het project is essentieel om negatieve matches te voorkomen en om beide partijen voldoende voor te bereiden:

“Door in de woning te gaan kijken en hun buddy te ontmoeten als een jong, tof iemand zoals hen, zien ze ook vrijheid. Er is ook absoluut veel vrijheid voor de jongeren. Maar er wordt een maar bij geplaatst en dat moeten ze op voorhand goed weten. Het is informeel met een formeel kantje dat erbij komt kijken. De meeste jongeren zien dit wel zitten. En het informele is voor dit project heel belangrijk.” – Respondent OCMW Antwerpen

6.3 Structurele problemen

6.3.1 Praktische en juridische belemmeringen

De mogelijkheden om een sociaal woonproject uit te zetten zijn afhankelijk van het beleid en de wetgeving die van kracht is in de regio waar het project zich voltrekt. Voor een samenhuizingsplan tussen NBJV en studenten zijn er verschillende restricties verbonden aan de wetgeving, die de uitbouw van dergelijk project kunnen bemoeilijken. De 'beleidsnota samenhuizen' van Stad Gent is momenteel beknopt. Samen een ééngezinswoning of appartement huren wanneer de huurders niet onder de definitie van een 'gezin' vallen kan enkele onder strikte voorwaarden. Volgens de regels van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening hebben huurders een stedenbouwkundige vergunning nodig om zich überhaupt niet schuldig te maken aan een stedenbouwkundig misdrijf (Stad Gent, 2014, p. 1). De respondent van Stad Gent deed echter uit de doeken dat een vernieuwde, innovatieve beleidsnota in de maak is die, onder de recente tendensen van cohousing en informeel samenhuizen in Gent, flexibelere voorwaarden garandeert om een woning te delen. De medewerker kon niet veel informatie vrijgeven, gezien de onafgewerkte status van de nota. Hij verzekerde dat de aanpassingen gunstiger zouden zijn voor dergelijk project dan het huidige beleid. Verder gaven zowel de respondent van Stad Gent als de respondent van OCMW Antwerpen te kennen dat er grote interesse is in alternatieve woonvormen in Gent en dat dit het komende jaar prioriteit wordt om dit juridisch uit te klaren. Hierover nam OCMW Gent reeds contact op met Antwerpen. De expertise van OCMW Antwerpen kan hierin een belangrijke meerwaarde zijn.

Een tweede probleem dat verbonden is aan het voorgaande, is de verplichte domicilie. Samenhuizers moeten de woonst als hoofdverblijfplaats doorgeven en zich domiciliëren op hetzelfde adres. Vanaf dat moment worden zij juridisch gezien als een gezin en personen met een vervangingsinkomen ontvangen hierdoor een kleinere uitkering (Stad Gent, 2014). Gezien NBJV vaak nog schoollopen, worden zij door het OCMW voorzien van een uitkering. In het geval van samenhuizen zouden zij niet langer gedomicilieerd staan als alleenstaande, en zou bijgevolg hun uitkering meteen 300 euro lager liggen, waardoor de financiële meerwaarde van het project verloren gaat. De medewerker van OCMW Antwerpen gaf te kennen dat in de Antwerpse Beleidsnota uitzonderingen bestaan voor CURANT om toch als alleenstaande gedomicilieerd te staan. De respondent van CURANT voegt hieraan toe dat deze aanpassing onder de bevoegdheid van de gemeente valt, en dat hier in Gent dus ook de mogelijkheid bestaat om uitzonderlijke projecten te financieren. De respondent van Dienst Wonen bij OCMW Gent ziet dit eerder als een riskante

oplossing, die bovendien niet van de ene dag op de andere realiseerbaar is, omdat het sociale systeem doordrongen is van de bureaucratische regels. Verder kan het ‘een barst in de muur’ betekenen om een uitzonderingsregel in te voeren, omdat deze misbruikt kan worden of de weg opent naar meer uitzonderingen op de regel. De OCMW-uitkering dient niet om misbruikt te worden en dit soort maatregelen balanceren volgens de respondent wel op die grens.

Ook de NBJV zelf kaarten het probleem van domicilie aan. Ze kunnen niet legaal samenwonen zoals kotstudenten dit doen¹⁷, omdat kotbazen meestal kamers of studio's verhuren zonder vaste domicilie toe te kennen aan de huurders. Volgens de respondent van de dienst studentenhuisvesting zijn eigenaars echter niet in hun recht om een domicilie te weigeren. In de toekomst komen studentenkoten onder dezelfde huurwetgeving als andere huurhuizen, en zijn huurders met een domicilie beter beschermd. Om deze redenen zou het volgens de respondent geen struikelblok mogen betekenen om op zoek te gaan naar een studentenkot. Bovendien lijkt “Kot@Gent” zelfs een geschikte partner om bijvoorbeeld een platform uit te bouwen die geïnteresseerde huisbazen, studenten en NBJV zou kunnen matchen. De respondent van IN-Gent had eveneens de bedenking dat er oplossingen moeten komen voor het probleem van de domicilie, omdat dit het proces bemoeilijkt en veel jonge vluchtelingen weg houdt bij goedkope woningen. Hierdoor moeten ze zich richten op prijzige huizen en lopen ze meer risico om in armoede te belanden. Eén van de NBJV gaf ook aan dat de huurprijzen in Gent algemeen veel hoger liggen dan in andere stedelijke gebieden zoals bijvoorbeeld Antwerpen. Daar is het eenvoudiger om als vluchteling een goedkope, kleine woning te bemachtigen in de stadrand. De respondent ondervindt dat er meer initiatieven actief zijn in Antwerpen en Brussel die sociale huisvesting voorzien voor vluchtelingen. De respondent van het AMIF-project bevestigt dit.

Nog een barrière die door zowel NBJV als door een groot deel van de respondenten uit de diepte-interviews naar voor wordt geschoven, is de overvloed aan papierwerk en de verschillende stappen die vluchtelingen moeten doorlopen om een geschikte woning te vinden. Vier van de NBJV gaven overmatig papierwerk aan als een grote drempel in de

¹⁷ Samenhuizen in de vorm van studentenkoten kan wel onder Art. 2, 9° van het Kamerdecreet van politie Gent. Het verhuren van een studentenkamer wordt in dit decreet omschreven als:

“De terbeschikkingstelling, in welke vorm of onder welke benaming ook van een kamer of studentenkamer in een kamerwoning, studentenhuus of studentengemeenschapshuis aan een huurder, ongeacht of dit gebeurt samen of gelijktijdig met de terbeschikkingstelling in welke vorm of onder welke benaming ook, van: meubels voor de kamer; gemeenschappelijke ruimtes (Stad Gent, 2014).”

zoektocht naar een woning. Een onderwerp dat meermaals naar voor kwam in het focusgesprek was de onwetendheid over de instanties waarbij ze terecht kunnen voor ondersteuning of informatie. De NBJV voelen zich soms verloren omdat ze het gevoel hebben dat ze steeds worden doorgestuurd van de ene naar de andere medewerker. De overige vier NBJV gaven aan dat ze wel goed begeleid werden door hun trajectbegeleider. Opvallend was de leeftijdsverdeling. De deelnemers die algemeen tevreden waren over de ondersteuning waren de drie 17-jarigen en één 18-jarigen die recentelijk 18 jaar werd. De NBJV die moeilijkheden ervaren zijn drie 18-jarigen en één 19-jarige. Dit kan wijzen op een minder goede begeleiding voor jongvolwassen vluchtelingen t.o.v. de begeleiding van NBMV. De consultant van Constructiv verwoordt het probleem als volgt:

“Moest ge weten hoeveel organisaties in Gent dat er werken met vluchtelingen. Er bestaan er honderden hé. En die mensen worden dan van hier naar daar gestuurd om dan na enkele maanden pas terecht te komen waar ze in eerste instantie naar doorverwezen moesten worden. (...) Medewerkers zitten soms zelf met de handen in het haar omdat het niet meer duidelijk is welke organisatie precies instaat voor welke problemen, en vaak blijkt dat er dubbel werk wordt geleverd omdat de vluchtelingen hun dossier verder wordt uitgewerkt in verschillende organisaties. Die versplintering begint een probleem te vormen om deze jonge mensen efficiënt te kunnen begeleiden.” – Respondent Constructiv

Ook de medewerkster van Werkplek vluchtelingen ervaart deze moeilijkheid binnen het werkveld:

“Het is gewoon zo frustrerend om te zien dat je niet vooruit geraakt door die overbureaucratie. Hoe ze hier in Gent tewerk gaan dat is gewoon ongelofelijk soms. Je weet dat bepaalde problemen perfect op te lossen zijn maar dan moet je eerst een waanzinnige reeks stappen doorlopen, daar komen stapels papierwerk bij kijken, en uiteindelijk krijg je het werk toch niet gedaan door allerlei regeltjes dat erbij komen kijken. Echt dat is soms gewoon niet te doen.” - Respondent Werkplek Vluchtelingen

Hoewel er kritische reacties kwamen op het Gentse beleid, werden ook de sterktes en de inspanningen van Stad Gent in de verf gezet. Een positieve vordering in het Gentse beleid rond huisvesting, zijn de positieve maatregelen die getroffen worden tegen discriminatie op de huizenmarkt. In het interview met de respondent van het AMIF-project werd uitgelegd hoe Stad Gent op frequente basis testpersonen van andere origine en met een fictieve anderstalige familienaam op huizenjacht stuurt, om na te gaan of er gediscrimineerd wordt door de verhuurders. Verder zijn de respondenten uit Antwerpen lovend over de dooropvang voor niet-begeleide minderjarigen die 18 jaar worden in Gent. Dit systeem wordt vanuit de Taskforce vluchtelingen uitsluitend in Gent aangeboden, en

OCMW Antwerpen tracht dit nu ook te implementeren in hun beleid. Deze dooropvang wordt georganiseerd door het gebruik van doorgangswoningen die, hoewel niet specifiek bedoeld voor de NBJV, een tijdelijke oplossing kunnen bieden voor de jongvolwassen nieuwkomer.

6.3.2 Financiële kostenplaatje

Zoals reeds eerder vermeld zou de kostenraming van dergelijk project uitbesteed moeten worden aan specialisten binnen dit vakgebied. Zowel medewerkers als de jongeren en NBJV zijn niet in staat een inschatting te maken van mogelijke budgettering en de budgetten die Stad Gent ter beschikking kan stellen. Wel wisten zowel medewerkers van Antwerpen als van Gent aan te geven welke kosten met absolute zekerheid moesten gemaakt worden. Ook al zou het project gestuurd worden door bestaande organisaties en vzw's, dan nog zou er nood zijn aan nieuwe werkrachten die zich specifiek richten op het project. Afhankelijk van de omvang van het projecten zouden meerdere beroepskrachten moeten ingeschakeld worden.

De respondent van studentenhuysvesting zou beroep doen op erkende verhuurders die interesse hebben in dergelijke samenwerking en een apart luik invoeren op het verhuurplatform Kot@Gent, waar geïnteresseerde studenten, verhuurders en NBJV met elkaar in contact kunnen komen. Op deze manier is er enkel nood aan budget voor trajectbegeleiders en eventueel een jaarlijkse premie voor de verhuurder ter compensatie voor een lagere huurprijs. De respondenten van Constrictiv, Werkplek Vluchtelingen en Dienst Wonen haalden alle drie de leegstand aan in Gent. Ze zien het als een win-winsituatie om leegstaande (sociale) woningen of overheidsgebouwen in te richten naar een vernieuwend samenhuizingsmodel. Stad Gent zet momenteel in op het verminderen van leegstand. Dit zou een goedkoper alternatief kunnen vormen voor zowel de stad als voor studenten en vluchtelingen, waarbij bovendien geen eengezinswoningen of starterwoningen worden ingepalmd op de huizenmarkt.

Dienst Vluchtelingen ziet een gunstige samenwerking met bestaande peda's en studentenkoten van de universiteit en de Gentse hogescholen als de beste maatregel om tot een goedkoper alternatief te komen. In Gentse opvanginitiatieven verblijven momenteel vijftien NBMV. Door de geringe omvang van de groep NBMV die momenteel worden opgevolgd door stad Gent, kunnen geïnteresseerden onder hen die bijna meerderjarig worden als testpersoon dienen. In die periode zou het volgens de respondent mogelijk moeten zijn om zo een selecte groep op te vangen, door enkele kamers in de peda's voor

te behouden voor vluchtelingen. Naarmate het succes van het project zou de doelgroep kunnen uitbreiden naar jongvolwassen vluchtelingen in het algemeen en zou er meer budget kunnen vrijgemaakt worden. Dit idee lijkt ideaal, maar ook hier steken de problemen met domicilie en het huisreglement van de studentenhuisvesting de kop op.

De medewerker van AMIF zoekt de besparing niet in de woning op zich, maar in de locatie van de woonst. Door huizen aan te bieden buiten de stadskern, of zelfs in de buurgemeenten van Gent, moeten geen onnodige kosten gemaakt worden voor extra ondersteuning in de huur. Bij CURANT is de conclusie dat -indien men een duurzaam project wil nastreven- het onmogelijk is om zonder subsidies betaalbare woningen te voorzien. Het is onoverkomelijk om creatief om te springen met de locatie en met de wetgeving in Gent die goedkope alternatieven in de weg kan staan.

7. DISCUSSIE

7.1 Welke problemen stellen zich en hoe kan met hieraan tegemoetkomen door middel van huisvesting?

Door middel van focusgesprekken werd gepeild naar welke moeilijkheden NBJV ervaren op vlak van huisvesting, hulpverlening en sociale participatie. De resultaten uit het onderzoek bevestigen de hypothese dat de NBJV een beperkt interetnisch sociaal netwerk hebben en dat de meerderheid van de bevraagden geregeld gevoelens van eenzaamheid en isolatie ervaart. Hun sociale interculturele relaties beperken zich tot zorgverleners en klasgenoten die enkele jaren jonger zijn dan de NBJV zelf. Meer dan bij de controlegroep, gaven NBJV aan dat ze samenhuizen met studenten zouden overwegen om sociale redenen. Deze resultaten kunnen, gezien de geringe omvang van het onderzoek, niet gegeneraliseerd worden, maar kunnen wel een indicatie vormen voor de mogelijk barrières die NBJV ervaren. Deze resultaten sluiten aan bij het onderzoek van Mels, Derluyn en Broeckaert (2008) dat vluchtelingenjongeren verlangens koesteren om contact te leggen met Belgische leeftijdsgenoten. Ondanks pogingen om interactie aan te gaan ervaren de jonge vluchtelingen uit het onderzoek barrières en beperkingen. Op structureel niveau vormt een gebrek aan financiële middelen of transportmiddelen een barrière. Op cultureel niveau kan interactie worden geblokkeerd door terughoudendheid tegenover vluchtelingen vanuit de Belgische gastgemeenschap (Mels, Derluyn, & Broeckaert, 2008, p. 292). Een samenhuizingsproject komt hieraan tegemoet door vluchtelingen rechtstreeks in contact te stellen met leeftijdsgenoten en zo het pad te effenen naar meerdere interetnische contacten.

Zelfstandigheid en autonomie zijn eveneens significante waarden die NBJV nastreven door middel van zelfstandig wonen. Ze willen zo snel mogelijk de opvanginitiatieven verlaten. De vrees dat samenhuizen zal leiden tot minder autonomie en strengere controle is bij enkele respondenten aanwezig, maar is ongegrond. Uit de diepte-interviews met medewerkers van CURANT en OCMW Antwerpen blijkt dat samenhuizen leidt tot hogere agency en zelfstandigheid. Door gelijkheid te promoten tussen student en vluchteling dragen beide participanten evenveel verantwoordelijkheid en vrijheid (Mahieu & Ravn, 2017). Het vooroordeel dat NBJV hebben over cohousing kan voortkomen uit voorgaande ervaringen van NBJV met de hulpverlening. Uit kwalitatief onderzoek naar ervaringen van NBMV met het Belgische zorgsysteem blijkt dat maatschappelijk werkers of andere staatsambtenaren vaak gezien worden als betuttelend. Jongeren gaven regelmatig aan dat

advies en beslissingen onvoldoende rekening hielden met de ambities en verlangens van jonge vluchtelingen. Ze voelden dat ze vaak werden ontkend in hun eigenheid en *agency*, waardoor ze zich eerder machteloos voelen en geen gevoel van zelfbepaling ervaren. Dit geeft aan hoe diensten die ontworpen zijn om deze doelgroep te ondersteunen, ervaren worden als controlemechanismen. (De Graeve & Bex, 2017, pp. 82-84). Het cohousingproject kan een alternatief bieden door de vluchteling autonomie en *agency* toe te kennen. Hierbij is het noodzakelijk dat de gelijkheidsrelatie benadrukt wordt, zodat de woonbuddy in geen geval de illusie van een hulpverlener opwekt. De NBJV wordt nog steeds begeleid in de overgang van minderjarigheid naar autonome volwassenheid, maar kan dit op een relatief zelfstandige wijze, waarbij de begeleiding fungeert als hulpmiddel in plaats van controlemiddel.

Enkele respondenten uit het werkveld uiten hun bezorgdheid over te grote verschillen tussen de leefwereld van studenten en vluchtelingen. De bevroagde NBJV zelf benoemen uitsluitend de meerwaarde van de culturele uitwisselingen. Het project wil werken vanuit diversiteitsmanagement dat voldoende de afweging maakt tussen de groepsidentiteiten waartoe de student en de NBJV behoren, zonder hun individuele karakteristieken en kwaliteiten uit het oog te verliezen (Van Avermaet & Sierens, 2010, pp. 3-4). Het veralgemenende uitgangspunt van de desbetreffende medewerkers bestendigt een zekere stereotype groepsidentiteit bij zowel studenten als vluchtelingen (Benjamin, 2002). Door over te hellen naar een individualiserende benadering, wordt het potentieel van individuen sneller erkent; *“Mensen krijgen waardering om wat ze kunnen, minder om wat ze zijn”* (Janssens & Steyaert, 2001).” Al wordt in de literatuur ook gewaarschuwd voor de valkuilen van een individualiserende benadering. Individen zijn onlosmakelijk verbonden met groepen. Wie in dit geval de student of vluchteling uitsluitend als individu benadert wordt ‘blind’ voor groepsverschillen en bepaalde aspecten van de culturele identiteit van de ander (Van Avermaet & Sierens, 2010, p. 4). Gebalanceerde aandacht voor de individuele identiteit evenals kennis van de (culturele) groepsidentiteit is van uiterst belang bij de selectie van participanten.

In tegenstelling tot wat verondersteld wordt in de hypothese, worden cultuurverschillen niet aangehaald als prominentste barrière om samen te wonen met studenten. Uit de focusgesprekken kwam naar voor dat studieruimte, studietijd en voldoende privacy belangrijke vereisten zijn voor alle NBJV-participanten. Onderwijs betekent voor vluchtelingen een opstap naar betere integratie. In realiteit mikken de jongvolwassenen hiermee op de harde kant van integratie, en wordt de zachte kant, zoals het eveneens gestuurd wordt vanuit het Vlaamse beleid, als secundair beschouwt (Pulinx & Van

Avermaet, 2015). Binnen het project kan extra aandacht besteed worden aan leerruimtes en studieondersteuning van de NBJV. Anderzijds moet het bewustzijn verhoogd worden bij de NBJV dat informele contacten eveneens een sociaal-culturele leerschool zijn. Het project draagt bij tot het authentieke leerklimaat waarin de NBJV zich sneller kan ontwikkelen dan in een “gedecontextualiseerde” leeromgeving zoals de school of de dienst inburgering. Via informele sociale contacten leren vluchtelingen wat voor hen persoonlijk relevant is en wat cultureel relevant is. Bovendien wordt taal veel sneller verworven in interactie met inheemse jongeren (Vygotsky, 1997; Lantolf, 2000, p. 46). Voortbouwend op Bandura’s sociale leertheorie (1971), baseert het project zich op het idee van *sociaal leren*, wat rechtstreeks in verbinding staat met actief en authentiek leren (Volman, 2006). Sociale interacties binnen het samenhuizingsproject vormen een authentieke leeropportunity voor zowel de student als de NBJV. Bovendien kan het sociaal constructivistische leerproces de schoolse prestaties van de NBJV bevorderen en vice versa. Zo schrijven Sierens en Van Avermaet (2010):

“De verbinding tussen het schoolse en het buitenschoolse leren verhoogt de kans op transfer: verworven competenties kunnen in steeds nieuwe situaties op een hoger plan worden gebracht. Voor de ontwikkelingen daarvan is een brede variatie aan leersituaties en –contexten belangrijk (Onderwijsraad, 2003).”

De combinatie van bovenstaande factoren bouwt mee aan een betere integratie van de NBJV. Het project wil voldoende ruimte laten voor de privacy en eigenheid van de vluchteling en tegelijkertijd een informeel ondersteunend kader aanbieden. De verwerving van interetnische netwerken en informele contacten met autochtonen stimuleren de integratiebeweging en de interculturele openheid die vluchtelingen niet zouden bereiken indien ze verstarde raken in ‘aankomstwijken’ (Schillebeeckx, Oosterlynck, & De Decker, 2016). Het project gaat niet enkel residentiële segregatie tegen (Iceland, 2014), maar beïnvloedt ook de maatschappelijk participatie en gaat segregatie tegen op sociaal-cultureel gebied.

7.2 Welke actoren zijn betrokken bij het project?

De resultaten tonen aan dat een project gericht op NBJV, waardevol is voor de bevroagde respondenten. Zowel de medewerkers uit het werkveld als NBJV die deelnamen aan het onderzoek, gaven aan dat er momenteel een hiaat is in de ondersteuning van vluchtelingen, namelijk de opvolging van deze specifieke doelgroep tijdens hun overgangsfase van minderjarige naar volwassene. De resultaten stemmen overeen met de resultaten uit voorgaand onderzoek. De studies wijzen onder andere op een tekort aan ondersteuning tijdens een cruciaal fase in de ontwikkeling van deze NBJV (Stein, 2006; Mahieu & Ravn, 2017; Chase, 2010). Uit het interview met de respondent van Dienst Vluchtelingen, alsook uit de workshop over huisvesting voor vluchtelingen op de “Lost In Migration”-conferentie (zie Bijlage 3) blijkt dat de dienst Vluchtelingen van Stad Gent momenteel slechts 15 NBMV opvangt tussen 12 en 18 jaar oud. Van NBJV in Gent zijn geen data bekend. Door de geringe omvang, is het mogelijk om met een kleine groep testpersonen te starten en zich hierbij uitsluitend te richten op de doelgroep van NBJV. Uit de focusgesprekken kwam eveneens naar voor dat de doelgroep niet ruimer hoeft te zijn voor het pilootproject, omdat de interesse en nood aan dergelijk project vooral naar voor kwam bij NBJV en niet bij jongeren en jongvolwassenen die in België verblijven met hun familie.

Enkele verhelderende inzichten dwingen alsnog tot herziening van de doelgroep. Een eerste belangrijke aanpassing zou zijn om 17-jarige NBMV op te nemen in de targetgroep, zodat het scharnierpunt wordt opgenomen in het begeleidingsproces in plaats van de begeleiding pas te starten nadat deze ingrijpende overschakeling heeft plaatsgevonden. Uit onderzoek blijkt dat deze jongeren in de hulpverleningspraktijk soms ‘tussen schip en wal vallen’ (Stas, Serrien, & Van Menxel, 2008; Stein, 2005). Kwetsbare jongeren haken in veel gevallen zelf af omdat ze zo snel mogelijk op zelfstandige basis willen verder gaan. Het moment dat ze 18 jaar worden laten ze de hulpverlening achter zich en in veel gevallen komen ze enkele jaren later weer in contact met het algemene welzijnswerk, wanneer de schade reeds berokkend is en hun leefsituatie op een dieptepunt komt te staan. Door in te zetten op continuering van de hulpverlening na de meerderjarigheid, hebben de 17-jarige jongeren er baat bij om aan te sluiten bij dienstverlening voor (jong)volwassenen, om hun veiligheid en goede opvolging te waarborgen (Stas, Serrien, & Van Menxel, 2008, pp. 9-11).

Een tweede bemerking heeft betrekking op de screening die vluchtelingen zullen moeten ondergaan vooraleer ze geselecteerd kunnen worden voor het project. NBJV met zware traumatische bagage kunnen ongeschikt bevonden worden om deel te nemen aan

dergelijk project (Derluyn, 2011). Indien zij niet beschikken over voldoende veerkracht, en te intensieve begeleiding nodig hebben inzake traumaverwerking, zou een samenhuizingsproject voor onnodige bijkomende stress kunnen zorgen. In dat geval is intensieve psychologische begeleiding aangewezen en zal ondersteuning in autonoom wonen pas in een verdere fase aan bod komen (Goodman, 2004). Ook NBJV met gebrekkige motivatie, die bijvoorbeeld uitsluitend kiezen voor dergelijk project omwille van financieel profijt, kunnen geweigerd worden. Hierbij is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen de *wenselijkheid* en de *mogelijkheid* van interetnisch contact. Sommige vluchtelingen beschikken niet over de mogelijkheid om interetnische contacten aan te gaan, maar hebben wel de intentie om hier verandering in te brengen. Dit is de groep die in aanmerking komt voor deelname. Indien de bereidwilligheid om sociale contacten op te bouwen ontbreekt, ontbreekt een goed fundament om relaties op voort te bouwen (Lietaer, 1995). Verder wordt het item van familiehereniging naar voor geschoven als aandachtspunt bij de screening. Het is een gekend fenomeen dat jongvolwassenen die alleen in België verblijven, op korte termijn beroep wensen te doen op familiehereniging (Wets, Lodewyckx, & Timmerman, 2011). Deze jongeren kunnen niet deelnemen. Opvang van familieleden valt buiten de reikwijdte van het project. Om gelijklopende redenen zouden jongvolwassen vluchtelingen die reeds in België wonen met aanverwanten, slechts onder strikte voorwaarden kunnen deelnemen aan een samenhuizingsproject.

De meningen omtrent de buddygroep 'studenten tussen 18 en 25 jaar oud' zijn verdeeld. Enerzijds kan dit idee op steun rekenen omwille van de sociale participatie en contacten met Belgische *peers*. Deze uitkomst sluit aan bij de hypothese dat sociale netwerken, informeel leren en informele ondersteuning kunnen bekomen worden via informele wegen, bijvoorbeeld via de contacten die gelegd worden bij samenhuizen (Mahieu & Ravn, 2017). Recente studies benadrukken eveneens het belang van deze informele vormen van sociale steun en het creëren van sociale netwerken die bruggen kunnen slaan tussen vluchtelingen en etnische inwoners van het gastland (Morrice, 2007; Vervliet, Lammertyn, Broekaert, & Derluyn, 2014; Oppedal & Idsoe, 2015). Hoewel de bevroagde NBJV zelf een voorkeur uiten om samen te wonen met leeftijdsgenoten (omwille van de beperkte contacten die zij hebben met *peers*) hadden drie respondenten uit het werkveld kritische bemerkingen met betrekking tot de maturiteit van de beoogde buddygroep. De achterliggende motivatie dat culturele waardeverschillen in de weg kunnen staan van succesvol samenhuizen, werd reeds in de hypothese voorspeld. Volgens de respondenten zou in veel gevallen de leefwereld van jonge studenten in te schril contrast staan met de beleavingswereld van NBJV. Hoewel een interetnisch sociaal netwerk zou bijdragen tot meer uitwisseling van kennis, tradities en culturele normen, kunnen grote culturele waardeverschillen ook een

averechts effect oproepen (Cruz-Saco, 2008). Culturele verschillen kunnen in dat geval juist afstand creëren. Omwille van voorgenoemde redenen moet een grondige screening plaatsvinden van zowel NBJV als buddy.

Een opmerkelijk resultaat dat naar voor kwam in de focusgesprekken, maar niet werd aangehaald in de hypothese, is de ideale samenstelling van de bewoners. De NBJV uit het focusgesprek brachten zelf een alternatief aan dat een antwoord kan bieden op een te grote culturele kloof. Enkele respondenten uiten hun voorkeur voor een gedeelde woonvorm met meerdere NBVJ en meerdere studenten in plaats van een een-op-een samenstelling. Dit resultaat is niet geheel verassend. Verschillende studies tonen aan dat jonge vluchtelingen -voornamelijk in het beginstadium van hun migratieproces- ondersteuning zoeken bij personen met dezelfde etniciteit (Beeckmans, De Maeyer, De Vos, Hauquier, & Van Den Driessche, 2017). Vaak zullen ze zich wenden tot vertrouwde religieuze netwerken in hun nabije omgeving, als aansluiting vinden bij autochtonen moeizaam verloopt (Raghallaigh & Gilligan, 2010). Uit Belgische studies blijkt dat NBJV geen familiesysteem hebben waarop zij beroepen. De jongeren staan amper in contact met hun familie in het buitenland en hebben weinig aanknopingspunten met de Belgische samenleving (Mels, Derluyn, & Broekaert, 2008). Hoewel een samenhuizingsproject bijdraagt tot interactie met de inheemse bevolking, kan het interessant zijn om eveneens contacten te onderhouden met 'co-etnische' leeftijdsgenoten om de culturele kloof te verkleinen (Mels, Derluyn, & Broekaert, 2008; Minor Ndako, 2018). Een woonvorm met voldoende privacy en gemeenschappelijke ruimtes waar meerder NBJV samenleven met meerdere studenten zou de beste balans brengen. De respondent van CURANT bevestigt in het diepte-interview dat de woonunits met acht studenten en acht NBJV in de maak zijn bij CURANT. Vluchtelingen die aanvankelijk prefereerden om alleen te wonen, schaaften hun mening bij nadat ze een testperiode in een interetnische groep samenwoonden. Overeenstemmend met *critical mass theory* zou er een balans gecreëerd moeten worden die gestoeld is op gelijkwaardigheid en waarin geen groep gereduceerd wordt tot 'minderheidsgroep' (Dahlerup, 2006, p. 512). Om tot deze balans te komen zijn twee elementen van belang: de *critical mass* en de *critical actors*. De groepsindeling moet overeenstemmen met een *tilted group* (waarbij de 'minderheidsgroep' meer dan 35% van het totale aantal leden invult) of een *balanced group* (waarbij er evenveel leden zijn van de kwetsbare groep als van de dominante groep) eer er een gelijke groepsdynamiek ontstaat (Kanter, 1977). Deze dynamiek is nodig om het gelijkwaardigheidsgevoel bij NBJV te stimuleren en de overgang naar een betere integratie te vereenvoudigen.

Over de betrokken instanties heerst eensgezindheid. Gezien dergelijk project zowel financieel als beleidsmatig afhankelijk is van de gemeente, zal Stad Gent fungeren als sturend orgaan. Hierbij stelt (een departement van) Stad Gent het uiteindelijke werkingsplan op. Verder coördineert de stad de samenwerkingsverbanden tussen partnerorganisaties. De dienst wonen van het OCMW Gent beschikt over de meeste bagage om de interventie in de praktijk te sturen. Ze zouden eveneens verantwoordelijk gesteld kunnen worden voor de huisvesting op zich. Indien er sprake is van herindeling of uitbouw van nieuwe woningen, moeten architecten ingezet worden op dit project (Departement Ruimte Vlaanderen, 2016). Het HEIM-collectief zou passen in dergelijk project, gezien zij, als architecten-collectief, reeds ervaring hebben met projecten gericht op inclusie van vluchtelingen (Beeckmans, De Maeyer, De Vos, Hauquier, & Van Den Driessche, 2017). Verder begeleidt Samenhuizen vzw reeds vijf woonprojecten. De organisatie bezit de expertise die het project nodig heeft om de gebouwen op legitieme wijze om te vormen naar cohousing (Samenhuizen vzw, 2018). Het CAW zet zich momenteel in voor de woonbuddy's in Gent, maar dit project loopt op zijn einde in het najaar (CAW, 2016). Gezien het CAW reeds ervaring heeft met opzetten van een buddywerking zou het een geschikte partner zijn om de selecties van NBJV en studenten te leiden. Wat voornamelijk door respondenten uit het werkveld werd aangehaald als een belangrijke partner, is een instantie die instaat voor de diagnostische en therapeutische ondersteuning voor migrantenjongeren. *Tejo*, vzw *Jong* of het *Overkophuis* zijn enkele voorbeelden van geschikte partners voor dit luik. Tot slot moeten er medewerkers ingezet worden om het overgangsproces van minderjarigheid naar volwassenheid in goede banen te leiden. Een trajectbegeleider die het gehele proces opvolgt en minimum op maandelijkse basis evaluatiegesprekken voert met de NBJV en de student is, cruciaal om de continuïteit van de werking te waarborgen. Logischerwijs zou de dienst inburgering (IN-Gent) deze ondersteuning voorzien, omdat IN-Gent op maat gesneden integratieprogramma's voor jonge nieuwkomers kan uitwerken. Om de ballast voor de trajectbegeleider te verminderen, kunnen ze de jongeren steeds doorverwijzen naar gespecialiseerde organisaties. Vzw *Jes* kan ingezet worden voor de 'empowerment' van NBJV, vooral met betrekking tot hun onderwijs- of arbeidsmarktpositie. *IN-Gent* en vormingsdiensten als vzw *Habbekrats* en vzw *Jong* bieden laagdrempelige vormingen aan en kunnen jongvolwassen vluchtelingen stimuleren om een sociaal engagement aan te gaan en om deel te nemen aan vrijetijdsactiviteiten. Gezien er nog geen organisatie actief is die uitsluitend inzet op deze transitiefase, wordt de hiaat in het onderzoek en in het beleid erkend (Stein, 2006). Het project wil hieraan tegemoet komen en een hulpverleningsnetwerk uitbouwen rondom deze fundamentele levensfase.

7.3 Welke structurele en juridische belemmeringen vinden plaats en hoe kan hierop geanticipeerd worden?

Zowel de literatuurstudie als de diepte-interviews en focusgesprekken tonen aan dat de verontrusting uit de hypothese gegrond is. Twee wetgevingen verhinderen dat NBJV op zelfstandige basis kunnen samenwonen met studenten. De strikte regelgeving omtrent samenhuizen in Gent en de domicilieregeling maken het praktisch onhaalbaar voor NBJV om legaal samen te wonen met een student (Dienst Wonen, 2014). NBJV kunnen niet op informele manier samenwonen met kotstudenten. Kotbazen kennen vaak geen domicilie toe, al zijn zij hiertoe wel verplicht als de huurder dit aanvraagt. Indien ze domicilie zouden toekennen aan alle student-huurders, zou dit eveneens gevolgen hebben voor de uitkering van NBJV en het kindergeld van de studenten. Huisjesmelkerij, illegitieme verhuur van kamers en onrechtmatige vormen van cohousing zijn gekende fenomenen in Gent. Enkele respondenten gaven aan dat de stad actief bezig is met aanpassingen aan de huidige wetgeving.

Gezien sociale bijstand, sociale huisvesting en subsidiëring van sociale projecten onder gemeentelijke bevoegdheid vallen, is de opstart en de omvang van het project afhankelijk van de bijdrage die stad Gent kan leveren. De Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening heeft bevoegdheid over stedenbouwkundige vergunningen (Stad Gent, 2014, p. 1). D.w.z. dat een uitgewerkte propositie moet voorgelegd worden aan de Vlaamse overheid ter goedkeuring van de bouw van nieuwe wooneenheden. Uit de resultaten blijkt dat de bevoegdheid op gemeentelijk niveau kan behouden worden bij de installatie van modulaire woonunits gelijkend aan Startblok Riekhaven (zie supra). Hierbij moet alsnog rekening gehouden worden met noodzakelijke vergunning (Socius, 2016) maar deze kunnen goedgekeurd worden op gemeentelijk niveau. Er moet navraag gedaan worden voor een omgevingsvergunning. Indien de totale bruikbare vloeroppervlakte 50 m² overschrijdt (bijvoorbeeld door verschillende woonunits bij elkaar te plaatsen), moet het project ook voldoen aan EPB-eisen¹⁸ (Energiebesluit art. 9.1.22) (Departement Ruimte Vlaanderen, 2016; Departement Omgeving Vlaanderen, 2018).

¹⁸ EPB staat voor “Energieprestatie en Binnenklimaat”. EPB-eisen zijn de energienormen waaraan nieuwe gebouwen moeten voldoen om een stedenbouwkundige vergunning te krijgen. Tegen 2021 moeten woningen “bijna-energie neutraal” (BEN) zijn. Bouwen volgens de BEN-principes wordt vanaf 2021 de standaard voor nieuwbouwwoningen in Vlaanderen (Departement Ruimte Vlaanderen, 2016).

Uit bovenstaande bezwaren kan afgeleid worden dat de bereidwilligheid van Stad Gent een essentiële factor is om tot realisatie van het project te komen. Zonder de financiële bijstand en wettelijke goedkeuringen van de gemeente, is de uitbouw van het project niet mogelijk. De visie van het gemeentelijk bestuur op integratie en diversiteit speelt hier een belangrijke rol. Zoals omschreven in de bestaande literatuur, staan uitdagingen van de 'multiculturele samenleving' vaak centraal in hedendaagse politieke discours (Song, 2016). Een politiek bestuur dat voorstander is van het multiculturalisme, zal via initiatieven duidelijk proberen maken dat multiculturalisme verenigbaar is met de integratie van vluchtelingen in de samenleving. Multiculturalisten zetten het ideaal voorop waarin leden van minderheidsgroepen hun collectieve identiteiten kunnen onderscheiden en praktijken kunnen behouden (Kymlicka, 1995). Critici verwerpen dit idee door de te simplistische, essentialistische kijk op cultuur, die de hybriditeit van culturen ontkent (Waldron, 1995). Een kritiek die van toepassing is op de Vlaamse dominante cultuur, is dat deze samenleving gericht is op het ideaal van de 'smeltkroes' waarbij vluchtelingen geacht worden zich te assimileren in de Vlaamse cultuur (Song, 2016). De huidige politieke tendens in Vlaanderen klampt vast aan dit idee. Maar hoe zit het met de bereidwilligheid van de stad Gent?

Gent wordt bestuurd door een overwegend linkse driepartijencoalitie. De meerderheidspartijen Sp.a, Groen en Open VLD formuleerden begin 2013 gezamenlijk een bestuursakkoord waaruit blijkt dat gelijke kansen, integratie, multiculturalisme en superdiversiteit geen holle begrippen zijn voor het stadsbestuur. Het stadsbestuur gaat stevast de strijd aan tegen racisme, discriminatie en uitsluiting. De drie partijen stellen dat integratie een taak is van alle betrokkenen in de stad en wil iedereen een perspectief bieden op sociale vooruitgang. Op die manier wensen ze diversiteit in de stad te omarmen. Projecten die de integratie bevorderen worden als een verrijking gezien, eerder dan een uitdaging (Bestuursakkoord 2013-2018, 2013, p.64). Dit wil echter niet zeggen dat het huidige bestuur multiculturalisme in zijn puurste vorm nastreeft. Stad Gent vertoont openheid voor de eigenheid van individuen, maar stimuleert hen om zich eveneens te integreren in de dominante cultuur. Deze visie wordt nagestreefd in het samenhuizingsproject. Indien het politieke klimaat in Gent na de verkiezingen van 2018 nog gelijk blijft, zou Gent een uitermate geschikt draagvlak bieden voor het project.

8. CONCLUSIE

Deze masterproef onderzoekt de obstakels die niet-begeleide jongvolwassen vluchtelingen ervaren op hun weg naar een betere integratie. Er wordt meer specifiek gefocust op het domein 'huisvesting'. Huisvesting blijkt de 'hot potato' binnen het vluchtelingenwerk, de lastige taak die door geen enkele instantie extensief opgevolgd wordt. Dit terwijl de woon- en leefomstandigheden van NBJV cruciaal zijn voor de integratie en levenskwaliteit van deze jongeren (Caestecker & Derluyn, 2017). Omwille van die reden werd een ontwerpend onderzoek gevoerd om te achterhalen hoe alternatieve woonvormen kunnen bijdragen tot een betere integratie van NBJV in Gent.

A.d.h.v. kwalitatieve diepte-interviews bij respondenten uit het werkveld en focusgesprekken bij NBJV, werd nagegaan in hoeverre NBJV gehinderd worden in hun zoektocht naar huisvesting. Verder werd uitgezocht welke ervaringen ze hebben met de huidige hulpverlening in Gent en welke visie zij nahouden op een samenhuizingsproject met NBJV en studenten. De resultaten liggen grotendeels in lijn met de vooropgestelde hypothese, maar leveren evenzeer nieuwe inzichten op die niet eerder werden beschreven in de academische literatuur. Hierbij moet gezegd dat de omvang van de steekproef beperkt is, gezien het een kwalitatief onderzoek betreft. De persoonlijke ervaringen van medewerkers en NBJV leveren diepere inzichten in de beleving van de respondenten zelf, maar zijn slechts een indicatie voor de algemene doelgroep. De resultaten zijn met andere woorden bruikbaar maar zijn niet generaliseerbaar (Smaling, 2009).

Het onderzoek bevestigt dat er beperkte begeleiding voorzien wordt die inspeelt op de specifieke noden van NBJV. NBMV worden beschermd en begeleid onder het beschermingsstatuut voor minderjarigen. Eenmaal deze jongeren meerderjarig worden valt deze bescherming weg, wat een grote impact heeft op het welzijn van de jongvolwassene. De NBJV wordt nog steeds begeleid in zijn integratieproces, maar deze ondersteuning blijft op de oppervlakte en streeft voornamelijk naar 'harde' integratie (Pulinx, 2016). Onderwijs, stimulatie van taalontwikkeling en toeleiding naar de arbeidsmarkt worden gepromoot in het Vlaamse integratie en inburgeringsbeleid (Homans, 2014). Sociaal culturele aspecten van integratie worden niet als prioritair beschouwd. Dit terwijl NBJV zelf aangeven dat een gebrek aan interetnische sociale netwerken hen verhindert om aansluiting te vinden bij de Vlaamse samenleving. Ze ervaren overigens structurele en culturele barrières om hier verandering in te brengen (Mels, Derluyn, & Broekaert, 2008). Via huisvesting tracht dit ontwerpend onderzoek een antwoord te bieden op dit probleem. Strikte selectieprocedures moeten ervoor zorgen dat NBJV en studenten tussen 18 en 25 jaar met adequate motieven deelnemen aan het project.

In een 'ideale wereld' zou een samenhuizingsmodel tussen meerdere NBJV en meerdere studenten als optimaal aanzien worden. Elke jongvolwassene beschikt over een private kamer die verbonden is met gemeenschappelijke leefruimtes. De interetnische relaties tussen autochtonen en allochtonen is bevorderlijk voor de sociaal culturele integratie van de vluchtelingen (Geldof, 2015). Het draagt eveneens bij tot de taalontwikkeling en de acclimatisering via 'informeel leren'. Via sociale interactie en informele contacten internaliseren de NBJV de culturele waarden en normen veel sneller dan ze te leren binnen een schoolse context. Dit geldt eveneens voor taal, waarbij het sociaal constructivistische leerproces en de formele taallessen elkaar wederzijds beïnvloeden (Lantolf, 2000; Van Avermaet & Sierens, 2010). De aanwezigheid van meerder NBJV kan de culturele kloof verkleinen tussen vluchteling en autochtone Belgen (Cruz-Saco, 2008). Voornamelijk in de beginfase kan de overgang in levenswijze impact hebben op de jongeren (Mels, Derluyn, & Broekaert, 2008). Binnen het project kan opzoek gegaan worden naar een balans tussen culturen. De zoektocht naar balans en ondersteuning in de overgangsfase staat centraal binnen het projectplan. Om die reden zouden 17-jarigen reeds opgenomen worden in het project, zodat de transitiefase naar meerderjarigheid omvat zit in het project (Stein, 2005). Een trajectbegeleider die het gehele traject en de relatie tussen NBJV en woonbuddy's opvolgt, vormt hierbij een essentiële vereiste.

Er zijn vanzelfsprekend restricties verbonden aan het project. In de diepte-interviews en focusgesprekken kwam naar voor hoe familiehereniging een factor vormt op basis waarvan de NBJV kan geweigerd worden. Er is geen ruimte om familie en vrienden op te vangen, en het gaat bovendien het doel van het project voorbij. Op structureel niveau zijn er juridische en budgettaire kwesties die opgelost moeten raken om de haalbaarheid van het projectplan te verzekeren. Op juridisch gebied zijn er twee wetgevingen die uitvoer van het project verhinderen: de strikte regelgeving omtrent samenhuizen in Gent en de domicilieregeling (Dienst Wonen, 2014). Sociale bijstand, sociale huisvesting en subsidiëring van sociale projecten vallen onder gemeentelijke bevoegdheid, dus om dit te kenteren is de medewerking van Stad Gent vereist (Stad Gent, 2012; Departement Ruimte Vlaanderen, 2016). Een uitgebreid onderzoek naar het juridisch kader is aangewezen maar valt buiten de scope van dit onderzoek. Diepgaand onderzoek is nodig om tot realisatie te komen.

Verder zijn de budgettaire mogelijkheden afhankelijk van subsidies die de stad of eventuele stakeholders investeren in het project. Persoonlijke gecentraliseerde ondersteuning is noodzakelijk binnen het project, maar vraag intensieve inzet van de

betrokken organisaties. Investeren in extra werkrachten is dus onoverkomelijk (Mahieu & Ravn, 2017). De kosten voor de huisvesting aan sich zijn afhankelijk van het budget dat wordt vrijgemaakt voor dit project. De kosten zullen verschillen naargelang er beroep wordt gedaan op bestaande (sociale) woningen of niet. Er kunnen ook woonunits worden gecreëerd zoals in het Nederlandse project 'Startblok riekhaven' (Socius, 2016) of het project kan verwezenlijkt worden in bestaande studentenkoten, door middel van aanpassingen in de beleidsnota Samenhuizen (Stad Gent, 2014). Gezien de inkomsten (huur van studenten en NBJV) laag liggen, moet hoe dan ook beroep gedaan worden op investeringen van stakeholders. Om subsidies te verkrijgen op eender welk beleidsniveau, moet een financieel plan voorgelegd worden. De uitwerking van een uitgebreid financieel rapport is de logische volgende stap om de opties van het project te achterhalen.

Tot slot zijn er de verhoopte betrokken instanties die deze masterproef tracht te bereiken. Stad Gent zou het grootste aandeel hebben in de realisatie van het project, gezien het bestaansrecht financieel en beleidsmatig geheel afhankelijk is van de gemeente. Een samenwerkingsverband tussen gespecialiseerde partners zou uitermate geschikt zijn om de ontwikkeling om verschillende levensdomeinen te stimuleren. Hierbij is de inzet van een vaste trajectbegeleider aangewezen om een goed verloop te waarborgen. Deze masterproef heeft in eerste instantie tot doel om *awareness* te creëren omtrent de problematiek van NBJV. Aan de hand van dit ontwerpend onderzoek werd een adviesrapport opgesteld (zie bijlage 7) om Gentse stakeholders en beroepsinstanties te bereiken om zo bewustzijn aan te wakkeren. Naar aanleiding van dit bewustzijn kan het adviesrapport aansturen om aanbevelingen op te volgen. Verder onderzoek naar het juridische kader en de uitwerking van een financieel plan zouden de maatschappelijke relevantie van het project doen toenemen. Dit zou een stap dichterbij betekenen naar uiteindelijke realisatie van een alternatieve woonvormen voor NBJV en studenten in Gent.

BIBLIOGRAFIE

- Agentschap Binnenlands Bestuur. (2018). *Integratie en Inburgering*. Opgeroepen op mei 14, 2018, van integratiebeleid.vlaanderen.be:
<http://integratiebeleid.vlaanderen.be/integratie-inburgering>
- Agentschap Informatie Vlaanderen. (2017). *Gemeenschappelijk wonen en woningdelen*. Opgeroepen op mei 17, 2017, van Vlaanderen:
<https://www.vlaanderen.be/nl/bouwen-wonen-en-energie/wonen/gemeenschappelijAgentschap>
- Agentschap Integratie en Inburgering. (2018). *Maatschappelijke Oriëntatie*. Opgeroepen op mei 31, 2018, van inburgering.vlaanderen.be: <https://www.integratie-inburgering.be/maatschappelijke-ori%C3%ABntatie-mo>
- Amnesty International. (2015, juni 23). *Inburgering*. Opgeroepen op juli 14, 2018, van Encyclopedie van de mensenrechten: <https://www.ensie.nl/amnesty-international/inburgering>
- Amnesty International. (2016). *Economische vluchtelingen*. Opgeroepen op juli 13, 2018, van Amnesty International: www.amnesty.nl
- Balci, Z., & Piqueray, E. (2014). *Het interioriseren van discriminatie bij jongeren met een immigratie-achtergrond op de Belgische arbeidsmarkt: bevindingen en aanbevelingen*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen: CeMIS. Opgeroepen op maart 10, 2018
- Balthazar, T. (2014). *Studentenhuisvestingsplan*. Opgeroepen op mei 29, 2018, van Stad Gent:
<https://stad.gent/sites/default/files/page/documents/Studentenhuisvestingplan2015.pdf>
- Bandura, A. (1971). *Social learning theory*. Morristown: General Learning Press. Opgeroepen op augustus 1, 2018
- Beeckmans, L., De Maeyer, J., De Vos, E., Hauquier, K., & Van Den Driessche, M. (2017). *Wonen in Diversiteit*. Antwerpen: Vlaams Architectuurinstituut; de Singel Internationale Kunstcampus. Opgeroepen op mei 5, 2018
- Benjamin, S. (2002). 'Valuing diversity': A cliché for the 21st century? *International Journal of Inclusive Education*, 6(4), 309-323. Opgeroepen op juli 29, 2018
- Bervoets, W., & Loopmans, M. (2010). *Diversité et discrimination dans le logement social: pour une approche critique de la "mixité sociale"*. Brussel: Centre pour l'Egalité des chances et la lutte contre le racisme. Opgeroepen op juli 20, 2018

- Bobo, L. D. (2001). Racial Attitudes and Relations at the Close of the Twentieth Century. *America becoming: Racial Trends and Their consequences* , 264-301.
Opgeroepen op juli 20, 2018
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101. Opgeroepen op mei 28, 2018
- Caestecker, F., & Derluyn, I. (2017). *De ervaringen van hervestigde vluchtelingen in België*. Gent: Myria. Opgeroepen op april 1, 2018
- CAW. (2016). *Draaiboek voor het werken met woonbuddies*. Opgeroepen op 30 juli 2018, van Vluchtelingenwerk Vlaanderen :
https://www.vluchtelingenwerk.be/system/tdf/draaiboek_voor_het_werken_met_woonbuddysroeselaere.pdf?file=1&type=file&id=3185&force=
- Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding. (2012). *Diversiteitsbarometer Werk*. Brussel: Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding. Opgeroepen op maart 28, 2018
- CGVS. (2015). U geniet subsidiaire bescherming in België. Uw rechten en plichten. Opgeroepen op 7 augustus 2018, van CGVS:
http://www.cgvs.be/sites/default/files/brochures/2015-11-03_brochure_subsidiaire-bescherming_nl.pdf
- Chase, E. (2010). Agency and Silence: Young People Seeking Asylum Alone in the UK. *British Journal of Social Work*(40), 2050–2068. Opgeroepen op juli 17, 2018
- Ciré. (2008). *Gids van de asielprocedure in België*. Brussel: Frédérique Maret. Opgeroepen op maart 11, 2018
- Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen. (2018). *De vlucht vooruit*. Gent: Departement Samenleven, Welzijn en Gezondheid Stad Gent. Opgeroepen op april 7, 2018
- Cruz-Saco, M. A. (2008). *Promoting Social Integration: Economic, Social and Political Dimensions with a focus on Latin America* . Verenigde Staten: Connecticut College.
- CURANT. (2017). *Wat is CURANT?* . Opgeroepen op april 16, 2017, van Cohousing CURANT: <https://www.antwerpen.be/nl/overzicht/cohousing-curant-1/wat-is-curant>
- Dahlerup, D. (2006). The Story of the Theory of Critical Mass. *Politics & Gender*, 2(4), 511-522. Opgeroepen op oktober 23, 2017
- Dahlstedt, M., & Neergaard, A. (2015). *International Migration and Ethnic Relations: Critical Relations*. New York : Routledge. Opgeroepen op juli 20, 2018

- De Graeve, K., & Bex, C. (2017). Caringscapes and belonging: an intersectional analysis of care relationships of unaccompanied minors in Belgium. *Children's Geographies*, 15(1), 80-92. Opgeroepen op juli 29, 2018
- De Haene, L., & Derluyn, I. (2017). *Vluchtelingenkinderen: Naar een relationeel perspectief op pedagogische praktijken in de context van gedwongen migratie*. Amsterdam: Boom. Opgeroepen op april 8, 2018
- Decreet betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid. (2013, juni 7). Opgeroepen op april 26, 2018, van codex Vlaanderen: <https://codex.vlaanderen.be/Portals/Codex/documenten/1023121.html#H1061526>
- Decreet houdende instelling van een proefomgeving voor experimentele woonvormen en tot machtiging van een coördinatie van de regelgeving betreffende de woninghuurwetgeving, 2017-02-24/12 (februari 24, 2017). Opgeroepen op maart 7, 2018
- Decrom, J. (2016). *CURANT: Cohousing and case management for young adult unaccompanied refugees in Antwerp*. Opgeroepen op mei 27, 2017, van vluchtelingenwerk: https://www.vluchtelingenwerk.be/system/tdf/jolien_decrom_-_ocmw_antwerpen.pdf?file=1&type=document
- Departement Omgeving Vlaanderen. (2018, februari 22). *Containerwoningen en minihuisjes: vergunning en architect verplicht*. Opgeroepen op juli 18, 2018, van ruimtelijkeordening.be: [https://www.ruimtelijkeordening.be/NL/Algemeen/Home/Nieuwsberichten/articleType/ArticleView/article"Id/9211](https://www.ruimtelijkeordening.be/NL/Algemeen/Home/Nieuwsberichten/articleType/ArticleView/article)
- Departement Ruimte Vlaanderen. (2016, november). *Stedenbouwkundige vergunning, melding en vrijstelling*. Opgeroepen op augustus 6, 2018, van Vlaanderen.be: file:///C:/Users/jsonjeau/Downloads/Vergunningen_november_2016.pdf
- Derluyn, I. (2011). Niet-Begeleide buitenlandse minderjarigen in een confrontatie met (onze) grenzen. *Tijdschrift voor jeugdrecht en kinderrechten*(4), 220-222. Opgeroepen op juli 12, 2018
- Dienst Wonen. (2014). *Beleidsnota Samenhuizen in Gent*. Gent: Stad Gent. Opgeroepen op juli 5, 2018
- Draulans, V. (2017). *Vrouwenwerk: voor meer v/m diversiteit op het werk*. Tielt: Lannoo. Opgeroepen op februari 20, 2018
- Emmery, K., Luyten, D., & Jennes, G. (2010). *Samenwonen in het gezinsbeleid*. Brussel: Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen. Opgeroepen op mei 17, 2017
- European Commission. (2018, april 2). *Supporting refugees in Greece: €180 million in emergency support*. Opgeroepen op juli 24, 2018, van European Commission: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-2604_en.htm

- European Regional Development Fund. (2016, mei 10). *UIA Cities*. Opgeroepen op juli 12, 2018, van <http://www.uia-initiative.eu/en/uia-cities>
- European Union. (2014, mei 5). *Commission Delegated Regulations (EU) No. 522/2014*. Opgeroepen op juli 12, 2018, van http://www.uia-initiative.eu/sites/default/files/2015-12/Delegated%20Act_3.pdf
- Europese Commissie. (2018, mei 26). *Gegevensbescherming in de EU*. Opgeroepen op augustus 5, 2018, van Europa.eu: https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/data-protection-eu_nl
- Eurostat. (2018, april 9). *Immigration by age group, sex and citizenship*. Opgeroepen op juni 28, 2018, van Europe.eu: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?query=BOOKMARK_DS-075908_QID_-1C6773B5_UID_-3F171EB0&layout=CITIZEN,L,X,0;GEO,L,Y,0;TIME,C,Z,0;AGEDEF,L,Z,1;AGE,L,Z,2;UNIT,L,Z,3;SEX,L,Z,4;INDICATORS,C,Z,5;&zSelection=DS-075908AGEDEF,REACH;DS-075908INDICATO
- Extra, G., Spotti, M., & Van Avermaet, P. (2009). *Language testing, migration and citizenship: Crossnational perspectives on integration regimes*. London: Continuum Press. Opgeroepen op maart 21, 2018
- FOD Buitenlandse zaken, buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking. (2016). *OESO*. Opgeroepen op juni 16, 2018, van Diplomatie België: diplomainternationale.be/nl/Beleid/internationale_instellingen/financieel-economische_instellingen/oeso
- Galster, G. (2007). Should policy makers strive for neighbourhood social mix? An analysis of the Western European evidence base. *Housing Studies*, 22(4), 523-545. Opgeroepen op mei 24, 2018
- Gauffin, K., Manhica, H., Almquist, Y., Rostila, M., Berg, L., de Cortazar, A., & Hjern, A. (2017, augustus 8). Hospital admissions due to alcohol related disorders among young adult refugees who arrived in Sweden as teenagers - a national cohort study. *BMC Public Health*, 7, 644. Opgeroepen op maart 14, 2018
- Geldof, D. (2015). *Superdiversiteit: Hoe migratie onze samenleving verandert* (5e ed.). Leuven: Acco. Opgeroepen op maart 10, 2018
- Gonzalez Garibay, M., & De Cuyper, P. (2013). *An evaluation framework for the flemish integration policies*. Antwerpen: Steunpunt Inburgering en Integratie. Opgeroepen op juni 17, 2018, van <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/434452/1/00322837-1.pdf>
- Goodman, J. (2004). Coping with trauma and hardship among unaccompanied refugee youths from Sudan. *Qualitative Health Research*, 14(9), 1177-1196. Opgeroepen op juli 28, 2018

- Greek Council for Refugees. (2018). *Types of accommodation Greece*. Opgeroepen op juli 24, 2018, van Aida: Asylum Information Database: <http://www.asylumineurope.org/reports/country/greece/reception-conditions/housing/types-accommodation>
- Green, E., & Staerklé, C. (2013). Migration and multiculturalism. In E. Green, & C. Staerklé, *The Oxford Handbook of Political Psychology*. Oxford: Oxford University. Opgeroepen op maart 10, 2018
- Green, Eva G.T.; Staerklé, Christian. (2013). Migration and multiculturalism. In *The Oxford Handbook of Political Psychology*. Oxford: Oxford University.
- Herz, M., & Lalander, P. (2017). Being alone or becoming lonely? The complexity of portraying 'unaccompanied children' as being alone. *Journal of Youth Studies*, 1062-1076. Opgeroepen op juli 7, 2018
- Heylighen, E., Bonamini, C., Houben, K., Keytsman, E., & De Valck, H. (2015). *Wat is een vluchteling?* Brussel: Vluchtelingenwerk Vlaanderen; CIRE. Opgeroepen op maart 11, 2018
- Homans, L. (2014). *Beleidsnota Inburgering & Integratie 2014-2019*. Opgeroepen op maart 24, 2018, van Vlaamse Overheid: <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/beleidsnota-2014-2019-integratie-eninburgering>
- Homans, L. (2017, oktober 27). *Beleidsbrief Integratie en Inburgering 2017-2018*. Opgeroepen op februari 17, 2018, van Vlaams Parlement: <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1340234>
- Iceland, J. (2014). *Residential Segregation: A Transatlantic Analysis*. Washington DC: Migration Policy Institute. Opgeroepen op augustus 5, 2018
- Janssens, M., & Steyaert, C. (2001). *Meerstemmigheid: organiseren met verschil*. Leuven: Universitaire pers Leuven. Opgeroepen op juli 29, 2018
- Kanter, R. M. (1977, maart). Some Effects of Proportions on Group Life: Skewed Sex Ratios and Responses to Token Women. *American Journal of Sociology*, 965-990 . Opgeroepen op december 16, 2017
- Kantola, J., & Nousiainen, K. (2009). Institutionalizing Intersectionality in Europe – (2009). *International Feminist Journal of Politics*, 11(4), 459-477. Opgeroepen op april 7, 2018
- Khannoussi, N. (2015, augustus 14). Inburgeringstest in 2016: troef in de samenleving voor nieuwkomers? *De Wereld Morgen*, p. 5. Opgeroepen op maart 24, 2018, van <http://www.dewereldmorgen.be/artikel/2015/08/14/inburgeringstest-in-2016-troef-in-de-samenleving-voor-nieuwkomers>
- Kymlicka, W. (1995). *Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights*. Oxford, Verenigd Koninkrijk : Clarendon Press. Opgeroepen op maart 10, 2018

- Lahlali, M., Andino, W., & Spaas, N. (2012). *Praktijktests discriminatie Antwerpse en Gentse Woningmarkt*. Brussel: Minderhedenforum.
- Lantolf, J. P. (2000). *Sociocultural Theory and Second Language Learning*. Oxford: Oxford University Press. Opgeroepen op augustus 4, 2018
- Lietlaer, G. (1995). Vergelijkend proces– en effectonderzoek in de psychotherapie: een pleidooi voor integratie? *Tijdschrift voor Psychotherapie*, 115-122. Opgeroepen op juli 28, 2018
- Logan, J. R., Zhang, W., & Alba, R. D. (2002, april). Immigrant Enclaves and Ethnic Communities in New York and Los Angeles. *American Sociological Review*, 67(2), 299-322. Opgeroepen op juli 5, 2018
- Mahieu, R., & Ravn, S. (2017, mei). *Cohousing and casemanagement for Unaccompanied young adult Refugees in Antwerp: Groundwork for evaluation and literature review*. Antwerpen: CeMIS. Opgeroepen op juni 6, 2018, van http://www.uia-initiative.eu/sites/default/files/2017-07/CURANT_Groundwork_for_evaluation_and_literature_study_2017.pdf
- Manhica, H., Almquist, Y., Rostila, M., & Hjern, A. (2017, oktober). The use of psychiatric services by young adults who came to Sweden as teenage refugees: a national cohort study. *Epidemiology And Psychiatric Sciences* , 26(5), 526-534. Opgeroepen op maart 14, 2018
- Meeus, J., & De Cuyper, P. (2015). *De NT2-trajecten van inburgeraars in kaart gebracht: Inzicht in de doelgroep, het behalen van basistaalvaardigheid, duur van het NT2-traject en opstap naar een vervolgmodule*. Leuven: Steunpunt Inburgering en Integratie. Opgeroepen op juni 8, 2018
- Mels, C., Derluyn, I., & Broekaert, E. (2008). Social support in unaccompanied asylum-seeking boys: a case study. *Child: care, health and development*, 34(6), 757-762. Opgeroepen op mei 12, 2018
- Meys, E., Pleysier, S., & Hermans, K. (2015). *Op weg naar zelfstandig wonen Een vergelijkende studie tussen CBAW-diensten en BZW-diensten*. Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Opgeroepen op juni 8, 2018
- Minor Ndako. (2017, december). *Kleine wooneenheden*. Opgeroepen op mei 4, 2018, van Kleine wooneenheden Minor Ndako: <https://minor-ndako.be/wp-content/uploads/2017/12/2017-12-KLEINE-WOONEENHEDEN-MINOR-NDAKO-Website.pdf>
- Minor Ndako. (2018). *Eligo*. Opgeroepen op mei 4, 2018, van Minor Ndako: hulpverlening: <https://minor-ndako.be/watwedoene/eligo/>
- Minor Ndako. (2018). *Opvang en begeleiding voor minderjarigen en hun context*. Opgeroepen op mei 4, 2018, van Minor Ndako: <https://minor-ndako.be>

- Minor Ndako. (2018). *Studio 54*. Opgeroepen op mei 4, 2018, van Minor Ndako: hulpverlening: <https://minor-ndako.be/watwedoeken/studio-54/>
- Morrice, L. (2007). Lifelong learning and the social integration of refugees in the UK: The significance of social capital. *International Journal of Lifelong Education*, 2(26), 155-172. Opgeroepen op juli 26, 2018
- Musterd, S., & Van Kempen, R. (2009). Segregation and housing of minority ethnic groups in Western European cities. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 100(4), 559-566. Opgeroepen op juli 4, 2018
- Nijhawan, L. P., Janodia, M. D., Muddukrishna, B., Bhat, K. M., Bairy, K., Udupa, N., & Musmade, P. B. (2013). Informed consent: Issues and challenges. *Journal of advanced Pharmaceutical Technology and Research*, 4(3), 134–140. Opgeroepen op mei 27, 2018
- Noppe, J., Vanweddigen, M., Doyen, G., Stuyck, K., Feys, Y., & Buysschaert, P. (2018). *Vlaamse Migratie en Integratiemonitor 2018*. Brussel: Agentschap Binnenlands Bestuur. Opgeroepen op mei 30, 2018
- Nye, M. (2007, juli 19). The challenges of multiculturalism. *Culture and religion: An interdisciplinary Journal*, 8, 109-123. Opgeroepen op juli 4, 2018
- Odé, A., & Walraven, G. (2013). *Binding en Burgerschap. Buurtbetrokkenheid in Rotterdam en Den Haag*. Nederland: Garant.
- Onderwijsraad. (2003). *Leren in een kennissamenleving. Verkenning*. Den Haag. Den Haag: Onderwijsraad. Opgeroepen op augustus 1, 2018
- Oppedal, B., & Idsoe, T. (2015). The role of social support in the acculturation and mental health of unaccompanied minor asylum seekers. *Scandinavian journal of psychology*, 56(2), 203-211. Opgeroepen op juli 26, 2018
- Parekh, B. (2000). *The political structure of multicultural society*. In B. Parekh (2000) *Rethinking Multiculturalism. Cultural diversity and political theory*. Houndmills, London: Macmillan Press. Opgeroepen op april 17, 2018
- POB Maatschappelijke Integratie. (2017, september 1). *Bedragen van het leefloon op 1 september 2017*. Opgeroepen op mei 29, 2018, van Armoedebestrijding: http://www.armoedebestrijding.be/colloquesamenwonen_2018/PODMI.pdf
- Provincie West-Vlaanderen. (2018). *Taskforce vluchtelingen*. Opgeroepen op maart 24, 2018, van West-Vlaanderen: www.west-vlaanderen.be/vluchtelingen
- Pulinx, R. (2016). *Sociale netwerken en inburgering: Een explorerend onderzoek naar het zichtbaar maken van de sociale netwerken van nieuwkomers*. Antwerpen: Steunpunt Inburgering en Integratie. Opgeroepen op maart 6, 2018

- Pulinx, R., & Van Avermaet, P. (2015). Integration in Flanders (Belgium). Citizenship as achievement. *Journal of Language and Politics*, 14(3), 335-358. Opgeroepen op maart 14, 2018
- Raghallaigh, M., & Gilligan, R. (2010). Active survival in the lives of unaccompanied minors: coping strategies, resilience, and the relevance of religion. *Child & Family Social Work*, 15(2), 226-237. Opgeroepen op augustus 4, 2018
- Roose, H., & Meuleman, B. (2017). *Methodologie van de sociale wetenschappen: Een inleiding*. Gent: Academia Press. Opgeroepen op mei 30, 2018
- Rudmin, F. W. (2003). Critical history of the acculturation psychology of assimilation, separation, integration, and marginalization. *Review of General Psychology*, 7(1), 3-37. Opgeroepen op maart 23, 2018
- Samenhuizen Vzw. (2016). *Huisvesting van vluchtelingen: de sleutel tot een goede start*. Opgeroepen op mei 16, 2017, van <http://www.samenhuizen.be/huisvesting-van-vluchtelingen-de-sleutel-tot-een-goede-start>
- Samenhuizen vzw. (2018). *Lokaal beleid*. Opgeroepen op augustus 6, 2018, van [samenhuizen.be: http://www.samenhuizen.be/lokaal-beleid](http://www.samenhuizen.be/lokaal-beleid)
- Schildkraut, D. (2007). Defining American identity in the 21st century: How much “there” is there? *Journal of Politics*.(69), 597–615.
- Schillebeeckx, E., Oosterlynck, S., & De Decker, P. (2016). *Vergrijzing, migratie en veerkracht : een veerkrachtige ruimte ten aanzien van immigratie? Exploratief onderzoek in 3 Vlaamse casegebieden: case Antwerpen-Noord. Naar een strategisch ruimtelijk concept voor Vlaanderen. Een focus op aankomstwijken*. Brussel: Departement ruimte Vlaanderen. Opgeroepen op maart 29, 2018
- Schinkel, W. (2008). *Denken in een tijd van sociale hypochondrie* (2e ed.). Utrecht, Nederland: Klement. Opgeroepen op juli 14, 2018
- Smaling, A. (2009). Generaliseerbaarheid in kwalitatief onderzoek. *Tijdschrift voor kwalitatief Onderzoek*, 14(3), 5-12. Opgeroepen op mei 10, 2018
- Socius. (2016). *Startblok Riekerhaven*. Opgeroepen op juli 10, 2018, van <http://www.socius-wonen.nl/startblok-riekerhaven.html>
- Song, S. (2016, augustus 12). *Multiculturalism*. Opgeroepen op augustus 5, 2018, van Stanford Encyclopedia of Philosophy: <https://plato.stanford.edu/entries/multiculturalism/>
- Sonjeau, J., Maazouzi, N., De Waele, M., Van Bladel, L., & Gaudissabois, Z. (2017). *Co-housing met Niet-begeleide jongvolwassen vluchtelingen: Naar een model in Gent*. Gent: Universiteit Gent. Opgeroepen op maart 25, 2018
- Stad Gent. (2012). *Bestuursakkoord 2013 – 2018*. Gent: Stad Gent . Opgeroepen op juni 3, 2018

- Stad Gent. (2014, juli 14). *Samenhuizen beleidsnota*. Opgeroepen op juni 27, 2018, van Stad Gent:
<https://stad.gent/sites/default/files/page/documents/Samenhuizen%20beleidsnota%20%28Stad%20Gent%2014%20juli%202014%29.pdf>
- Stad Gent. (2018). *Taskforce Vluchtelingen*. Opgeroepen op juni 2, 2018, van Stad Gent:
stad.gent/samenleven-welzijn-gezondheid/migratie-integratie/asiel-en-vluchtelingen/taskforce-vluchtelingen
- Stas, K., Serrien, L., & Van Menxel, G. (2008). *Jongvolwassenen: tussen wal en schip*. Berchem: Steunpunt Algemeen Welzijnswerk. Opgeroepen op maart 25, 2018
- Stein, M. (2005). *Resilience and Young People Leaving Care*. York: Joseph Rowntree Foundation. Opgeroepen op juli 27, 2018
- Stein, M. (2006). Research review: Young people leaving care. *Child & family social work*, 11(3), 273-279. Opgeroepen op juni 29, 2018
- Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. (2017). *Feiten en cijfers*. Opgeroepen op mei 23, 2017, van Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting:
http://www.armoedebestrijding.be/cijfers_leefloon.htm
- Stuyck, K., Doyen, G., Feys, Y., Noppe, J., Jaques, A., & Buysschaert, P. (2018). *Survey Samenleven in diversiteit 2017*. Brussel: Agentschap Binnenlands Bestuur. Opgeroepen op maart 30, 2018
- Tanghe, F. (2010). *Multiculturalisme kritisch bekeken*. Antwerpen; Apeldoorn: Garant. Opgeroepen op juli 4, 2018
- Taylor, C. (1994). *multiculturalism: Expanded paperback edition*. Princeton: Princeton University Press. Opgeroepen op juli 4, 2018
- Temmerman, M. (2017, juni 1). *In 2 maanden tijd een woning zoeken: een race tegen de tijd, die meestal mislukt*. Opgeroepen op juni 2, 2017, van De Redactie:
<http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/binnenland/1.2993967>
- UNHCR. (2016, juli 11). *'Refugee' or 'migrant' – Which is right?* Opgeroepen op maart 10, 2018, van The UN Refugee Agency:
<http://www.unhcr.org/news/latest/2016/7/55df0e556/unhcr-viewpoint-refugee-migrant-right.html>
- UNIA. (2014). *Diversiteitsbarometer Husivesting*. Brussel: Interfederaal Gelijkekansen centrum. Opgeroepen op mei 24, 2018
- UNODC. (2018). *Human Trafficking*. Opgeroepen op juni 2, 2018, van United Nations Office on Drugs and Crime: <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/what-is-human-trafficking.html>

- Van Avermaet, P. (2009). Fortress Europe? Language policy regimes for immigration and citizenship. In G. Hogan-Brun, C. Mar-Molinero, & P. Stevenson, *Discourses on Language and Intergration* (pp. 15-44). Amsterdam: John Benjamins. Opgeroepen op maart 21, 2018
- Van Avermaet, P. (2016). *Multiculturalisme studies*. Gent: Steunpunt Diversiteit en leren.
- Van Avermaet, P., & Sierens, S. (2010). *Diversiteit is de norm. Er mee omgaan de uitdaging. Een referentiekader voor omgaan met diversiteit in onderwijs*. Brussel: Politeia.
- Van den Broeck, K., Heylen, K., & Winters, S. (2013). *Discriminatie en selectie op de private huurmarkt in België*. Leuven: HIVA - KU Leuven. Opgeroepen op juli 13, 2018
- Van den Houte, K., Ryckwaert, M., Delbeke, B., & Oosterlynck, S. (2015). *Gemeenschappelijk Wonen*. Leuven: Steunpunt Wonen. Opgeroepen op juni 3, 2018
- Van der Bracht, K., & Van de Putte, B. (2013). *Het "not-in-my-property-syndroom" (NIMPS). Etnische discriminatie op de huizenmarkt*. Gent: Vakgroep Sociologie Universiteit Gent. Opgeroepen op juli 20, 2018
- Verenigde Naties. (1953, juni 26). *Verdrag van Geneve*. Opgeroepen op mei 23, 2017, van cgvs: http://www.cgvs.be/sites/default/files/content/download/files/verdrag_van_geneve.pdf
- Verhaeghe, P.-P., Van der Bracht, K., & Van de Putte, B. (2012). *Migrant zkt toekomst: Gent op een keerpunt tussen oude en nieuwe migratie*. Antwerpen - Apeldoorn: Garant. Opgeroepen op juli 4, 2018
- Verloo, M. (2006). Multiple Inequalities, Intersectionality and the European Union. *European Journal of Women's Studies*, 13(3), 211-228. Opgeroepen op februari 20, 2018
- Vervliet, M., Lammertyn, J., Broekaert, E., & Derluyn, I. (2014). Longitudinal follow-up of the mental health of unaccompanied refugee minors. *European child & adolescent psychiatry*, 5(23), 337-346.
- Vlaamse Overheid. (2018). *Integratie en inburgering in Vlaanderen*. Opgeroepen op februari 18, 2018, van vlaanderen.be: <https://www.vlaanderen.be/nl/vlaamse-overheid/werking-van-de-vlaamse-overheid/integratie-en-inburgering-vlaanderen#publicaties>
- Vlaamse Regering. (2016, januari 29). *Besluit van de Vlaamse Regering houdende de uitvoering van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid*. Opgeroepen op mei 3, 2018, van Vlaamse Codex: <https://codex.vlaanderen.be/PrintDocument.ashx?id=1026683&datum=&geannoteerd=true&print=false>

- Vluchtelingenwerk Vlaanderen. (2018). *Vluchteling*. Opgeroepen op juli 13, 2018, van Vluchtelingenwerk vlaanderen: <https://www.vluchtelingenwerk.be/index/vluchtelingen>
- Vluchtelingenwerk Vlaanderen vzw. (2018). *Huisvesting*. Opgeroepen op april 26, 2018, van Vluchtelingenwerk Vlaanderen: <https://www.vluchtelingenwerk.be/huisvesting>
- Volman, M. (2006). *Jongleren tussen traditie en toekomst. De rol van docenten in leergemeenschappen. Rede in verkorte vorm*. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam. Opgeroepen op augustus 1, 2018, van www.stichtingdebeauvoir.nl/PDF-artikelen/Oratie%20M.%20Volman.pdf
- Vygotsky, L. S. (1997). *Educational psychology*. (R. Silverman, Vert.) Florida: St. Lucie Press. Opgeroepen op augustus 2, 2018
- Waldron, J. (1995). "*Minority Cultures and the Cosmopolitan Alternative*," in *The Rights of Minority Cultures*. Oxford: Oxford University Press. Opgeroepen op augustus 5, 2018
- Wallin, A.-M. M., & Ahlström, G. I. (2006, augustus 16). Unaccompanied Young Adult Refugees in Sweden, Experiences of their Life Situation and Well-being: A Qualitative Follow-up Study. *Ethnicity & Health*, 10(2), 129-144. Opgeroepen op maart 18, 2018
- Wets, J., Lodewyckx, I., & Timmerman, C. (2011). *Gezinshereniging in België, de mythe ontcijferd*. Leuven: Koning Boudewijnstichting. Opgeroepen op augustus 5, 2018, van <https://lirias2repo.kuleuven.be/bitstream/id/140875/?jsessionid=7892B0AD8F8F4D17A2363188FDFA6863>
- Wets, J., Rea, A., & Herman, B. (2014). *The Long and Winding Road to Employment. An analysis of the Labour Market Careers of Asylum Seekers and Refugees in Belgium*. Gent: Academia Press. Opgeroepen op april 2, 2018
- Zetter, R. (1991). Labelling refugees: Forming and transforming a bureaucratic identity. *Refugee Studies*, 4, 44-45. Opgeroepen op mei 30, 2018

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: RESULTATEN PILOOTONDERZOEK

RESULTATEN SURVEYONDERZOEK

RESPONDENTEN

Voor het surveyonderzoek was de opzet om minimaal 200 respondenten te verzamelen. In totaal namen 201 respondenten deel aan het onderzoek met een uitval van 43 respondenten die niet voldeden aan de leeftijdsvereisten of wiens opleiding zich niet situeert in Gent. De overige 158 respondenten vulden de survey in tot aan het einde.

Er is een overgewicht aan vrouwelijke respondenten (68%). Dit zou de representativiteit kunnen aantasten, maar ligt anderzijds ook in lijn met de bevindingen van Antwerpen. Daar blijkt dat voornamelijk jonge vrouwen interesse hebben om als buddy deel te nemen aan het project. De spreiding in leeftijd is gelijk verdeeld. De 158 respondenten komen uit 51 verschillende studierichtingen, wat de kwaliteit van de resultaten positief beïnvloedt.

MOTIEVEN

Uit de resultaten blijkt dat twee derde van de bevroagden een meerwaarde ziet in een project als dat van CURANT en dat de algemene interesse voor een vorm van gemeenschappelijk wonen in Gent reeds hoog ligt. 55,6% van de bevroagde studenten zit op kot en 5% woont zelfstandig in Gent. Onder hen doet reeds 61,3% aan een vorm van samenhuizen. Hier bijkomend wenst een kwart van de studenten die nog thuis woont op kot te gaan volgend jaar. Zij vormen potentiële kandidaten voor co-housing of een andere gemeenschappelijke woonvorm.

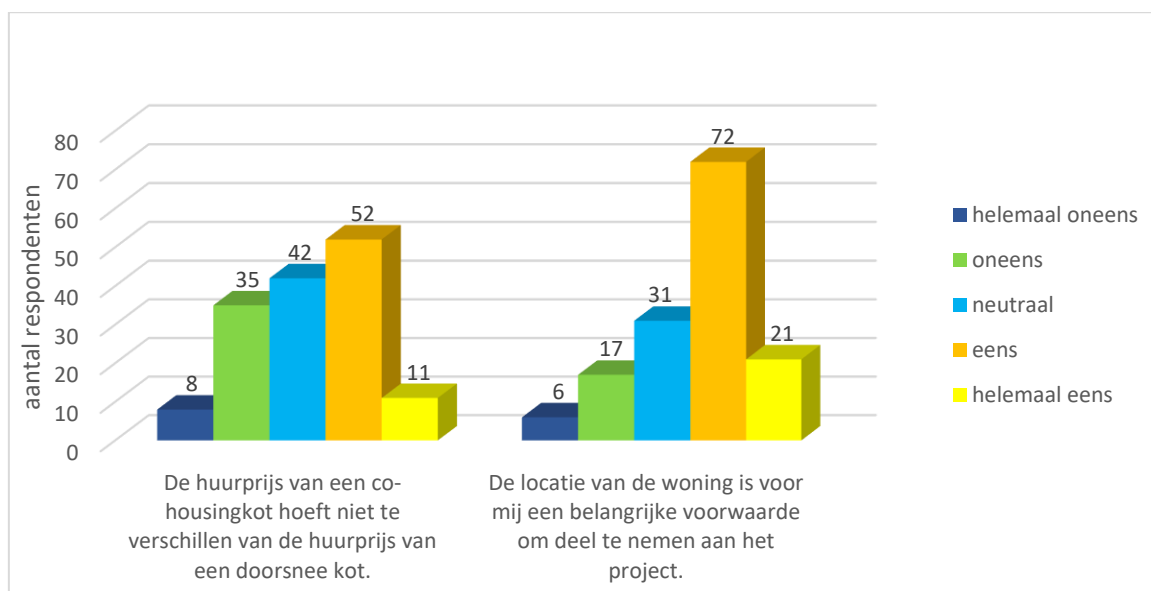
Verskillende drijfveren zouden Gentse studenten motiveren om deel te nemen aan een co-housingproject. 88,9% van de bevroagden schoof 'culturele verschillen' naar voor als belangrijkste factor om deel te nemen aan het project, gevolgd door 'het leren kennen van elkaars leefwereld' als tweede belangrijkste factor (66%). Dit bevestigt de voorspelling dat het Gentse doelpubliek meer oog heeft voor het culturele aspect en toont bovendien dat acculturatie als socialisatieproces vrijwillig kan plaatsvinden bij deze doelgroep (Green, Eva G.T.; Staerklé, Christian, 2013). Niet enkel de vluchtelingen nemen sociale en culturele elementen over van de studenten maar omgekeerd zijn ook studenten bereid om aan acculturatie te doen. Dit overtreft onze verwachtingen gezien onze bevraging bij *Vormingsplus Antwerpen* deed vermoeden dat de sociale en culturele aanpassing voornamelijk verwacht werd van de vluchteling en niet van de studenten of jonge schoolverlaters afkomstig uit de dominante cultuur.

Verder geeft meer dan de helft van de bevroagden (53%) aan dat zij een deelname aan het project zouden overwegen met het oog op het sluiten van nieuwe vriendschappen. Gezien het leggen van diepgaande interculturele relaties één van de grootste

moeilijkheden is in het integratieproces van vluchtelingen (Van Avermaet, Multiculturalisme studies , 2016) bieden de resultaten positieve vooruitzichten om deze problematiek aan te pakken en zo segregatie van vluchtelingen tegen te gaan. De respondenten zijn bereid om ver te gaan in de investering in deze interculturele relaties. Enkele data-resultaten die dit bevestigen:

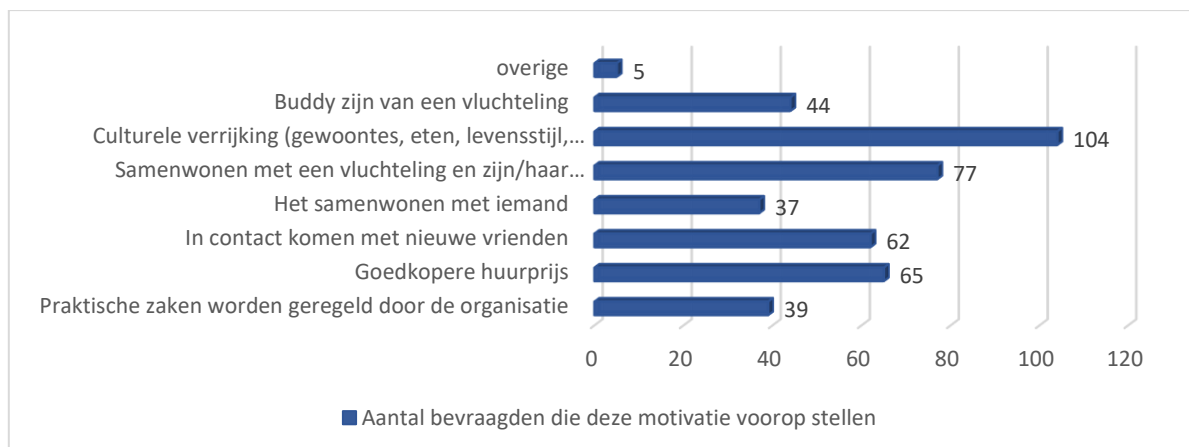
- 57,1% van de bevroagden wil één keer per week een gezamenlijke activiteit inplannen met hun huisgenoot.
- 70,9% wil de NBJV betrekken in zijn of haar persoonlijke sociale leven en hen voorstellen aan eigen vrienden.
- Slechts 7% vindt dat het co-housingproject beperkt moet blijven tot het delen van een woonst en wil verder geen betrokkenheid vertonen met de vluchteling.
- 78% zou het fijn vinden om de vrienden van de vluchteling beter te leren kennen.

Bijkomend zijn de Gentse studenten niet enkel geïnteresseerd om zich in te zetten voor duurzame interculturele relaties maar ziet een groot deel van hen ook het belang in van het intensief opnemen van de taak als buddy. De helft van de steekproefpopulatie is bereid om de vluchteling intensief te begeleiden bij zijn of haar studies Nederlands en 77,2% wil hulp bieden met huishoudelijke en praktische taken waaronder ook papierwerk. Dit overstijgt onze verwachtingen. Een goedkopere huurprijs, zoals bij CURANT voorop werd gezet als belangrijke drijfveer, wordt door veel Gentse studenten als meerwaarde gezien (65%) maar is niet prioritair. Uit de stellingen in de vragenlijst blijkt overigens dat de locatie van de huisvesting van een groter belang is dan de huurprijs (grafiek 1).

Grafiek 1: Het belang van huurprijs in vergelijking met het belang van locatie van de woning.

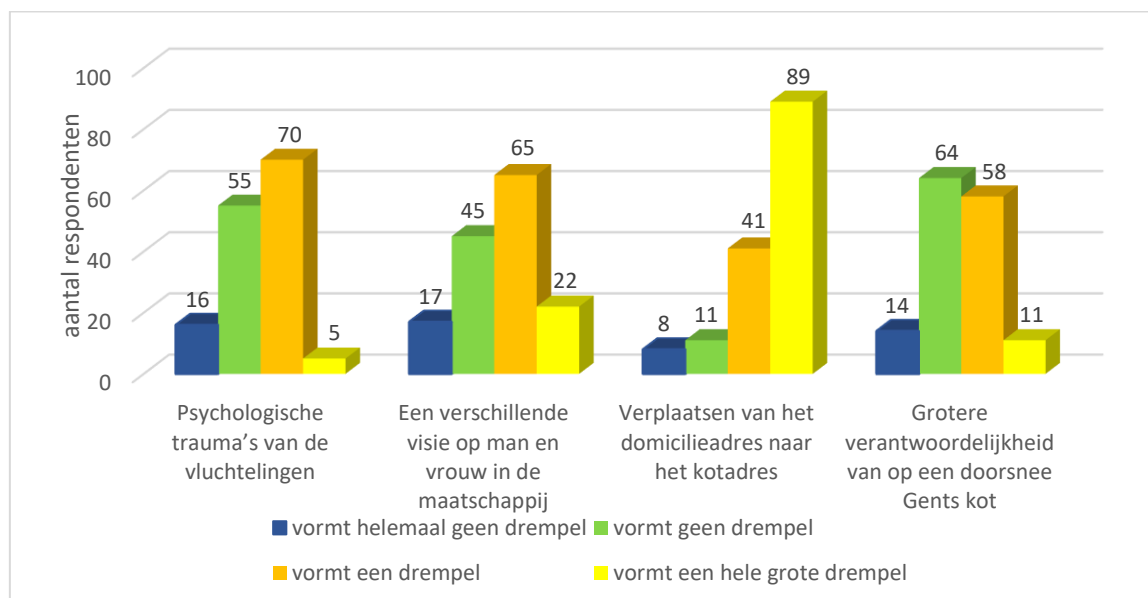
Onderstaande grafiek geeft een globaal overzicht van de persoonlijke factoren die studenten naar voor schuiven als belangrijkste motief om interesse te tonen in het project:

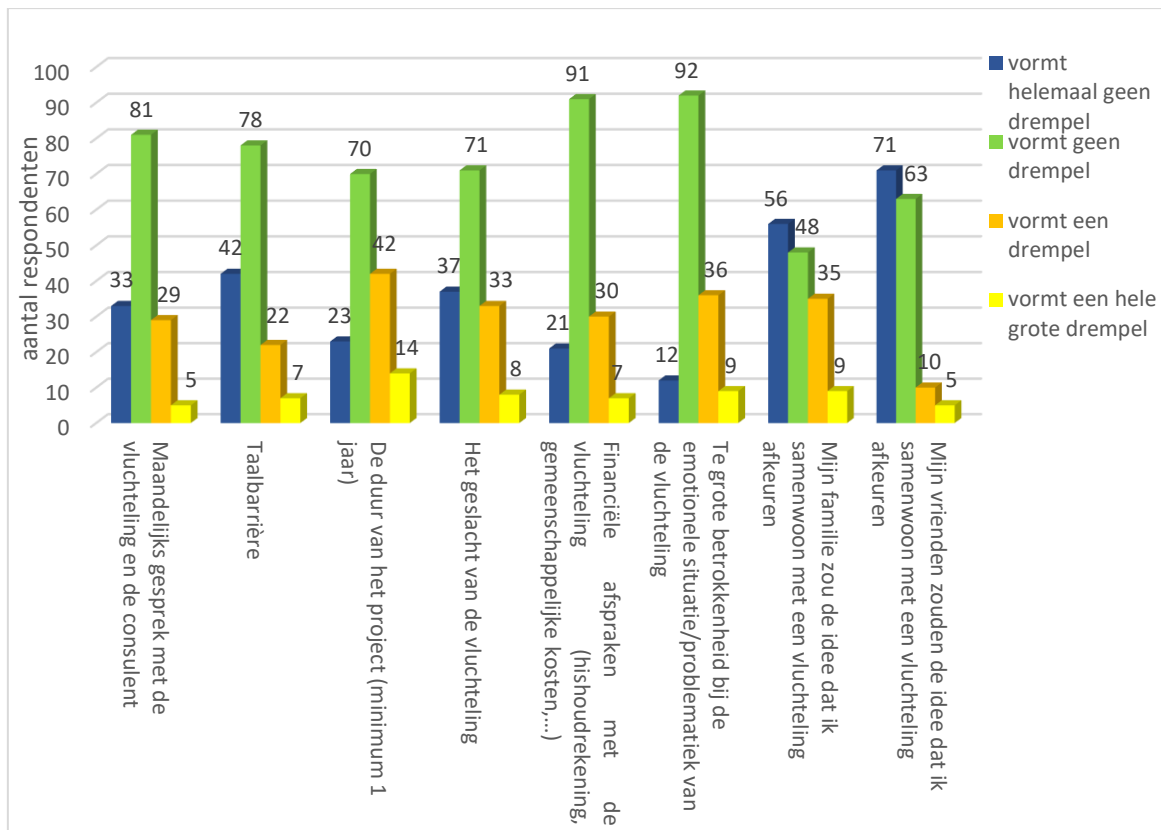
Grafiek 2: Factoren die Gentse studenten naar voor schuiven als belangrijkste motieven om samen te huizen met NBJV.

DREMPELS

In de peiling naar mogelijke drempels werd geantwoord in de lijn van de verwachtingen. Op praktisch gebied vormde, zoals voorspeld, de verandering van domicilie de grootste barrière. Sociaal gezien blijkt niet het geslacht van de vluchteling, maar wel het verschil in visie op mannen en vrouwen vooropgesteld als groot bezwaar om niet deel te nemen aan het project. Ook de psychologische trauma's waarmee NBJV vaak te maken hebben, zou de meerderheid van de studenten ervan weerhouden om in een co-housingproject te stappen met vluchtelingen als huisgenoot. De opmerkelijkste resultaten van de survey worden weergegeven in onderstaande grafieken.

Grafiek 3: Grootste drempels voor Gentse studenten om niet deel te nemen aan een co-housingproject met NBJV.

Grafiek 4: Overzicht van de belangrijkste factoren die overwegend geen drempel vormen voor studenten om deel te nemen aan een dergelijk project.

Tegen de verwachtingen in blijken de taalbarrière, de duur van deelname aan het project en het geslacht van de vluchteling geen drempel te vormen voor het merendeel van de bevroegden. Het geslacht van de vluchteling kwam bij CURANT in Antwerpen vaak naar voor als een moeilijk punt. (Vormings- en projectmedewerker Curant, bijlage 2). Uit de bevraging komt naar voor dat bij de Gentse studenten deze verontrusting eerder ligt in het verschil in gendernormen en -waarden maar dat het merendeel open staat om met een vluchteling van eender wel geslacht samen te huizen. Hierbij moet opgemerkt worden dat CURANT moeilijkheden ondervond om meisjesvluchtelingen aan te trekken, in tegenstelling tot de Belgische studenten en schoolverlaters die overwegend vrouwelijk zijn (Vormings- en projectmedewerker Curant, bijlage 2). De resultaten wijzen uit dat dit in Gent ook het geval kan zijn, althans wat betreft het overwegend aantal vrouwelijke studenten. Voor de interesse bij de vluchtelingen, en om te weten te komen of ook vrouwelijke NBJV interesse vertonen voor een co-housingproject, is verder onderzoek nodig. Ook de duur van minimum één jaar deelname blijkt voor 93 van de 158 respondenten geen barrière te vormen. Dit gaat in tegen de verwachtingen aangezien veel studenten op de reguliere kotenmarkt op zoek gaan naar een kot dat zij gedurende de vakantiemaanden niet hoeven te huren.

Andere opvallende resultaten zijn dat het merendeel van de studenten helemaal niet inzitten met de reacties van hun omgeving. De reactie van vrienden vormt helemaal geen drempel voor de grote meerderheid, wat erop kan wijzen dat de algemene houding onder jongeren ten opzichte van vluchtelingen positief is. De resultaten bij de reacties van familie

liggen meer gespreid. Dit kan te wijten zijn aan een verschil in visies op vluchtelingen maar kan ook bekeken worden vanuit een meer praktische kant. Het samenhuizen is niet enkel een engagement van de student en van de vluchteling maar is onrechtstreeks vooral een engagement van de ouders die vaak opdraaien voor de kosten en die niet langer kindergeld ontvangen. Verschillende aspecten kunnen dus een invloed hebben op de resultaten en om hier een beslissende uitspraak over te kunnen doen zou een gedetailleerdere bevraging moeten uitgevoerd worden. Uit dit onderzoek blijkt tevens dat onder de Gentse studenten niet het één-op-één wonen de meest populaire woonvorm is maar dat hun voorkeur uit gaat naar co-housing in groepsverband. Volgende woonvormen genieten de voorkeur:

- Studentenhuisen (max. 6 personen) met een gelijke verdeling vluchtelingen en studenten (35%)
- Studentenhuisen (max. 6 personen) met meerdere studenten en één vluchteling (26,8%)
- Eén-op-één samenlevingsproject (bijvoorbeeld een appartement of studio) 15,9%
- Studentenhuisen (max. 6 personen) met een meerderheid aan vluchteling (10,8%)
- Studentenhomes waar studenten en vluchtelingen in grote groep samenleven (7%)

In verder onderzoek zouden op basis van deze resultaten nieuwe hypothesen zich opdringen en kan er mogelijks onderzocht worden wel woontype een drempel vormt voor de student en waarom. Uiteraard biedt dit onderzoek meer stof voor verder onderzoek. In de paragraaf 'Voorstellen voor verder onderzoek' wordt hier dieper op ingegaan

BIJLAGE 2: VERSLAG INFO-AVOND CURANT

Het cohousing-project van Curant is een samenwerking tussen twee verschillende organisaties + partners:

- **Vormingsplus Antwerpen:** zij staan in voor de buddywerking. Zij verzorgen de rekrutering van de Antwerpse buddy's en voorzien ook vormingen, trainingssessies, opvolging e.d.
- **OCMW Antwerpen:** zij staan zowel in voor de rekrutering van de vluchtelingen als voor de praktische zaken zoals huisvesting en alles wat met juridische en financiële zaken te maken heeft.

Deze info avond werd gegeven door Vormingsplus en was dus gericht aan de jongeren die interesse hebben om zich aan te melden als buddy en te gaan samenwonen met een vluchteling. De informatie die we hebben verzameld, haalden we zowel van de info avond zelf als uit het stellen van vragen achteraf. Voor vragen over de meer inhoudelijke zaken wat het model en subsidiëring van het project betreft, en voor informatie rond de rekrutering van vluchtelingen voor dit project, kunnen we bij het OCMW terecht.

Het project berust op **Europese subsidies** voor woonprojecten. Het is dus ingediend als een Europees project en was één van de voorstellen (geschreven door het OCMW) dat gekozen is. De focus ligt op **erkende vluchtelingen die net 18 jaar zijn geworden**. Het doel van het project is om tegemoet te komen in het verliezen van omkadering bij niet-begeleide minderjarigen naar meerderjarigheid. Op dat moment hebben ze geen voogd meer, geen financiële ondersteuning meer etc. en valt er dus heel wat ondersteuning weg. Hier speelt het project op in. Aangezien cohousing een opmars kent in Antwerpen vroeg men zich af: 'Waarom dan niet met iemand met een ander referentiekader?' en zo ontstond dit project.

De buddywerking

Het project wil op zoek gaan naar jongeren die sterkt in hun schoenen staan. Men wil de deelnemers niet 'bepamperen' maar laat duidelijk merken dat het doel van dit project is om gewoon samen jong te zijn. De buddy's worden door Vormingsplus begeleid.

Jongeren (tussen 20 en 28 jaar) die interesse hebben om zich aan te melden als buddy komen eerst naar de **info avond**. Is er daarna nog steeds interesse, dan worden ze uitgenodigd voor een **individueel motivatiegesprek**. Hier wordt gepeild naar de motivatie en interesses van de buddy. Met deze zaken wordt rekening gehouden bij de matching met

een vluchteling. Vanaf dan stapt de buddy in het project. De buddy's krijgen eerst **4 trainingssessies** over cohousing. Er kunnen ook **vormingen** op maat voorzien worden, afhankelijk van waar de jongeren nood aan hebben. Zo wordt het project samen met de buddy's vorm gegeven. Tussen de laatste trainingssessie en het effectieve samenwonen zitten 3 weken, dan verhuizen de duo's. De bedoeling is om het project goed op te volgen. Zo zullen er **maandelijks groepssessies** plaatsvinden (in groepjes van een 15-tal personen) waarbij er geëvalueerd en uitgewisseld wordt hoe het samenwonen verloopt. De bedoeling is dat de buddy's zich voor **minimum 1 jaar** engageren. Na 1 jaar kan je beslissen om verder te doen, maar dit zal wellicht met een andere vluchteling zijn. De bedoeling is immers om de vluchtelingen na 1 jaar te laten integreren in de reguliere huizenmarkt. Ziet de buddy het na minder dan een jaar niet meer zitten, dan kan in overleg een eventuele opzeg besproken worden.

Er wordt ook gezegd dat op vakantie gaan of thuis (bij ouders) gaan slapen geen probleem is, maar voor een lange periode is dit niet mogelijk. Er wordt gezegd dat buddy's bij voorkeur maximum 3 weken op reis mogen gaan tijdens de zomervakantie bijvoorbeeld (kan dit een drempel vormen?). Momenteel maken alle buddy's kans op huisvesting, maar wanneer er in de toekomst meer studenten zich aanbieden heeft iedereen even veel kans en zal er misschien gewerkt moeten worden met selecties. Hoe dit precies zal verlopen is nog niet duidelijk.

De rekrutering van vluchtelingen

Voor het project wordt samengewerkt met **verschillende partners**. Het **OCMW** zorgt zelf voor de financiële hulp, vorming en begeleiding van de vluchtelingen. Deze jongeren hebben ook een **maatschappelijk werker** die af en toe over de vloer kan komen. Daarnaast wordt er samengewerkt met verschillende organisaties. **Atlas** zorgt voor een aangepast inburgeringstraject en Nederlandse les. De bedoeling is echter wel dat de jongeren aan het begin van het project al over een goede kennis basis Nederlands beschikken. **Jes** zorgt voor trajectbegeleiding naar een opleiding of job. **Solentra** voorziet traumabegeleiding en psychologische hulp in de vorm van groeps-of individuele begeleiding. Dit zijn dus allemaal taken die de buddy niet op zich hoeft te nemen. De voornaamste vereiste is om een toffe huisgenoot te zijn en om samen jong te zijn. Natuurlijk is het toegelaten om hulp te bieden, bijvoorbeeld met papieren, maar dit is niet verplicht en dus zelf in te vullen. Er is altijd een maatschappelijk werker om op terug te vallen voor deze zaken.

Om vluchtelingen te bereiken voor dit project heeft Curant contact met OKAN, Atlas, LOI-begeleiders,... Er is een **online aanmeldingsformulier**. De jongeren worden gescreend op bepaalde **voorwaarden**. Ze gaan hiervoor op **gesprek** met een maatschappelijk werker en een psycholoog. Bij de aanmelding wordt rekening gehouden met de motivatie. Op straat staan en daarom huisvesting nodig hebben is niet genoeg. De jongere moet ook aangeven dat hij/zij ondersteuning nodig heeft en gemotiveerd is om tijd te investeren in deze ondersteuning, zoals bijvoorbeeld het bijwonen van een zomerklas Nederlands georganiseerd door Atlas. De jongeren moeten zich dus open stellen om voor een deel terug afhankelijk te zijn. Ook moeten ze een goede motivatie hebben waarom ze graag met iemand willen samenwonen.

Op dit moment zijn de vluchtelingen allemaal **mannen**, slechts 1 vrouw doet mee. Dit komt volgens de mensen van Curant door het feit dat vooral jongens in België arriveren omdat meestal de jongens worden gestuurd.

Matching van duo's

Na de kennismakingsgesprekken met zowel de buddy's als met de vluchtelingen zit Vormingsplus samen met het OCMW en Solentra en gebeurt er een matching om de duo's samen te stellen. Er wordt hierbij gekeken naar **persoonlijke interesses** en de **visie op cohousing**. Wanneer je bijvoorbeeld graag samenwoont, maar minder geïnteresseerd bent om samen activiteiten te doen, dan wordt daar rekening mee gehouden bij de matching. Sommige vluchtelingen hebben hier immers ook minder behoefte aan omdat ze hier reeds eigen vrienden en een eigen netwerk hebben uitgebouwd. Het feit dat hier rekening mee gehouden wordt kan het laagdrempeliger maken om zicht kandidaat te stellen. De buddy kan zelf de intensiteit van de relatie bepalen. Na de matching vindt ook een **gemeenschappelijke activiteit** plaats, zodat de duo's elkaar al eens kunnen ontmoeten alvorens ze effectief verhuizen. De duo's ontmoeten elkaar **3 weken** voor de effectieve verhuis. Het is eveneens mogelijk om de woning op voorhand te bezichtigen. Binnenkort starten de trainingssessies van de eerste 'lading' buddy's. De twee duo's die we zien op de foto's van Curant zijn op voorhand samengesteld. Zij zijn de campagnegezichten van het project en wonen reeds samen. Alle andere duo's moeten nog gevormd worden en nog verhuizen. Het project staat dus nog aan zijn prille begin.

De huisvesting:

De woningen worden gezocht door het OCMW. Momenteel liggen alleen de woningen van de huidige duo's vast. Het vinden van woningen blijkt niet simpel. Het is ook daarom dat men zal proberen vanaf september over te schakelen naar een kot-concept.

De **huurprijs** van een woning bedraagt 250 euro + 85 euro kosten. Er wordt een waarborg van 500 euro gevraagd. De prijs is dezelfde voor de vluchtelingen.

De **gemeenschappelijke delen** van de woningen zijn **bemeubeld** en voorzien van basis benodigdheden zoals een broodrooster, waterkoker, stofzuiger,... Je **slaapkamer** moet je **zelf bemeubelen**. Ook voor het meubilair werkt Curant samen met **partners**. Zo worden bijvoorbeeld de basismeubels voorzien door het Radisson hotel. Wat de **locatie** van de huisvesting betreft, dienen de buddy's zelf enkele dingen aan te geven zoals waar ze werken en of ze al dan niet beschikken over een wagen. Momenteel is er heel wat huisvesting te vinden buiten de ring en weinig in het centrum, maar de vraag is of buddy's hiervoor gaan open staan. Sommigen zouden liever niet buiten het stadscentrum gaan wonen, anderen vinden dit wel ok of zijn onverschillig

Het **doel** is om tegen mei 30 woningen te hebben gevonden en tegen volgend jaar 75. Vanaf september wil men meer werken met een **kot-concept** in plaats van een appartement voor twee personen. Hier moet immers meestal een domicilie geplaatst worden, wat voor studenten niet evident of gewoon niet mogelijk is. **Domicilie plaatsen vormt momenteel een drempel**. Bij het kot-systeem zal het plaatsen van een domicilie niet meer nodig zijn. Er zal dan wel meer in groep worden samengewoond. Curant zal hiervoor samenzitten met Gate15, met het oog op een eventuele **samenwerking** wat de koten betreft. Momenteel vormen de vereisten van de kot-studenten een **probleem**. De meesten geven immers aan niet in een kot te willen wonen, maar een appartement te willen delen (dus met één persoon in plaats van het kot-concept). Hun domicilie plaatsen is echter meestal niet mogelijk, aangezien ze nog student zijn. Deze combinatie is zeer moeilijk, en door de strenge regels wat huisvesting betreft in de meeste gevallen zelfs onmogelijk. In de **toekomst** wil men ook samenwerken met architecten en zelf containers zetten, maar dit is nog verre toekomstmuziek.

BIJLAGE 3: LOST IN MIGRATION II CONFERENTIE

Wie? Medewerkers CURANT en Stad Gent

Wat? Workshop “Exchange on good practices and experiences from European Municipalities” op de “Lost in Migration II”-conferentie

Waar? BiS Brussel

Wanneer? 11 april 2018

❖ [Workshops: Towards local implementation \(13:30 – 15:00\)](#)

Hands-on workshops by various stakeholders and experts, focusing on the implementation of the Commission Communication on the protection of children in migration at local level.

1. Strengthening the resilience of children and young people: How to equip young people to determine the course of their lives? (Room: Delvaux)
/
2. Supporting and protecting children in migration by applying a holistic approach mechanism on the local level (Room: Atomium)
➔ Coordinated by The Smile of the Child and Minor Ndako
➔ Moderator: Charlotte Verhofstadt
3. Lost in Migration: Best practices in communicating with migrant children lead to better outcomes and resilience (Room: Spzculoos)
/

4. [Exchange on good practices and experiences from European Municipalities \(Room: Magritte\)](#)

Urban agenda of the EU, workshop is based on the EU partnership on the inclusion of migrants and refugees (part IMR) and how they come up with actions.

Marc Boekwijt, city of Amsterdam, head of Partnership on IMR:

- Works on the issue of vulnerable groups, focused on the issue of children in migration: how can EU produce better action in the field of knowledge sharing in favor of the children in migration.
- Outcome: come up with certain recommendation at the European level.

Workshop is divided in two groups: in each group, two cities will be represented: Ghent and Antwerp in one group, and Rotterdam and Strotmund in the other one.

- Education, guardians, psychological care
- **Housing and reception**

I. – Stad Gent: Service for refugees and asylum seekers

Shelter for children in three different phases:

- 1) Observation center at arrival (-18). At first stage they get a guardian.
- 2) Bigger shelter, stay there until they get a positive/negative answer on their request.
- 3) Preparation to go and live by themselves (live on their own from the age of 17 but in practice it can be earlier). In Ghent you have the 3rd phase. They can stay until the age of 18.

They try to give the whole package, try to see which is the best organization for the specific minor, a very individual approach. See who they are and try to help them looking for a house. Try to work together with other organizations. In the project of Ghent they are with 15 minors (11 Afghanistan, 3 Eritrea, 1 Syria), all have guardians but live in a group together.

Q Beirens: We can support people who have been in care until 18, but what after 18?

A: They stay in the shelter until 18, there are organization who guide until 20. We are trying to find solutions with the local organizations, try to do information sessions.

Q: What about housing for +18 refugees in Ghent?

- ❖ A task force for refugees; CAW housing situation, funded houses
- ❖ 4months is very little, transit houses from the CAW, will probably finish end of this year
- ❖

J. – CURANT

Jolien started from the gap in the transition period from minor to adult. After turning 18, there is barely no care anymore. CURANT is the stage after the shelter (as describe by Isolde). In the cohousing project CURANT, migrants live together with Flemish buddy in 2 or 4 bedroom-apartment. CURANT is testing different schemes, also 6 refugees with 6 students in dorms, and see what is best.

What with the sustainability of housing? The project was mostly financed by the European *Urban Innovative Action Program*. When the EU-budget finishes (in total 3 years, so in 1,5years), they will need cheaper alternatives. Currently there is a report evaluation by the University of Antwerp, to evaluate the project so far.

What about family reunification in Belgium? As a minor, the 1st year after recognition there is not much of a problem. But it is a problem when the family comes here after family reunification. The family can't apply for social benefits, no house, ... and they can't find a house for a big family with small budget. So they have to go live on the streets. The guardians ask for family reunification but when the family is here they cannot receive the support they need. Also, when the family is here a young adult boy has to be the father (in most cases). They have to look after the family because they know the country already, know the language... Often they start to get loyalty problems.

Family reunification Dublin regulation: Countries need to cooperate if family is in another European country where you can apply. Now the EU is strict f.e. Germany refused boy to reunite with mother. **You can apply for family reunification but states can still refuse!**

Remark from Finish NGO: We have so many different models within the EU. Finland had 3000 UCR in 2015 but in 2018 only 8.

Solla (Finland) worked with UCR and in Finland they offered after care support for 18 till 20 years old. They are provided housing, one room apartments (it are city organizations that provide them.) In Finland they do work on the transition from childhood and adulthood. They have a social worker but Finland tries to help them to live on their own. Biggest problem this group has is that they feel lonely and have difficulties to get friendships and relation with Finish youth.

Q: sustainability: Can you reflect on what are the essential elements for a sustainable help? Social network is really important, more than other domains.

Answer J: University of Antwerp is now conducting interviews with refugees. What do they think, what worked and what is possible with a lower budget? If there is no budget, there are maybe some other elements that worked in CURANT. We need this research to set up recommendations. After report: Filter the most important and sustainable elements and work further on this after the project finishes. *F.e. case managing*. Local governments are not looking long-term, need for a platform to share good ideas and practices (over the border, exchange between European countries).

2 recommendations that Europe could do better

- 1) Importance for professionals in the field to have a platform to share experiences in a professional way
- 2) Family unification: URC coming into Europe and want access to info on family in Europe, there are still barriers to be reunited with their family

Key notes of the other theme in the workshop (mental health):

- 1) Importance of accompanying individuals, being transparent and build trust
- 2) Be aware that there are moments that extra care needs to be considered
- 3) Importance of the good training of people who get in touch with the children

What is the scope? Only URC or also other refugee children? Should be no discrimination in the target group. Not really fixed on URC but children in migration in general.

Website: Futuro

BIJLAGE 4: LEIDRAAD FOCUSGESPREKKEN

Wie? Jongeren van het AMIF-project van IN-Gent

Wat? Focusgesprekken met focusgroep, controlegroep, en allen samen. Deze leidraad werd gebruikt als “kapstok” om de gesprekken te sturen en gaf de jongeren de mogelijkheid om zelf iets te noteren

Waar? dienst IN-Gent, Kongostraat in Gent

Wanneer? 5 juli 2018

Hoe oud ben jij?

15 jaar:

16 jaar:

17 jaar:

18 jaar:

19 jaar:

+ 19 jaar:

Waar woon je?

Ik woon met mijn familie:

Ik woon alleen:

Ik woon in het opvangcentrum:

Ik woon bij een pleeggezin:

Of iets anders?:

Wil jij, later als je volwassen bent:

Met andere mensen samenwonen? (omcirkel wat jij denkt)

JA / NEE

Alleen wonen? (omcirkel wat jij denkt)

JA / NEE

ALLEEN WONEN

SAMENWONEN

Projecten

- Minor Ndako
- Dienst Wonen (OCMW)
- De woonwinkel
- Sociaal wonen
- Woonbuddy's

Is alleen wonen in Gent moeilijk? (omcirkel wat jij denkt)

JA / NEE

WAAROM?

BIJLAGE 5: INFORMATIEFICHE VOOR DEELNEMERS AAN DE FOCUSGESPREKKEN

ALLEEN WONEN IN **GENT**

VRAGEN OVER ALLEEN WONEN?

DIENT WONEN – OCMW GENT

Adres: Woodrow Wilsonplein 1
9000 Gent

Telefoon: +32 9 266 76 40

E-mail: wonenestad.gent

WOONWINKELS

Woonwinkel Brugse Poort

Kokerstraat 36
9000 Gent
[+32 9 216 64 61](tel:+3292166461)
[+32 9 216 64 60](tel:+3292166460)

Woonwinkel Rabot-Blaisantvest

Jozef II-straat 104
9000 Gent
[+32 9 235 22 14](tel:+3292352214)

Woonwinkel Ledeberg

Hundelgemsesteenweg 125
9050 Ledeberg (Gent)
[+32 9 267 16 51](tel:+3292671651)
[+32 9 267 16 50](tel:+3292671650)

Woonwinkel Sluizeken

Godshuishammeke 20
9000 Gent
[+32 9 265 70 48](tel:+3292657048)

Woonwinkel Gent Zuid

Woodrow Wilsonplein 1
9000 Gent
[+32 9 266 76 40](tel:+3292667640)

Woonwinkel Sint-Amandsberg

Wittemolenstraat 91
9040 Sint-Amandsberg (Gent)
[+32 9 228 89 06](tel:+3292288906)
[+32 9 229 27 67](tel:+3292292767)

ALLEEN WONEN IN GENT

HULP BIJ SAMENWONEN OF ALLEEN WONEN

MINOR NDAKO – ELIGO GENT

Adres: Koopvaardijlaan 3
9000 Gent
Telefoon: +32 483 33 93 55
E-mail: eligogent@minor-ndako.be

WOONBUDDY'S – CAW

Adres: Oude Houtlei 124
9000 Gent
Telefoon: +32 471 46 67 25
E-mail: buddygenteklo@cawoostvlaanderen.be

WOONINGENT

Adres: Kikvorsstraat 113
9000 Gent
Telefoon: 09 235 99 60
E-mail: verhuure@wooningent.be

EXTRA INFORMATIE OM EEN HUIS TE VINDEN

BROCHURE WONEN IN GENT

<https://stad.gent/wonen-verbouwen/huren-en-verhuren/wegwijzer-wonen-voor-vluchtelingen>

= boekje online. Bestaat in het Nederlands,
Frans, Engels en Arabisch

BIJLAGE 6: VOORBEELD INFORMED CONSENT

DIEPTE-INTERVIEWS

Informed Consent

Ik, ondergetekende, verklaar
hierbij dat ik, als respondent bij een diepte-interview aan de interuniversitaire
Masteropleiding Gender en Diversiteit,

- (1) de uitleg over de aard van de vragen, taken, opdrachten en stimuli die tijdens dit onderzoek zullen worden aangeboden heb gekregen en dat mij de mogelijkheid werd geboden om bijkomende informatie te verkrijgen
- (2) uit vrije wil deelneem aan het wetenschappelijk onderzoek
- (3) op de hoogte ben dat het gesprek wordt opgenomen (geluidsopname)
- (4) gemachtigd ben om de geluidsopname te allen tijde stop te zetten
- (5) de toestemming geef aan de proefleider om mijn resultaten te bewaren, te verwerken en te rapporteren
- (6) op de hoogte ben van de mogelijkheid om mijn deelname aan het onderzoek op ieder moment stop te zetten en dit zonder opgave van reden
- (7) op de hoogte ben dat ik op aanvraag een samenvatting van de onderzoeksbevindingen kan krijgen
- (8) anonimiteit kan verkrijgen in het onderzoek

Gelezen en goedgekeurd op (datum), te(plaats)

Handtekening

Handtekening

De respondent

Onderzoeker Joke Sonjeau

BIJLAGE 7: ADVIESRAPPORT

Introductie

Wanneer minderjarige vluchtelingen op eigen gezag asiel aanvragen in een welbepaald Europees land, krijgen zij gehele bescherming onder het statuut van 'niet-begeleide minderjarige vluchteling' (Agentschap Binnenlands Bestuur, 2018). De beschermingsmaatregel werd een tiental jaren geleden amper toegepast, maar wordt steeds accurater sinds de opkomst van de 'vluchtelingencrisis' in 2013 (Eurostat, 2018). Zo piekte het aantal niet-begeleide minderjarigen in 2015. In dit jaar vroegen 3.099 minderjarigen asiel aan in België. Het aantal daalde omwille van de vluchtelingendeal tussen de EU en Turkije en de sluiting van de grenzen aan de Balkanroute, maar het aantal NBMV blijft aanhoudend hoog (CGVS, 2016).

De vraag die zich hier opdringt is **wat er gebeurt met deze minderjarigen wanneer zij de leeftijd van 18 jaar bereiken** en niet langer immuniteit genieten in het gastland. Welke bescherming krijgen ze? Welke veranderingen maken ze door? En in hoeverre worden ze hierin begeleid?

Deze vragen openen onze ogen voor een kwetsbare doelgroep die nog te vaak in de schaduw van het welzijnswerk worden gehouden: De **niet-begeleide jongvolwassen vluchtelingen** (NBJV).

Dit adviesrapport focust op NBJV en tracht tegemoet te komen aan de specifieke noden en wensen van deze jongeren. Met **huisvesting** als uitvalsbasis (tevens één van de grootste problemen van deze doelgroep), wordt beschreven welke drempels NBJV ervaren en hoe een alternatieve benadering een antwoord kan bieden op de **huisvestingsproblemen** en **sociaal-culturele drempels** die deze jongvolwassenen ervaren.

Met een 'alternatieve benadering' wordt verwezen naar de **alternatieve woonvormen** die NBJV en studenten uit het Gentse samen brengt. Dergelijk project biedt kans op **betalbare** en degelijke huisvesting. Bovendien staat sociaal-culturele integratie centraal en **interetnische netwerken**. Een doelstelling dat zowel de NBJV, de student en de samenleving ten goede komt.

NBJV Niet-begeleide jongvolwassen vluchteling

'Niet-begeleide jongvolwassen vluchteling' is een officiële term die verwijst naar NBMV die meerderjarig worden. Het betreft (bijna) 18- tot 25-jarige vluchtelingen die geen familie hebben in de directe omgeving en dus op zichzelf aangewezen zijn als vluchtelingen in het gastland.

binnen het welzijnswerk wordt deze groep amper benaderd als aparte categorie, maar wordt de lijn steeds getrokken tussen minderjarigen en meerderjarigen. De overgangperiode van jongvolwassenheid is dus een blinde vlek in het welzijnswerk voor vluchtelingen (Mahieu & Ravn, 2017). Nochtans ervaart deze specifieke groep unieke, meervoudige problematieken, eigen aan de levensfase (Stein, 2006)

Welke problemen doen zich voor?

OZ kwalitatief onderzoek

A.d.h.v. diepte-interviews en focusgesprekken werden zowel medewerkers uit het werkveld als NBJV bevraagd. Ze werden bevraagd naar sociaal-culturele drempels die ze ervaren en of ze ooit in contact kwamen met hindernissen in de zoektocht naar een woning. Tot slot werd gepolst naar hun visie op een samenhuizingsproject tussen NBJV en studenten.

gebrek aan interetnische netwerken

Uit de focusgesprekken met NBJV werd duidelijk dat de meerderheid van de bevraagde jongeren gevoelens van **eenzaamheid** en **isolatie** ervaart. Hun sociale interculturele relaties beperken zich veelal tot zorgverleners en schoolgenoten die enkele jaren jonger zijn dan zijzelf. Meer dan bij de controlegroep, gaven NBJV aan dat ze samenhuizen met studenten zouden overwegen, niet enkel om praktische, maar ook om **sociale redenen**. Het gebrek aan interetnische sociale netwerken verhindert hen om **aansluiting** te vinden bij de Vlaamse samenleving. Dit heeft eveneens impact op het integratieproces van de jongeren en verhoogt bovendien de kans op isolatie en **segregatie!** (Mels, Derluyn, & Broekaert, 2008).

Autonomie en 'agency'

Autonomie en agency zijn eveneens significante waarden die NBJV willen nastreven door middel van zelfstandig wonen. De moeilijkheid bij deze specifieke doelgroep is de soms **abrupte overgang** naar deze zelfstandigheid. Tijdens de periode van minderjarigheid wordt de begeleiding door maatschappelijk werkers of andere staatsambtenaren vaak gezien worden als betuttelend. Jongeren gaven regelmatig aan dat advies en beslissingen onvoldoende rekening hielden met hun ambities en verlangens. Ze voelden dat ze vaak werden ontkend in hun eigenheid en **"agency"**, waardoor ze zich eerder machteloos voelen en geen gevoel van zelfbepaling ervaren. Dit geeft aan hoe diensten die ontworpen zijn om deze doelgroep te ondersteunen, ervaren worden als **controlemechanismen** (De Graeve & Bex, 2017). Eenmaal deze jongeren meerderjarig zijn, valt deze begeleiding grotendeels weg. De overgang is vaak te groot en er zijn amper instanties die deze **kloof overbruggen** tijdens de transitiefase.

Discriminatie op de huizenmarkt

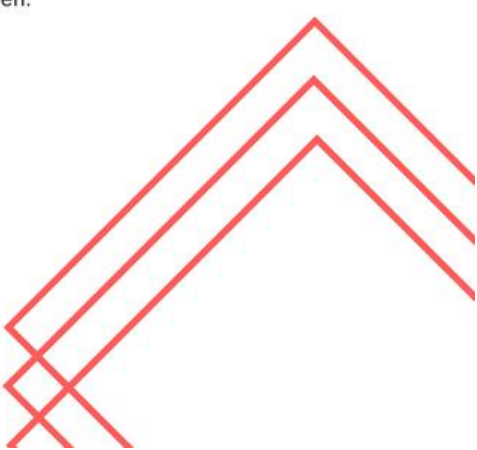
Recent onderzoek wijst uit dat **discriminatie op raciale of etnische grond** realiteit is in België. Meer specifiek in Gent werden enkele praktijktesten uitgevoerd m.b.t. discriminatie op de huizenmarkt. Een telefonische praktijktest van het Minderhedenforum uit 2012 signaleerde dat in 30% van de gevallen een vermoeden van discriminatie kon vastgesteld worden (Lahlali, Andino, & Spaas, 2012). Een veldexperiment naar discriminatie van eerste en tweede generatie migranten bij 581 huurwoningen in Gent en Antwerpen, bracht aan het licht dat één op zes huurders uit de categorie 'eerste generatie migranten' uitgesloten werd. Bij tweede generatie migranten was dit nog één op acht. Bovendien blijkt discriminatie vaker voor te komen **bij goedkope huurhuizen** (Van der Bracht & Van de Putte, 2013). Dit maakt NBJV, die door hun financiële situatie automatisch naar goedkopere huizen geleid worden, rechtstreeks tot kwetsbare groep op de private huizenmarkt.

Domicilie

NBJV moeten op zoek naar een woonst met vaste domicilie eer ze op zoek kunnen naar werk of beroep kunnen doen op **financiële bijstand** van het OCMW. Ze kunnen niet legaal samenwonen zoals **kotstudenten** dit doen, omdat kotbazen meestal kamers of studio's verhuren zonder vaste domicilie toe te kennen aan de huurders. Volgens de respondent van de dienst studenten-huisvesting zijn eigenaars echter verplicht om een domicilie toe te kennen indien de huurder dit verzoekt.

Indien een NBJV opteert voor **samenhuizing**, moeten alle bewoners de woonst als hoofdverblijfplaats doorgeven en zich domiciliëren op hetzelfde adres. Vanaf dat moment worden zij juridisch gezien als een gezin, en personen met een vervangingsinkomen ontvangen hierdoor een **kleinere uitkering** (Stad Gent, 2014). De uitkering zakt naar € 595,13, wat de situatie onleefbaar zou maken voor NBJV.

IN-Gent kaart eveneens het probleem van domicilie aan en ijvert voor alternatieven. De jongeren krijgen na hun erkenning **slechts twee maand de tijd** om een woning te vinden, maar dit zoekproces wordt bemoeilijkt (Vluchtelingenwerk Vlaanderen vzw, 2018). Veel jonge vluchtelingen komen op deze manier terecht in ondermaatse, soms zelfs verkrotte woningen. IN-Gent wil dit probleem bestrijden.

Missie en visie

Binnen de dominante cultuur in België worden initiatieven voor integratie voornamelijk vanuit economisch standpunt gevormd (Kantola & Nousiainen, 2009). Vluchtelingen worden bij aankomst voorzien in **primaire behoeften**, en later, na goedkeuring van de verblijfsvergunning, geraakt de hulpverlening vaak niet veel verder dan ondersteuning in taallessen en zo snel mogelijke toeleiding naar de arbeidsmarkt (Wets, Rea, & Herman, 2014). Binnen de vooropgestelde trajecten die deze **'harde' integratie nastreeft**, is beperkte ruimte voor de individuele situatie van vluchtelingen. De overheid zet eerder in op snelle resultaten in plaats van duurzame projecten die op lange termijn ook kunnen doordringen tot de zachte integratie. Ook op gebied van **huisvesting** wordt deze 'klassieke aanpak' gehanteerd in plaats van op creatieve wijze invulling te geven aan **wonen in diversiteit** (Beeckmans, De Maeyer, De Vos, Hauquier, & Van Den Driessche, 2017). De hervestigingsfase, en dan vooral het moment waarop vluchtelingen een vaste woonst vinden, wordt door vluchtelingen als **'levensreddende fase'** aanzien, omdat ze hierbij een einde maken aan hun 'vlucht', en klaar zijn voor de volgende fase van inburgering en settlement (Caestecker & Derluyn, 2017). Juist om die reden is het van cruciaal belang om te investeren in deze fase. Het is een **kantelpunt** waar vluchtelingen de overstap maken om effectief in België te wonen, en het beïnvloedt de rest van het verdere integratieproces.

Het project heeft tot doel om af te stappen van deze lineaire aanpak die gehanteerd wordt binnen het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid. Het wil tegemoet komen aan de noden van NBJV en een betere integratie nastreven a.d.h.v. **vier doelen** (zie p. 6).

INT Harde versus zachte integratie

De invulling die gegeven wordt aan het begrip 'integratie' in het Vlaamse decreet inzake integratie en inburgering, verwijst voornamelijk naar de 'harde' kant van integratie. Hierbij wordt de integratie afgemeten aan de hand van participatie in het onderwijs en de arbeidsmarkt, terwijl integratie in realiteit veel verder rijkt. De zachte integratie verwijst naar de sociale interactie tussen bevolkingsgroepen, de identificatie en de culturele oriëntatie van migranten en etnische minderheden (Pulinx, 2016).

sociale wetenschappen bestaat geen eenduidige definitie voor 'integratie'. Sociaalwetenschappelijk onderzoek zet in op het meten van de harde kant van integratie, ook wel 'sociaal-structurele integratie' genoemd. De zachte kant, of 'sociaal-culturele integratie' is echter veel moeilijker af te meten (Schinkel, 2008).

Missie en visie: 4 doelen

Dit projectplan streeft naar een alternatieve werkwijze. Huisvesting is niet enkel een doel, maar kan ook fungeren als **tool** om integratie te bevorderen. Het project streeft **vier doelen** na die de gehele stedelijke samenleving in Gent positief tegemoet komen.

Interetnische relaties

In een 'ideale wereld' zou een samenhuizingsmodel tussen meerdere NBJV en meerdere studenten als optimaal zijn. Elke jongvolwassene beschikt over een private kamer die verbonden is met gemeenschappelijke leefruimtes. De interetnische relaties tussen autochtonen en allochtonen is bevorderlijk voor de **sociaal culturele integratie** van de vluchtelingen (Geldof, 2015). De aanwezigheid van meerder NBJV kan de culturele kloof verkleinen tussen vluchteling en autochtone Belgen (Cruz-Saco, 2008). Voornamelijk in de beginfase kan de overgang in levenswijze impact hebben op de jongeren (Mels, Derluyn, & Broekaert, 2008). Binnen het project wordt opzoek gegaan naar een **balans** tussen culturen.

Begeleiding in de transitiefase

De zoektocht naar balans en ondersteuning in de overgangsfase staat centraal binnen het projectplan. Om die reden zouden **17-jarigen** reeds opgenomen worden, zodat de transitie naar meerderjarigheid omvat zit in het project (Stein, 2005). Een **trajectbegeleider** die het gehele traject en de relatie tussen NBJV en woonbuddy's opvolgt, vormt hierbij een essentiële vereiste.

Sociaal leren

Het project draagt eveneens bij tot de taalontwikkeling en de acclimatisering via '**informeel leren**'. Via **sociale interactie** internaliseren NBJV culturele waarden en normen veel sneller dan ze te leren binnen een schoolse context. Dit geldt eveneens voor taal, waarbij het sociaal leerproces en de formele taallessen elkaar wederzijds beïnvloeden (Van Avermaet & Sierens, 2010). Dit komt de integratie van de NBJV ten goede.

Goede leefomstandigheden

De huisvesting zelf komt ook tegemoet aan de noden van zowel studenten als NBJV. Door kwalitatief degelijke huisvesting aan te bieden een lage prijzen, verdwijnen financiële zorgen voor NBJV en krijgen ze de kans om 'jong' te zijn. Het risico om in armoede te belanden daalt, en ze krijgen de kans om zich volledig te richten op hun studies en integratieproces. Voor studenten biedt het een alternatief voor dure studentenkoten.

CURANT België

"Cohousing and Casemanagement for Unaccompanied young adult Refugees in ANTwerp" (kortweg CURANT) is een Antwerps project dat samenwonen tussen NBJV en Antwerpse jongvolwassenen mogelijk wil maken. Ze hebben één-op-één projecten en grotere woonunits waar meerdere vluchtelingen en studenten samenwonen. Het project wil tegemoetkomen bij het verlies aan omkadering bij NBMV die meerderjarig worden, alsook een oplossing bieden voor de moeilijke zoektocht naar goede huisvesting voor jongvolwassen studenten en pas afgestudeerden in Antwerpen (CURANT, 2017). CURANT wordt grotendeels gesubsidieerd door het Europese subsidiekanaal Urban Innovative Actions (UIA) .

Bestaande initiatieven in Europa

Globaal gezien bestaan er reeds projecten die zich richten op de integratie van NBJV en jongvolwassen vluchtelingen aan de hand van huisvesting. Een verbeterde integratie en de cruciale leeftijdsfase waarin NBJV zich bevinden vormen belangrijke pijlers binnen de initiatieven. Op Belgische bodem vinden we 2 opvallende projecten die een gelijkende visie delen op integratie en de rol die huisvesting hierbij kan spelen.

Minor Ndako België

Minor Ndako heeft twee projecten waarin huisvesting aan NBJV wordt aangeboden. Het project **CBAW Eligo** biedt woonbegeleiding voor 17-jarige vluchtelingen, die de overstap maken naar de volwassen leeftijd en die begeleiding kunnen gebruiken om de drempel naar volwassenheid te verlagen. Er is eveneens oog voor het inclusie-aspect door het additionele project "Eligo Plus" waarbij de NBJV kunnen terugvallen op een 'vrijtijdsbuddy'.

Studie 54 staat in voor de huisvesting van 16- tot 25-jarige vluchtelingen met een erkend vluchtelingenstatuut. In tegenstelling tot Eligo worden de jongeren niet getraind om alleen te wonen, maar worden zij ondergebracht in kleine wooneenheden met individuele kamers en een aantal gedeelde faciliteiten (Minor Ndako, 2018).

ARSIS Griekenland

In Griekenland, het land dat de hoogste concentratie vluchtelingen opvangt in Europa, staat ESTIA in voor de (tijdelijke) huisvesting van vluchtelingen die uit de opvangkampen komen. Hiervoor ontvangt het land subsidies van de Europese Unie voor civiele bescherming en humanitaire (European Commission, 2018). ARSIS neemt deel aan het ESTIA-programma en bood in 2017 alleen al onderdak aan 3797 mensen (478 in Thessaloniki, 706 in Athene, 2.528 op de eilanden). Dit werd mogelijk door tijdelijke woningen aan te bieden aan lage huurprijzen. Opvallend is dat ARSIS ook 35 sociale appartementen voorziet die specifiek onderdak bieden aan jonge mannelijke asielzoekers van 18 tot 25 jaar oud, die voorheen gehuisvest waren in opvangcentra voor NBMV. Het doel van deze appartementen is om de vluchtelingen te begeleiden in de overgangperiode naar totale autonomie. Via recreatieve activiteiten met het oog op inclusie, komen de NBJV in contact met lokale jongeren. Gedurende 2017 werden in totaal 478 NBJV ondergebracht in deze sociale appartementen (ARSIS, 2018).

Bestaande initiatieven in Europa

Globaal gezien bestaan er reeds projecten die zich richten op de integratie van NBJV en jongvolwassen vluchtelingen aan de hand van huisvesting. Een verbeterde integratie en de cruciale leeftijdsfase waarin NBJV zich bevinden vormen belangrijke pijlers binnen de initiatieven.

Startblok Riekerhaven Nederland

In de containerwoningen van Startblok Riekerhaven is ruimte voor 585 jongeren die tijdelijk kunnen wonen onder het beheer van de organisatie Socius Wonen. De groep jongeren tussen 18 en 27 jaar bestaat uit 50% Nederlandse jongeren die studeren of net afgestudeerd zijn en 50% jonge erkende vluchtelingen. Het project heeft als doel om jongeren een springplank bieden naar een betere toekomst. Hierbij staat de opbouw van een community centraal waar veel ruimte is voor sociaal contact maar evenzeer voor eigen initiatief en zelfbeheer van de bewoners. Het project bestaat uit 463 zelfstandige studio's en 102 gedeelde woningen met gemeenschappelijk ruimtes waar vier à vijf personen kunnen samenwonen. (Socius, 2016).

En nu?

Waar wachten we nog op?

Hoewel er reeds voorbeelden zijn van geslaagde cohousingsinitiatieven tussen studenten en vluchtelingen, is de uitbouw van een gelijkaardig model in Gent niet zo evident. Er zijn vanzelfsprekend restricties verbonden aan het project. Op structureel niveau zijn er **juridische en budgettaire kwesties** die opgelost moeten raken om de haalbaarheid van het projectplan te verzekeren.

Juridisch

Op juridisch gebied zijn er twee wetgevingen die uitvoer van het project verhinderen: de **strikte regelgeving omtrent samenhuizen** in Gent en de **domicilieregeling** (Dienst Wonen, 2014). Sociale bijstand, sociale huisvesting en subsidiëring van sociale projecten vallen onder **gemeentelijke bevoegdheid**, dus om dit te kenteren is de medewerking van Stad Gent vereist (Stad Gent, 2012; Departement Ruimte Vlaanderen, 2016).

Budgettair

Het financiële kostenplaatje vormt wellicht de grootste uitdaging voor de uitbouw van het project. Gezien de inkomsten (huur van studenten en NBJV) laag liggen, moet hoe dan ook beroep gedaan worden op **subsidies of investeringen** van stakeholders. Projecten als CURANT en ARSIS zijn beiden grotendeels afhankelijk van Europese subsidies, terwijl Startblok Riekerhaven gemeentelijke subsidies verkreeg. Het is dan ook aangewezen om zich meer te verdiepen in het model van Startblok Riekerhaven.

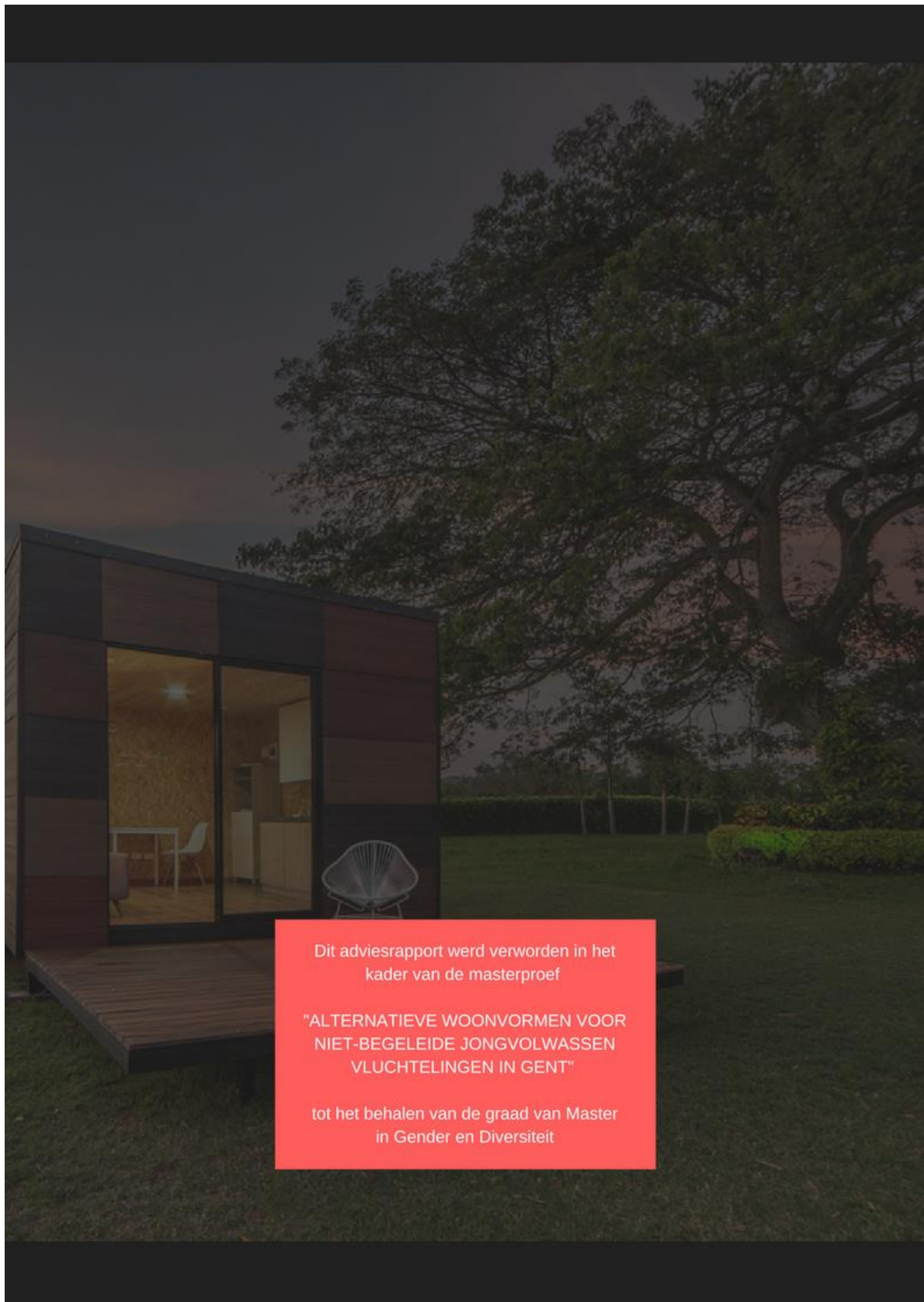
Aanbevelingen

Met dit onderzoek werd de eerste stap gezet richting **awareness** rond NBJV en de impact dat huisvesting kan hebben op hun integratieproces. Om effectief iets te ondernemen, hangt veel af van de bereidwilligheid van Stad Gent om rond de tafel te zitten met stakeholders. Stad Gent zou het grootste aandeel hebben in de realisatie van het project, gezien het bestaansrecht financieel en beleidsmatig geheel afhankelijk is van de gemeente. Verder zou verdiepend onderzoek aangewezen zijn binnen twee domeinen:

- Een uitgebreid onderzoek naar het juridisch kader is noodzakelijk om tot realisatie te komen.
- Om subsidies te verkrijgen op eender welk beleidsniveau, moet een financieel plan voorgelegd worden. De uitwerking van een uitgebreid financieel rapport is de logische volgende stap om de opties van het project te achterhalen.
- **En nu, Waar wacht u nog op?**

Bibliografie

- Agentschap Binnenlands Bestuur. (2018). Integratie en Inburgering. Opgeroepen op mei 14, 2018, van integratiebeleid.vlaanderen.be: <http://integratiebeleid.vlaanderen.be/integratie-inburgering>
- Beeckmans, L., De Maeyer, J., De Vos, E., Hauquier, K., & Van Den Driessche, M. (2017). Wonen in Diversiteit. Antwerpen: Vlaams Architectuurinstituut; de Singel Internationale Kunstcampus. Opgeroepen op mei 5, 2018
- Caestecker, F., & Derluyn, I. (2017). De ervaringen van hervestigde vluchtelingen in België. Gent: Myria. Opgeroepen op april 1, 2018
- CGVS. (2015). U geniet subsidiaire bescherming in België. Uw rechten en plichten.
- Opgeroepen op 7 augustus 2018, van CGVS: http://www.cgvs.be/sites/default/files/brochures/2015-11-03_brochure_subsidiaire-bescherming_nl.pdf
- Cruz-Saco, M. A. (2008). Promoting Social Integration: Economic, Social and Political Dimensions with a focus on Latin America . Verenigde Staten: Connecticut College.
- CURANT. (2017). Wat is CURANT? . Opgeroepen op april 16, 2017, van Cohousing CURANT: <https://www.antwerpen.be/nl/overzicht/cohousing-curant-1/wat-is-curant>
- De Graeve, K., & Bex, C. (2017). Caringscapes and belonging: an intersectional analysis of care relationships of unaccompanied minors in Belgium. *Children's Geographies*, 15(1), 80-92. Opgeroepen op juli 29, 2018
- Departement Ruimte Vlaanderen. (2016, november). Stedenbouwkundige vergunning, melding en vrijstelling. Opgeroepen op augustus 6, 2018, van Vlaanderen.be: file:///C:/Users/jsorjeau/Downloads/Vergunningen_november_2016.pdf
- Dienst Wonen. (2014). Beleidsnota Samenhuizen in Gent. Gent: Stad Gent. Opgeroepen op juli 5, 2018
- European Commission. (2018, april 2). Supporting refugees in Greece: €180 million in emergency support. Opgeroepen op juli 24, 2018, van European Commission: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-2604_en.htm
- Eurostat. (2018, april 9). Immigration by age group, sex and citizenship. Opgeroepen op juni 28, 2018, van Europe.eu: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?query=BOOKMARK_DS075908_QID_-1C6773B5_UID_-3F171EB0&layout=CITIZEN,L,X,0;GEO,L,Y,0;TIME,C,Z,0;AGEDEF,L,Z,1;AGE,L,Z,2;UNIT,L,Z,3;SEX,L,Z,4;INDICATORS,C,Z,5;&zSelection=DS-075908AGEDEF,REACH;DS-075908INDICATO
- Geldof, D. (2015). Superdiversiteit: Hoe migratie onze samenleving verandert (5e ed.). Leuven: Acco. Opgeroepen op maart 10, 2018
- Kantola, J., & Nousiainen, K. (2009). Institutionalizing Intersectionality in Europe – (2009). *International Feminist Journal of Politics*, 11(4), 459-477. Opgeroepen op april 7, 2018
- Lahlali, M., Andino, W., & Spaas, N. (2012). Praktijktests discriminatie Antwerpse en Gentse Woningmarkt. Brussel: Minderhedenforum.
- Mahieu, R., & Ravn, S. (2017, mei). Cohousing and casemanagement for Unaccompanied young adult Refugees in Antwerp: Groundwork for evaluation and literature review. Antwerpen: CeMIS. Opgeroepen op juni 6, 2018, van http://www.uia-initiative.eu/sites/default/files/2017-07/CURANT_Groundwork_for_evaluation_and_literature_study_2017.pdf
- Mels, C., Derluyn, I., & Broekaert, E. (2008). Social support in unaccompanied asylum-seeking boys: a case study. *Child: care, health and development*, 34(6), 757-762. Opgeroepen op mei 12 Mels, C., Derluyn, I., & Broekaert, E. (2008). Social support in unaccompanied asylum-seeking boys: a case study. *Child: care, health and development*, 34(6), 757-762. Opgeroepen op mei 12, 2018
- Minor Ndako. (2018). Eligo. Opgeroepen op mei 4, 2018, van Minor Ndako: <https://minor-ndako.be/watwedoene/eligo/>
- Pulinx, R. (2016). Sociale netwerken en inburgering: Een explorerend onderzoek naar het zichtbaar maken van de sociale netwerken van nieuwkomers. Antwerpen: Steunpunt Inburgering en Integratie. Opgeroepen op maart 6, 2018
- Schinkel, W. (2008). Denken in een tijd van sociale hypochondrie (2e ed.). Utrecht, Nederland: Klement. Opgeroepen op juli 14, 2018
- Socius. (2016). Startblok Riekerhaven. Opgeroepen op juli 10, 2018, van <http://www.socius-wonen.nl/startblok-riekerhaven.html>
- Stad Gent. (2012). Bestuursakkoord 2013 – 2018. Gent: Stad Gent . Opgeroepen op juni 3, 2018
- Stad Gent. (2014, juli 14). Samenhuizen beleidsnota. Opgeroepen op juni 27, 2018, van Stad Gent: <https://stad.gent/sites/default/files/page/documents/Samenhuizen%20beleidsnota%20%28Stad%20Gent%2014%20juli%202014%29.pdf>
- Stein, M. (2006). Research review: Young people leaving care. *Child & family social work*, 11(3), 273-279. Opgeroepen op juni 29, 2018
- Van Avermaet, P., & Sierens, S. (2010). Diversiteit is de norm. Er mee omgaan de uitdaging. Een referentiekader voor omgaan met diversiteit in onderwijs. Brussel: Politeia.
- Van der Bracht, K., & Van de Putte, B. (2013). Het "not-in-my-property-syndroom" (NIMPS). Etnische discriminatie op de huizenmarkt. Gent: Vakgroep Sociologie Universiteit Gent. Opgeroepen op juli 20, 2018
- Vluchtelingenwerk Vlaanderen vzw. (2018). Huisvesting. Opgeroepen op april 26, 2018, van Vluchtelingenwerk Vlaanderen: <https://www.vluchtelingenwerk.be/huisvesting>
- Wets, J., Rea, A., & Herman, B. (2014). The Long and Winding Road to Employment. An analysis of the Labour Market Careers of Asylum Seekers and Refugees in Belgium. Gent: Academia Press. Opgeroepen op april 2, 2018

Dit adviesrapport werd verworden in het
kader van de masterproef

"ALTERNATIEVE WOONVORMEN VOOR
NIET-BEGELEIDE JONGVOLWASSEN
VLUCHTELINGEN IN GENT"

tot het behalen van de graad van Master
in Gender en Diversiteit